

DET KONGELIGE
JUSTIS- OG BEREDSKAPSDEPARTEMENT

Prop. 46 L

(2012–2013)

Proposisjon til Stortinget (forslag til lovvedtak)

Endringer i vergemålsloven mv.

Innhold

1	Proposisjonens hovedinnhold..	5	4	Andre lovendringsforslag	17
			4.1	Overgangsregler for	
2	Bakgrunnen for lovforslaget	6		fremtidsfullmakter	17
			4.2	Overgangsregler for beslutninger	
3	Endringer i andre lover som			etter tidligere lovgivning	18
	følge av ny vergemålslov	8	4.3	Finansiell forvaltning	19
3.1	Innledning	8	4.4	Forvaltning av sikkerhetsfondene	20
3.2	Individtilpasset vergemål –		4.5	Kartlegging av eiendeler som	
	umyndiggjøring og hjelpe-			eies av personer under vergemål –	
	vergemål faller bort	8		vergemålsloven § 54	21
3.2.1	Begrepsbruk etter gammel og		5	Økonomiske og administrative	
	ny lov	8		konsekvenser	24
3.2.2	Adgangen for personer under		6	Merknader til de enkelte	
	vergemål til å ha verv som			bestemmelser	25
	styremedlem	11		Endringer i vergemålsloven	25
3.2.3	Krav om samtykke fra vergen		6.1	Endringer i hundeloven	38
	ved inngåelse av ekteskap	12	6.2		
3.3	Omorganisering av vergemåls-				
	myndigheten	14			
3.3.1	Generelt	14		Forslag til lov om endringer i	
3.3.2	Særlig om fylkesmannens rolle			vergemålsloven mv.	40
	etter helse- og sosiallovgivningen	14			

DET KONGELIGE
JUSTIS- OG BEREDSKAPSDEPARTEMENT

Prop. 46 L

(2012–2013)

Proposisjon til Stortinget (forslag til lovvedtak)

Endringer i vergemålsloven mv.

*Tilråding fra Justis- og beredskapsdepartementet 7. desember 2012,
godkjent i statsråd samme dag.
(Regjeringen Stoltenberg II)*

1 Proposisjonens hovedinnhold

Justis- og beredskapsdepartementet legger i denne proposisjonen frem forslag om endringer i annen lovgivning som følge av at det er vedtatt en ny vergemålslov, jf. lov 26. mars 2010 nr. 9 om vergemål § 102. Den nye loven er ikke satt i kraft, men det tas sikte på ikrafttredelse 1. juli 2013. Når loven trer i kraft, vil den erstatte lov 28. november 1898 om umyndiggjørelse og lov 22. april 1927 nr. 3 om vergemål for umyndige. Den nye vergemålsloven nødvendiggjør en rekke endringer i annen lovgivning, blant annet som følge av omorganiseringen av vergemålsmyndigheten og nye regler om at vergemålet skal være individtilpasset. Disse endringene bør være på plass før loven trer i kraft.

I Ot.prp. nr. 110 (2008-2009) Om lov om vergemål (vergemålsloven) ble det ikke lagt frem noe fullstendig forslag til endringer i annen lovgivning, men det ble uttalt at Regjeringen vil fremme et forslag om dette på et senere tidspunkt, se merknaden til § 102 på side 227.

Endringene som må foretas i annen lovgivning, er i stor grad av teknisk art. Begreper som «umyndig», «umyndiggjøring», «hjelpeverge» og «overformyndieriet» mv. må erstattes av begreper som innholdsmessig er i samsvar med den nye vergemålsloven. Videre må henvisninger til bestemmelser i umyndiggjørelsesloven 1898 og vergemålsloven 1927 erstattes av henvisninger til den nye loven.

I proposisjonen foreslås det også enkelte innholdsmessige endringer i vergemålsloven 2010. Etter vedtakelsen av loven har departementet sett behov for justering av noen av bestemmelsene i loven. Blant annet foreslås det endringer av overgangsreglene.

Departementet foreslår også å rette noen henvisninger i hundeloven til dyrevernsloven på bakgrunn av at dyrevernsloven nå er erstattet av lov 19. juni 2009 nr. 97 om dyrevelferd.

2 Bakgrunnen for lovforslaget

I høringsnotat 9. februar 2011 sendte Justisdepartementet forslag om forskrift til den nye vergemålsloven og forslag om endringer i annen lovgivning som følge av ny vergemålslov mv. på høring. Høringsnotatet hadde frist 9. mai 2011 og ble sendt til følgende instanser:

Departementene

Arbeids- og velferdsdirektoratet
 Barne- ungdoms- og familiedirektoratet
 Barneombudet
 Bioteknologinemnda
 Brønnøysundregistrene
 Datatilsynet
 Domstoladministrasjonen
 Domstolene
 Finanstilsynet
 Folkeregisteret
 Folketrygdfondet
 Forbrukerombudet
 Fylkesmennene
 Helsedirektoratet
 Helseforetakene
 Kommunene
 Kontaktutvalget mellom innvandrerbefolkningen og norske myndigheter
 Longyearbyen lokalstyre
 Lotteri- og stiftelsestilsynet
 Nasjonalt kompetansesenter for aldring og helse
 Norges Bank
 Norsk Pasientskadeerstatning
 Norsk senter for menneskerettigheter
 Oppgaveregisteret
 Overformynderiene i kommunene
 Pasient- og brukerombudene
 Politidirektoratet
 Regjeringsadvokaten
 Riksadvokaten
 Riksrevisjonen
 Sametinget
 Sekretariatet for konfliktrådene
 Senter for statlig økonomistyring
 Statens helsetilsyn
 Statens Innkrevingsentral
 Statens seniorråd
 Statens sivilrettsforvaltning

Statistisk sentralbyrå
 Statsadvokatene
 Stortingets ombudsmann for forvaltningen
 Støttesenter for fornærmede i straffesaker
 Sysselmannen på Svalbard
 Universitetene i Bergen, Oslo og Tromsø
 Utlendingsdirektoratet
 Utlendingsnemnda (UDI)

Økokrim
 Adopsjonsforum
 Advokatforeningen
 Akademikerne
 Aksjonærforeningen
 Autismeforeningen i Norge
 Bedriftsforbundet
 Creditreform
 Den norske Dommerforening
 Den norske legeförening
 Den norske Revisorforening
 Det Kongelige Selskap for Norges Vel
 Finansieringsselskapenes Forening
 Finansklagenemnda
 Finansnæringens Fellesorganisasjon
 Forbrukerrådet
 Foreningen for overformynderier med fast formann
 Funksjonshemmedes Fellesorganisasjon
 Gjeldsoffer-Alliansen
 Handels- og servicenæringens hovedorganisasjon
 Handikappede barns foreldreforening
 InorAdopt
 Juridisk rådgivning for kvinner
 JUSS-BUSS
 Jussformidlingen i Bergen
 Juss-hjelpe i Midt-Norge
 Juss-hjelpe i Nord-Norge
 Kirkerådet
 Kommunesektorens interesse- og arbeidsgiverorganisasjon (KS)
 Landsforbundet for utviklingshemmede og pårørende
 Landsorganisasjonen i Norge
 Landsrådet for Norges barne- og ungdomsorganisasjoner

Nasjonalforeningen for folkehelsen
Nettverk for overformynderiene i Norge
Norges Autoriserte Regnskapsføreres Forening
Norges Bondelag
Norges Fondsmeglerforbund
Norges Handikapforbund
Norges Juristforbund
Norges Kreditorforbund
Norges Røde Kors
Norsk barne- og ungdomspsykiatrisk forening
Norsk Bonde- og Småbrukarlag
Norsk Folkehjelp
Norsk Forbund for Psykisk Utviklingshemmede
Norsk Helse og Velferdsforum
Norsk Pasientforening
Norsk Pensjonistforbund
Norske Boligbyggelags Landsforbund
Norske Finansanalytikerens Forening
Norske Inkassobyråers Forening
Norske Kommunale Regnskapskontrollørers
Forbund
Næringslivets Hovedorganisasjon
OBOS
Oslo Børs
Redd Barna
Rettspolitisk Forening
Rådet for psykisk helse
Samarbeidsforumet av funksjonshemmedes
organisasjoner
Samvirkesenteret
Seniorsaken
Sparebankforeningen i Norge
Spekter
Stiftelsesforeningen
ULOBA
Verdens Barn
Verdipapirfondenes forening
Verdipapirsentralen ASA
YS

Følgende høringsinstanser har hatt realitets-
merknader til lovendringsforslagene:

Barne- likestillings- og inkluderingsdeparte-
mentet
Helse- og omsorgsdepartementet
Barneombudet
Brønnøysundregistrene
Kristiansand tingrett
Sør-Trøndelag tingrett
Fylkesmannen i Hedmark
Fylkesmannen i Møre og Romsdal
Fylkesmannen i Oslo og Akershus
Fylkesmannen i Rogaland
Fylkesmannen i Vest-Agder
Fylkesmannen i Vestfold
Eidskog kommune
Oslo kommune
Rana kommune
Skedsmo kommune
Bærum overformynderi
Grenland overformynderi
Oslo overformynderi
Tinn overformynderi
Østre Agder overformynderi
Overformynderiene i Larvik, Sandefjord og
Tønsberg (fellesuttalelse)
Nettverk for Overformynderiene i Norge

Den norske legeforening
Finansnæringens Fellesorganisasjon
Hedmark Revisjon IKS
KS
Seniorsaken

3 Endringer i andre lover som følge av ny vergemålslov

3.1 Innledning

Lov 26. mars 2010 nr. 9 om vergemål vil, når den trer i kraft, erstatte lov 28. november 1898 om umyndiggjørelse og lov 22. april 1927 nr. 3 om vergemål for umyndige. Den nye loven innebærer omfattende endringer i reglene om opprettelse av vergemål og vergemålets innhold. Loven innebærer også en omorganisering av vergemålsmyndigheten. En oversikt over hvilke endringer den nye loven innebærer, finner man i Ot.prp. nr. 110 (2008-2009) side 7-10.

Det følger av § 101 nr. 1 at loven skal tre i kraft fra den tid Kongen bestemmer. Det tas sikte på at loven skal tre i kraft 1. juli 2013. Før loven settes i kraft er det nødvendig å gjøre endringer i annen lovgivning. I lovgivningen ellers finner man mange bestemmelser som knytter seg til vergemålsloven 1927 og umyndiggjørelsesloven 1898, for eksempel ved at de på sitt område gir særskilte regler for umyndige personer.

I Ot.prp. nr. 110 (2008-2009) ble det ikke lagt frem noe fullstendig forslag til endringer i annen lovgivning, men det ble uttalt at det vil bli fremmet et forslag om dette på et senere tidspunkt, se merknaden til § 102 på side 227. I proposisjonen her foreslås slike endringer i annen lovgivning som følge av reglene i den nye vergemålsloven.

I tillegg til rent tekniske endringer, som for eksempel justering av lov- og paragrafhensvisninger, er det særlig to reformer i den nye vergemålsloven som nødvendiggjør endringer i annen lovgivning. Vergemålsloven 2010 innebærer for det første at man går over fra ordningen med umyndiggjøring og hjelpevergemål til et individtilpasset vergemål. Behovet for endringer i andre lover som følge av dette er nærmere beskrevet i punkt 3.2. Videre innebærer vergemålsloven 2010 en omorganisering av vergemålsmyndigheten, slik at oppgaven som lokal vergemålsmyndighet overføres fra de kommunale overformynderiene til fylkesmannen. Dette er nærmere beskrevet i punkt 3.3.

I lovforslaget fremmes det forslag om en rekke endringer i annen lovgivning. Bakgrunnen for endringsforslagene fremgår av spesialmerkna-

dene. Se dessuten punkt 3.2.2, 3.2.3 og 3.3.2 om enkelte mer prinsipielle spørsmål som reiser seg for noen av endringsforslagene.

3.2 Individtilpasset vergemål – umyndiggjøring og hjelpevergemål faller bort

3.2.1 Begrepsbruk etter gammel og ny lov

Begrepet «umyndig» brukes i dag om personer under 18 år og om personer over 18 år som er umyndiggjort etter umyndiggjørelsesloven. At en person er umyndiggjort, innebærer at personen tilnærmet fullt ut er fratatt den rettslige handleevnen. Vilkårene for umyndiggjøring følger av umyndiggjørelsesloven § 1.

Umyndiggjøring er et inngripende tiltak og brukes lite i praksis. For voksne personer som trenger bistand til å ivareta sine interesser, brukes i stedet gjerne hjelpevergemål. Et hjelpevergemål innebærer at det oppnevnes en hjelpeverge som får myndighet til å handle på vegne av personen i sin alminnelighet eller på bestemt angitte områder. Personen selv beholder sin rettslige handleevne under et hjelpevergemål.

Umyndiggjørelsesinstituttet og hjelpevergeordningen faller bort med den nye loven. Dagens tosporete system, som går ut på enten tilnærmet full fratakelse av den rettslige handleevnen (umyndiggjøring) eller hjelpevergemål med den rettslige handleevnen fullt ut i behold, blir etter den nye loven erstattet med en ordning med individtilpassede vergemål. Dette innebærer at omfanget av vergemålet skal tilpasses den enkeltes behov.

At en person settes under vergemål, innebærer at det oppnevnes en verge for personen som innenfor rammen av sitt mandat kan foreta rettslige handlinger og råde over midler på vegne av personen under vergemål, jf. § 21 første ledd første punktum og § 32 i den nye loven. Vergemålet kan omfatte økonomiske og/eller personlige forhold. Ved et ordinært vergemål beholder personen sin rettslige handleevne. Etter nærmere vilkår kan det imidlertid besluttes hel eller delvis fra-

takelse av den rettslige handleevnen. Fratakelsen kan gjelde det økonomiske eller det personlige området eller begge deler.

§ 21 tredje ledd annet punktum i den nye loven bestemmer at vergemålet ikke skal gjøres mer omfattende enn nødvendig. Dette innebærer for ordinære vergemål at vergens mandat ikke skal gjøres mer omfattende enn nødvendig, og ved fratakelse av handleevnen at fratakelsen ikke skal omfatte flere former for disposisjoner enn det som er nødvendig. En adgang til delvis fratakelse av den rettslige handleevnen er nytt i forhold til reglene etter umyndiggjøringsloven.

Bestemmelser i annen lovgivning som bruker begreper knyttet til *umyndiggjøring* og *hjelpvergemål*, må etter dette endres når den nye vergemålsloven trer i kraft.

Heller ikke begrepet «*umyndig*» kan videreføres. I Ot.prp. nr. 110 (2008-2009) uttales det følgende om dette på side 169:

«Også begrepet «*umyndig*» brukes flere steder i lovgivningen, men etter departementets syn bør dette begrepet ikke videreføres. For en person som bare delvis er fratatt den rettslige handleevnen, vil det virke misvisende å si at personen er *umyndig*. Dette vil bare delvis være treffende, siden personen vil være «*myndig*» på de områder der handleevnen ikke er tatt fra ham eller henne. Å omtale en person som delvis har sin rettslige handleevne i behold, som *umyndig*, vil også kunne virke stigmatiserende på en måte som er lite forenlig med hensynene bak prinsippet om at vergemålet ikke skal gå lenger enn behovet tilsier.

Man kunne riktignok tenke seg at begrepet «*umyndig*» ble forbeholdt mindreårige og voksne som fullt ut er fratatt handleevnen. I så fall ville det imidlertid ikke være samsvar mellom begrepet «*myndig*» og begrepet «*umyndig*», noe som ville virke forvirrende.

Begrepet «*umyndig*» er etter dette ikke brukt i forslaget til ny vergemålslov. Begrepet bør heller ikke videreføres i annen lovgivning. Departementet foreslår derfor ikke noen legaldefinisjon av «*umyndig*». Med prinsippene om individtilpasset vergemål gir ikke begrepet i seg selv noen mening. Det kan derfor ikke brukes uten en definisjon av hvilke former for vergemål det siktes til. Som nevnt kan det heller ikke logisk forstås som det motsatte av det å være «*myndig*».

Når annen lovgivning bruker begrepet «*umyndig*», må begrepet etter dette erstattes av en mer

konkret beskrivelse av hvilke personer og hva slags former for vergemål det siktes til. Det samme gjelder begrepet «*umyndiggjort*». I noen bestemmelser er det klart at man med begrepet «*umyndig*» egentlig sikter til personer under 18 år. I så fall kan man si nettopp dette, eller bruke begrepet «*mindreårig*», jf. § 8 i den nye loven.

For andre bestemmelser som i dag bruker begrepet «*umyndig*» eller begrepet «*umyndiggjort*», må man foreta en nærmere vurdering av om bestemmelsen (når det gjelder voksne) skal omfatte alle personer det er vedtatt vergemål for (med andre ord både dem som står under ordinært vergemål, og dem som er fratatt rettslig handleevne), eller bare dem som er fratatt den rettslige handleevnen. I det sistnevnte tilfellet må det også vurderes om bestemmelsen skal gjelde bare dem med full fratakelse av handleevnen eller om den også skal gjelde personer med delvis fratakelse av handleevnen. Det kan også være et spørsmål om bestemmelsen bør begrenses til å gjelde personer som er fratatt handleevnen på et bestemt område. Gjelder bestemmelsen økonomiske disposisjoner, kan det for eksempel være aktuelt med regler bare for dem som har fått fratatt handleevnen på det økonomiske området.

I *høringsnotatet* uttales følgende:

«I en slik vurdering av bestemmelsens rekkevidde må man ta utgangspunkt i formålet med lovbestemmelsen. Videre bør man tilstrebe at bestemmelsen ikke får en større rekkevidde enn formålet med bestemmelsen tilsier. Regelen i vergemålsloven § 21 tredje ledd annet punktum om at vergemålet ikke skal gjøres mer omfattende enn nødvendig, gir uttrykk for et viktig prinsipp som bør ha betydning også for lovbestemmelser utenfor vergemålsloven. En lovbestemmelse som gir særregler for personer under vergemål, bør ikke omfatte flere former for vergemål enn det formålet bak bestemmelsen tilsier.»

Under høringen har *Finansnæringens Fellesorganisasjon* pekt på at man bør tilstrebe en konsekvent begrepsbruk. Videre antar denne høringsinstansen at når det gjelder voksne, kan det være fornuftig at begrepet «*umyndig*» i lovgivningen gjennomgående erstattes av «*personer som er fratatt rettslig handleevne*», slik at det ikke stilles tilleggskrav om at handleevnen skal gjelde et bestemt område. Departementet er enig i at man bør tilstrebe en konsekvent begrepsbruk på den måten at man i de forskjellige lovbestemmelsene bruker samme ordlyd om samme form for verge-

mål. Sammenhengen begrepet skal brukes i, kan likevel tilsa at man unntaksvis velger en noe annen ordlyd enn i andre bestemmelser. Departementet er derimot ikke enig i at man gjennomgående bør velge samme innholdsmessige løsning i de bestemmelsene som i dag bruker begrepet «umyndig». Departementet legger som nevnt vekt på at en bestemmelse med særregler for personer under vergemål ikke bør få en større rekkevidde enn formålet med bestemmelsen tilsier.

På bakgrunn av de nye reglene om individtilpasset vergemål er det i § 2 i den nye loven gitt enkelte legaldefinisjoner av begreper som beskriver vergemålets rekkevidde. Disse legaldefinisjonene kan det være aktuelt å bruke i lover som i dag bruker begreper som «umyndig» og «umyndiggjort».

§ 2 første ledd gir en legaldefinisjon av «*personer under vergemål*». Med dette menes a) personer under 18 år og b) personer som har fylt 18 år, og som det er vedtatt vergemål for etter lovens kapittel 4. Det fremgår av merknaden til bestemmelsen i Ot.prp. nr. 110 (2008-2009) på side 168 at legaldefinisjonen etter vergemålsloven som utgangspunkt bør være bestemmende også når begrepet brukes i annet regelverk.

§ 2 annet ledd definerer hva som menes med begrepet «*personer som er satt under vergemål*». Med dette menes personer som det er vedtatt vergemål for etter vergemålsloven kapittel 4. Begrepet omfatter med andre ord ikke de mindreårige. I Ot.prp. nr. 110 (2008-2009) uttales følgende på side 168:

«Annet ledd forklarer hva som menes med personer «satt under vergemål». Dette er personer som det er vedtatt vergemål for etter kapittel 4, det vil si voksne under vergemål. Uttrykket brukes enkelte steder i lovforslaget når bestemmelsen bare får anvendelse for voksne under vergemål, ikke de mindreårige, se for eksempel § 28 femte ledd, § 29 annet ledd, § 33, § 38 og § 44. Dersom uttrykket brukes i annet regelverk, er det naturlig å forstå det slik at det viser til hva som ligger i uttrykket etter vergemålsloven.»

§ 2 tredje ledd gir en legaldefinisjon av «*myndige personer*». En myndig person er etter denne definisjonen en person som har fylt 18 år, og som ikke helt eller delvis er fratatt den rettslige handleevnen. I Ot.prp. nr. 110 (2008-2009) uttales på side 168:

«Tredje ledd definerer begrepet «myndig». Dette begrepet brukes i dag om den som er

over 18 år, og som ikke er umyndiggjort etter umyndiggjørelsesloven. Personer under 18 år og voksne personer som er umyndiggjorte, er etter gjeldende lovgivning «umyndige».

En slik terminologi kan ikke opprettholdes etter lovforslaget, fordi de foreslåtte reglene om vergemål for voksne går ut på at vergemålet skal tilpasses den enkeltes behov. Den rettslige handleevnen skal ikke fratras en person i større grad enn det som er nødvendig, jf. § 22 og § 21 tredje ledd annet punktum. Dette innebærer at en person kan være fratatt den rettslige handleevnen på ett begrenset område, og at personen ellers har handleevnen i behold. Etter lovforslaget vil det, når det gjelder voksnes rettslige handleevne, dermed ikke være et «enten – eller», slik det er etter dagens lovgivning. Det gir da heller ikke god mening å skille skarpt mellom myndige og umyndige personer.

Departementet antar at det likevel fortsatt kan være behov for å videreføre begrepet «myndig» om personer med rettslig handleevne. I lovgivningen er det en rekke bestemmelser som stiller krav om at en person må være «myndig», eller som på annen måte bruker dette begrepet. Departementet mener derfor at det særlig av hensyn til særlovgivningen kan være hensiktsmessig å videreføre begrepet med et klart definert innhold. Alternativet ville være at man i hver enkelt bestemmelse presiserer hvilke former for vergemål som omfattes. Dette ville være tungvint.

Siden det etter lovforslaget som nevnt ikke gir seg selv hvem som skal anses som «myndige», foreslår departementet at man gir en legaldefinisjon av begrepet i vergemålsloven, som også kan legges til grunn i annen lovgivning.

Departementet foreslår at begrepet i fremtiden brukes om personer med full rettslig handleevne, det vil si personer som er over 18 år, og som ikke helt eller delvis er fratatt den rettslige handleevnen. Som nevnt er det ikke gitt at begrepet bør defineres på denne måten. Departementet legger imidlertid vekt på at dette antakelig vil gi en riktig avgrensning i de fleste bestemmelser som i dag bruker begrepet. For noen bestemmelser vil dette likevel ikke slå til. Man må i så fall presisere på en annen måte hvilke personer det siktes til, for eksempel at det siktes til personer som ikke er under vergemål, jf. første ledd.

Det forutsettes at legaldefinisjonen legges til grunn ikke bare i vergemålsloven, men også i annet regelverk. Som nevnt er det særlig på grunn av bestemmelser utenfor vergemålsloven at det foreslås en legaldefinisjon. Det vil være naturlig å

tolke en bestemmelse som bruker et begrep som «myndig» slik at den viser til hva som ligger i dette etter vergemålsloven. Skal man legge noe annet i begrepet «myndig» enn det som er foreslått i vergemålslovens definisjon, må det være klare holdepunkter for dette.

Med den nevnte begrepsbruken vil en person som er under vergemål, men som ikke er fratatt den rettslige handleevnen, være å anse som «myndig».

I flere bestemmelser i særlovgivningen vil det, som beskrevet foran, være mest aktuelt at vergemålet utvides ved vedkommende lovbestemmelse. Det vil si at dersom personen er under en nærmere definert form for vergemål, kommer bestemmelsen til anvendelse med krav for eksempel om samtykke fra vergen selv om vedkommende type disposisjon ikke uttrykkelig er omfattet av det konkrete vergeoppdraget. En fordel med en slik regulering er at vergemålsmyndigheten ikke trenger å ha oversikt over alle former for disposisjoner i særlovgivningen der det har betydning om en person er under vergemål eller ikke. I arveloven finner man for eksempel flere bestemmelser som krever samtykke fra overformyndieret eller vergen for visse arverettslige disposisjoner som har betydning for en arving under vergemål. Det er en fordel om slike bestemmelser til vern av personer under vergemål får anvendelse selv om vedkommende arverettslige disposisjon ikke er angitt i beskrivelsen av det konkrete vergemålet. Prinsippet om individtilpasset vergemål bør ikke trekkes så langt at det stilles krav om at enhver disposisjon som er regulert i særlovgivningen (og der det for personer under vergemål er aktuelt å stille krav om for eksempel vergesamtykke eller samtykke fra fylkesmannen), må være beskrevet i vergemålet for at samtykkekravet etter vedkommende lovbestemmelse skal gjelde. En slik tilnæringsmåte ville være svært krevende for vergemålsmyndigheten, og det må antas at man ofte ville kunne komme til å overse bestemmelser i særlovgivningen som burde få anvendelse for vedkommende vergetrengende. Som omtalt foran kan det i stedet være aktuelt at bestemmelser i særlovgivningen for eksempel får anvendelse generelt for personer som er satt under vergemål, eller anvendelsesområdet kan begrenses for til å gjelde personer som har fått fratatt rettslig handleevne på det økonomiske området eller personer som er fratatt rettslig handleevne på det personlige området.

I lovforslaget i proposisjonen her har departementet i stor utstrekning valgt den tilnæringsmåten som er beskrevet ovenfor. For noen lovbestemmelser i særlovgivningen kan det likevel

være mest hensiktsmessig at et krav om vergesamtykke eller liknende bare gjelder hvis dette er omfattet av beskrivelsen av vergemålet i det konkrete tilfellet. Et slikt krav er tatt inn i forslaget om endring av ekteskapsloven § 2 med krav om samtykke fra vergen til å inngå ekteskap, se nærmere punkt 3.2.3. Noen typer disposisjoner som er regulert i særlovgivningen, er av så stor viktighet eller gjelder så personlige forhold at vergemålsmyndigheten bør ha tatt aktivt stiling til om det i det konkrete tilfellet er grunn til å stille krav om samtykke fra vergen eller fylkesmannen. Se også ekteskapsloven § 28 tredje ledd. Det vises videre til spesialmerknaden til helse- og omsorgsloven § 9-3.

3.2.2 Adgangen for personer under vergemål til å ha verv som styremedlem

I selskapslovgivningen er det flere bestemmelser som stiller krav om at en person må være myndig for å kunne ha verv som styremedlem, se for eksempel sparebankloven § 14 femte ledd, aksjeloven § 6-11 annet ledd, allmennaksjeloven § 6-11 annet ledd, samvirkeforetaksloven § 64 første ledd annet punktum og eierseksjonsloven § 38 annet ledd tredje punktum. I og med at begrepene «umyndig» og «myndig» faller bort eller får et annet innhold enn etter gjeldende rett, jf. punkt 3.2.1, må det vurderes hvilke krav som skal stilles til styremedlemmer etter den nye vergemålsordningen. Hensynet til et oversiktlig og tilgjengelig regelverk tilsier at bestemmelser i slike sammenlutningsrettslige lover så langt som mulig har samme løsning når det gjelder adgangen for personer under vergemål til å være medlem av styret.

I *høringsnotatet* ble det foreslått å videreføre rettstilstanden for mindreårige. Ingen av *høringsinstansene* har uttalt seg om forslaget. Departementet går, som i *høringsnotatet*, inn for å videreføre forbudet mot at personer under 18 år kan velges som styremedlem.

Når det gjelder adgangen for voksne under vergemål til å være styremedlem, fremstår spørsmålet som mer tvilsomt. I *høringsnotatet* ble det foreslått at personer som helt eller delvis er fratatt rettslig handleevne, ikke skal kunne velges som styremedlem. Forslaget ble begrunnet slik:

«Adgangen til å kunne påta seg styreverv og på den måten kunne delta i næringslivet og samfunnslivet må ses som et gode som ikke bør begrenses uten at det er særlig grunn til det. Ut fra dette hensynet er det ikke grunn til å inn-

føre spesielt strenge regler for adgangen for personer under vergemål til å inneha styreverv. I den sammenheng må det også legges vekt på at vervet som styremedlem tildeles gjennom valg. Det må kunne antas at personer som på grunn av sinnslidelse, svekket helbred eller andre forhold som kan gi grunnlag for vergemål, må anses uskikket for et styreverv, normalt heller ikke blir valgt til et slikt verv.

Etter departementets syn ville det gå for langt om loven skulle utelukke alle personer under vergemål fra å kunne påta seg styreverv. At en person er satt under vergemål, trenger ikke i seg selv å bety at personen ikke kan fylle rollen som styremedlem på en god måte. Hvor krevende vervet som styremedlem er, vil også variere. Vervet som styremedlem i et selskap med stor omsetning og mange ansatte kan ikke sammenlignes med vervet som styremedlem i en liten familiebedrift med beskjeden virksomhet.

Det kan likevel være grunn til å videreføre visse begrensninger når det gjelder adgangen for personer som er satt under vergemål, til å kunne velges som styremedlem. Styrevervet innebærer et ansvar for å forvalte andres verdier og interesser, og det kan derfor være behov for å stille visse krav til den som skal ha et slikt tillitsverv. Også hensynet til den vergetrengende selv taler for at loven setter grenser. Selskapslovgivningen pålegger styremedlemmer en rekke plikter, og brudd på disse pliktene kan etter omstendighetene medføre erstatningsansvar og straffansvar. Dette kan tale for at loven begrenser adgangen til å kunne bli valgt som styremedlem til personer som har evne til å overskue konsekvensen av å påta seg et slikt verv.

På grunnlag av en avveining av disse hensynene foreslås det at personer som helt eller delvis er fratatt rettslig handleevne, ikke bør kunne velges som styremedlem. En slik regel vil også være enkel å praktisere for Enhetsregisteret og Foretaksregisteret ved at det ikke er nødvendig å ta nærmere stilling til hva slags fratakelse av handleevnen det dreier seg om i det enkelte tilfellet.»

Ingen av *høringsinstansene* har uttalt seg om forslaget.

Departementet følger også på dette punktet opp forslaget i høringsnotatet og viser til begrunnelsen som ble gitt der.

Forslaget går etter dette ut på at det bare er personer over 18 år som fullt ut har den rettslige

handleevnen i behold, som kan være styremedlemmer. Dette er den samme avgrensningen som etter legaldefinisjonen av «myndig person» etter vergemålsloven § 2 tredje ledd. Flere av lovene på området bruker allerede dette begrepet, og det er dermed ikke behov for endringer. Begrepet må forstås i samsvar med legaldefinisjonen, se punkt 3.2.1. Lover som knytter kravet til styremedlemmene til begrepet «umyndig», må imidlertid endres. Det vises i den forbindelse til forslaget om endring av lov 23. mai 1997 nr. 31 om eierseksjoner § 38, lov 13. juni 1997 nr. 44 om aksjeselskaper § 6-8, lov 13. juni 1997 nr. 45 om allmennaksjeselskaper § 6-8, lov 15. juni 2001 nr. 59 om stiftelser § 27, lov 6. juni 2003 nr. 38 om bustadbyggjelag § 6-7 og lov 29. juni 2007 nr. 81 om samvirkeforetak § 72.

3.2.3 Krav om samtykke fra vergen ved inngåelse av ekteskap

Inngåelse av ekteskap krever at det avgis en rettslig forpliktende erklæring. Ekteskapsloven bygger dermed på en forutsetning om at den som på grunn av sinnslidelse, psykisk utviklingshemming eller annen tilstand mangler evne til å forplikte seg rettslig, ikke kan inngå ekteskap, jf. NOU 1986: 2 side 35 og Ot.prp. nr. 28 (1990-91) side 16. Ekteskapsloven § 9 gir mulighet for en viss prøving av om brudefolkene har tilstrekkelig rettslig handleevne.

Den nye vergemålsloven § 21 fjerde ledd bestemmer at et vergemål ikke kan omfatte kompetansen til blant annet å inngå ekteskap. § 21 fjerde ledd omfatter kompetanse i det som må regnes som «særlig personlige forhold», jf. Ot.prp. nr. 110 (2008-2009), og begrensningen er ifølge proposisjonen gitt for å ivareta den enkeltes integritet og rettsikkerhet. Et vedtak om vergemål vil med andre ord ikke kunne frata en person kompetansen til å inngå ekteskap eller overlate denne kompetansen til vergen (jf. også ekteskapsloven § 1 b annet punktum). Personen kan imidlertid som nevnt rent faktisk mangle evne til å inngå ekteskap.

I tillegg til spørsmålet om personens egen evne til å inngå ekteskap er det et spørsmål om det for personer som er satt under vergemål, bør kreves samtykke fra vergen. Dette er regulert i ekteskapsloven § 2. Etter denne bestemmelsen kan umyndiggjorte bare inngå ekteskap hvis vergen samtykker. Det samme gjelder personer som har fått oppnevnt hjelpeverge, «dersom det faller innenfor hjelpevergens oppdrag å gi slikt samtykke». Dersom vergen eller hjelpevergen nekter,

kan fylkesmannen likevel gi tillatelse hvis det ikke er rimelig grunn for nektelsen.

Spørsmålet om det bør kreves samtykke fra vergen når umyndiggjorte eller personer under hjelpevergemål skal inngå ekteskap, er drøftet i NOU 1986: 2 side 27-28 og Ot.prp. nr. 28 (1990-91) side 15-16. Som begrunnelse for samtykkekravet for umyndiggjorte ble det i forarbeidene vist til at et ekteskap vil ha betydelige rettsvirkninger, og at grunnlaget for umyndiggjøringen nettopp er at den umyndiggjorte mangler evnen til å dra omsorg for seg og sitt gods. Det ble vist til at kravet om samtykke vil innebære en beskyttelse av den umyndiggjorte mot uoverveide ekteskapsinngåelser og mot mulig utnyttelse av den annen part. Ekteskapsutvalget pekte samtidig på at ekteskapsinngåelse er et personlig anliggende, og at det er et argument som taler mot en regel om at vergen må samtykke.

Når det gjelder hjelpevergemål, uttalte departementet i den nevnte proposisjonen at hvis hjelpevergemålet er gjort generelt, er det grunn til å anta at personen vanligvis vil mangle evne til å forstå hva en ekteskapsinngåelse innebærer og evne til normal motivering for å inngå ekteskap. Hvis hjelpevergens oppdrag er begrenset til spesielle områder, måtte det avgjørende etter departementets syn være om samtykke til ekteskap naturlig faller innenfor hjelpevergens oppdrag.

Et krav om samtykke fra vergen for «[d]en som er gjort umyndig» eller «den som har fått oppnevnt hjelpeverge», kan ikke videreføres når den nye vergemålsloven trer i kraft, jf. punkt 3.2.1. Spørsmålet blir da om man skal videreføre et krav om samtykke fra vergen for personer som er under vergemål, og hvis samtykkekravet videreføres, hvilke vergemål samtykkekravet skal gjelde for.

I *høringsnotatet* foreslo departementet et krav om samtykke fra vergen dersom det faller innenfor vergens oppdrag å gi slikt samtykke. Forslaget ble begrunnet slik:

«Etter departementets syn er det fortsatt behov for en regel om at vergen i visse tilfeller må samtykke for at en person som er satt under vergemål, skal kunne inngå ekteskap. For noen personer vil det klart være behov for en slik beskyttelse som samtykkekravet innebærer. Det foreslås samtidig en videreføring av bestemmelsen om at fylkesmannen, hvis vergen har nektet samtykke, likevel kan gi tillatelse til ekteskapsinngåelsen hvis det ikke er rimelig grunn for nektelsen. En slik regel gjør at et krav om vergesamtykke blir mindre betenkelig.

En mulighet kunne være en regel om at visse former for vergemål utløser et krav om samtykke. Man kunne for eksempel tenke seg en regel om at dersom vergemålet gjelder det økonomiske området, kan personen ikke inngå ekteskap uten samtykke fra vergen. Ekteskapsinngåelse har imidlertid betydning for partene både på det personlige og det økonomiske området. I noen tilfeller kan det være de økonomiske konsekvensene av ekteskapet som er problematisk, i andre tilfeller kan det være mer personlige forhold som gjør at vergen bør ha en rolle. En slik regel ville derfor neppe treffe særlig godt.

Videre vil det være slik at uansett hvilket område vergemålet gjelder, og om det er med eller uten fratakelse av rettslig handleevne, trenger det ikke å være noen sammenheng mellom vergemålet og personens evne til å ivareta egne interesser når det gjelder spørsmål om ekteskap. En person som for eksempel har fått oppnevnt verge fordi han eller hun har et bostandsbehov når det gjelder visse økonomiske disposisjoner, kan fullt ut være i stand til å treffe en fornuftig beslutning om ekteskapsinngåelse.

Ekteskapsinngåelse er et svært personlig anliggende. På et område som dette er det særlig grunn til å legge vekt på den enkeltes egne valg og retten til å bestemme over eget liv. Dette kan tale for at en regel med krav om vergesamtykke bør begrenses til vergemål der det faller innenfor vergens oppdrag å gi slikt samtykke. [...] Dette innebærer at fylkesmannen eller retten i forbindelse med vedtaket om vergemål må ta stilling til om det skal omfatte ekteskapsinngåelse i den forstand at vergen må samtykke til at personen under vergemål kan inngå ekteskap. Departementet antar at dette vil være uaktuelt i de fleste saker om vergemål, men det vil for eksempel kunne være aktuelt å vurdere for enkelte yngre personer med psykisk utviklingshemming.»

Ingen av *høringsinstansene* har uttalt seg om forslaget.

Departementet foreslår i proposisjonen en endring av ekteskapsloven § 2 i samsvar med det som ble foreslått i *høringsnotatet*. Det vises til begrunnelsen som er gjengitt foran. Se for øvrig den generelle omtalen i punkt 3.2.1 av spørsmålet om vergens kompetanse bør utvides ved bestemmelser i særlovgivningen, eller om det bør kreves at disposisjoner etter særlovgivningen må være uttrykkelig omfattet av vergens mandat.

3.3 Omorganisering av vergemålsmyndigheten

3.3.1 Generelt

Den nye vergemålsloven innebærer at oppgavene til dagens kommunale overformyndier overføres til fylkesmannen. Etter de nåværende reglene er overformyndierene kommunale organer, jf. vergemålsloven 1927 kapittel 3. De kommunale overformyndierene består av to politisk valgte overformyndere, men fylkesmannen kan etter søknad fra kommunestyret beslutte at overformyndieret skal ha en fast formann, jf. vergemålsloven 1927 § 28 første ledd. De tre viktigste oppgavene for overformyndierene er å oppnevne verger, hjelpeverger og setteverger, å forvalte umyndiges midler og å veilede og føre tilsyn med verger.

Etter den nye vergemålsloven er det fylkesmannen som skal være lokal vergemålsmyndighet, jf. lovens § 6. Hvert fylke skal i utgangspunktet utgjøre ett vergemålsdistrikt, se § 5.

For nærmere omtale av den nåværende organiseringen og bakgrunnen for omorganiseringen, se Ot.prp. nr. 110 (2008-2009) kapittel 5.

I annen lovgivning er det flere bestemmelser som bygger på at overformyndieret er lokal vergemålsmyndighet. Blant annet finner man bestemmelser også utenfor vergemålsloven som legger oppgaver til overformyndieret. Dette vil være oppgaver som har nær sammenheng med oppgaven etter vergemålsloven som lokal vergemålsmyndighet. Etter arveloven er det for eksempel flere bestemmelser som krever at overformyndieret må samtykke til visse arverettslige disposisjoner når den som skal foreta disposisjonen, er under vergemål.

Etter den nye loven vil begrepet «overformynderi» falle bort. Oppgavene overtas som nevnt av fylkesmannen. Annen lovgivning som bruker begrepet «overformynderi», må endres. Det vil som en klar hovedregel være naturlig at dette erstattes av «fylkesmannen».

3.3.2 Særlig om fylkesmannens rolle etter helse- og sosiallovgivningen

Som det fremgår av punkt 3.3.1, innebærer den nye vergemålsloven at oppgaven som lokal vergemålsmyndighet overføres fra kommunene til fylkesmannsembetene. En sentral oppgave for fylkesmannen etter den nye loven vil være å oppnevne verger, jf. lovens § 25 første ledd. I *høringsnotatet* ble det reist spørsmål om forholdet til

enkelte bestemmelser i helse- og sosiallovgivningen som krever at vergen skal samtykke til eller begjære visse former for tiltak eller inngrep etter disse lovene samtidig som at fylkesmannen har en rolle som tilsyns- eller klageorgan eller på annen måte har en rettssikkerhetsfunksjon på området. Til illustrasjon ble det vist til lov 3. juni 1977 nr. 57 om sterilisering, der § 4 stiller krav om at vergen i visse tilfeller skal samtykke til eller fremsette søknad eller begjæring om sterilisering. Søknaden om sterilisering skal i visse tilfeller avgjøres av steriliseringsnemnda, der fylkesmannen, eller den han bemyndiger, skal være medlem. At fylkesmannen både skal ivareta interessene til den vergetrengende ved vergeoppnevningen og samtidig har en rolle i forbindelse med vedtaket om sterilisering, kan reise et spørsmål om mulighet for rolleblending. Tilsvarende spørsmål reiser seg for lov 13. juni 1975 nr. 50 om svangerskapsavbrudd §§ 4 og 9 og lov 9. februar 1973 nr. 6 om transplantasjon, sykehusobduksjon og avgivelse av lik m.m. § 1.

I høringsnotatet ble det uttalt følgende om denne problemstillingen:

«At fylkesmannen ved ikrafttreddelsen av vergemålsloven overtar oppgaven som lokal vergemålsmyndighet, og dermed skal stå for vergeoppnevningene, skaper etter dette enkelte nye utfordringer i forhold til de oppgavene fylkesmannen allerede har på helse- og sosialområdet. Etter departementets syn vil det være mulig å håndtere dette ved organisatoriske grep, for eksempel kan man tenke seg at oppgaven med å oppnevne verger legges til en annen avdeling enn den avdelingen som utfører oppgavene som vedtaksorgan eller tilsynsorgan etter helse- og sosiallovgivningen. Fylkesmannen vil ha et ansvar for å organisere arbeidet slik at de forskjellige oppgavene kan løses på en forsvarlig måte. I enkelte særlige tilfeller kan det heller ikke utelukkes at det kan være aktuelt at et annet fylkesmannsembete overtar behandlingen av en sak. Dersom høringsinstansene har særlige synspunkter vedrørende utfordringer i tilknytning til fylkesmannens rolle i helse- og sosialsaker, mottar departementet gjerne innspill om dette.»

I høringsnotatet ble det etter dette ikke foreslått særskilte lovregler om fylkesmannens oppgaveutførelse etter helse- og sosiallovgivningen. Det ble likevel reist spørsmål om det er fylkesmannen eller tingretten som bør stå for vergeoppnevningen etter enkelte bestemmelser i lov om svanger-

skapsavbrudd, steriliseringsloven og sosialtjenesteloven (som nå er erstattet av lov om helse- og omsorgstjenester):

«I denne forbindelse nevnes det likevel at det for lov om svangerskapsavbrudd § 4 tredje ledd og steriliseringsloven § 4 fjerde ledd kan være et spørsmål om hvem som skal stå for vergeoppnevningen når det fra før ikke er oppnevnt verge. Se også steriliseringsloven § 8 annet ledd om kastrering. Slik disse bestemmelsene nå er utformet, er det tingretten som skal oppnevne verge i disse tilfellene. Departementet foreslår at denne ordningen videreføres, selv om det kan hevdes at det etter systemet etter den nye vergemålsloven ville være mest nærliggende å legge oppgaven til fylkesmannen, jf. vergemålsloven § 25 første ledd. Dersom det fra før ikke er oppnevnt verge, vil vergeoppnevningen ha så nær tilknytning til begjæringen om svangerskapsavbrudd, sterilisering eller kastrering at det kan være hensiktsmessig at det ikke er fylkesmannen som står for oppnevningen.

En tilsvarende løsning kan tenkes for vergeoppnevning etter sosialtjenesteloven § 4A-3 tredje ledd. Denne bestemmelsen har i dag ikke noe krav om at det er tingretten som skal oppnevne verge. Departementet er imidlertid i tvil om hensiktsmessigheten av en slik løsning på dette området. Bestemmelsen gjelder bruk av tvang og makt overfor personer med psykisk utviklingshemming. Slike saker vil kunne haste, og det vil dermed kunne være behov for å få oppnevnt verge meget raskt, kanskje på dagen. Departementet antar at fylkesmannen vil ha bedre forutsetninger for å kunne foreta en rask vergeoppnevning enn tingretten, siden dette vil være en nokså ekstraordinær oppgave for tingretten. I lovforslaget er det etter dette ikke tatt inn noen endring av sosialtjenesteloven § 4A-3 tredje ledd første punktum på dette punktet. Departementet legger for øvrig til grunn at de personene kapittel 4A gjelder for, i de aller fleste tilfellene har verge fra før, slik at det vil være nokså sjelden det vil være behov for å oppnevne verge etter § 4A-3 tredje ledd første punktum.»

Under høringen viser *Helse- og omsorgsdepartementet* til faren for rolleblanding og habilitetsproblematikk og uttaler:

«Av den grunn anser Helse- og omsorgsdepartementet det som viktig at det ved organisato-

riske grep hos Fylkesmannen sikres at vergeoppgavene skilles klart fra oppgaver gitt i henhold til helse- og omsorgstjenestelovgivningen. Videre må det sikres at det i særlige tilfelle, hvis det kan stilles spørsmål ved habilitet, gis anledning til at et annet fylkesmannsembete overtar behandlingen av en sak.»

Grenland overformynderi mener at vergemålsoppgavene er «så vidt forskjellige fra de oppgaver som fylkesmannen har i dag at disse bør legges til en egen avdeling slik at interne habilitetsproblemer unngås i størst mulig grad».

Fylkesmannen i Møre og Romsdal uttaler:

«Utfordringar knytt til fylkesmannen si rolle i helse- og sosialsaker er fullt ut løysbare ved organisatoriske grep internt i embetet. Skulle det oppstå ein situasjon der habiliteten kan trekkjast i tvil, vil ein kunne be om at sette fylkesmann vert oppnemnt på vanleg måte.»

Tilsvarende synspunkter gir *Fylkesmannen i Hedmark, Fylkesmannen i Rogaland, Bærum overformynderi, Kristiansand tingrett og Sør-Trøndelag tingrett* uttrykk for.

KS mener det er behov for å etablere en ytre kontroll med fylkesmannen og at det bør vurderes overprøvingsordninger der også kommunene har mulighet til å få overprøvd vedtak som har økonomiske følger for kommunene.

Følgende høringsinstanser tar til orde for at fylkesmannen, og ikke tingretten, bør oppnevne verger etter reglene i lov om svangerskapsavbrudd § 4 tredje ledd, steriliseringsloven § 4 fjerde ledd og § 8 annet ledd første punktum og sosialtjenesteloven 4A-3 tredje ledd første punktum (som nå er erstattet av lov 24. juni 2011 nr. 30 om kommunale helse- og omsorgstjenester m.m. § 9-3 tredje ledd første punktum):

Fylkesmannen i Hedmark, Fylkesmannen i Møre og Romsdal, Fylkesmannen i Oslo og Akershus, Bærum overformynderi, Grenland overformynderi, Tinn overformynderi, Kristiansand tingrett og Sør-Trøndelag tingrett. Fylkesmannen i Oslo og Akershus uttaler:

«Fylkesmannen støtter ikke departementets forslag om en videreføring av ordningen med tingretten som oppnevnesmyndighet i saker etter helselovgivningen, jf. lov om svangerskapsavbrudd § 4 tredje ledd og steriliseringsloven § 4 fjerde ledd og § 8 annet ledd. Vi mener det er mest nærliggende å legge også denne oppgaven til Fylkesmannen, som lan-

dets eneste med oppnevningsmyndighet. Fylkesmannen vil besitte spesialkompetanse på å oppnevne verger noe som vil medføre en rask og betryggende saksbehandling. I de aktuelle sakene etter helselovgivningen må dette antas å være av stor betydning.»

Helse- og omsorgsdepartementet gir uttrykk for at fylkesmannen bør stå for vergeoppnevninger etter lov om svangerskapsavbrudd § 4 tredje ledd siden det i saker om søknad om svangerskapsavbrudd er viktig å sikre en hurtig saksgang.

Den norske legeforening slutter seg til forslaget i høringsbrevet om at tingretten fortsatt skal oppnevne verge i saker om svangerskapsavbrudd, sterilisering og kastrering. Det samme gjør *Fylkesmannen i Rogaland*, som samtidig uttaler at fylkesmannen «har ingen sterke meninger om dette».

Justis- og beredskapsdepartementet er enig i synspunktet som er anført under høringen, om at problemstillinger knyttet til rolleblanding og habilitet må kunne løses ved organisatoriske grep hos fylkesmannen. Dette

kan for eksempel gjøres ved at vergeoppnevninger legges til en annen avdeling enn den avdelingen som har oppgaver etter helse- og sosiallovgivningen. I særlige tilfeller kan det også være behov for at en sak overføres til et annet fylkesmannsembete.

Når det gjelder spørsmålet om det er tingretten eller fylkesmannen som bør stå for vergeoppnevningen etter enkelte bestemmelser i lov om svangerskapsavbrudd, steriliseringsloven og helse- og omsorgstjenesteloven (tidligere sosialtjenesteloven), har departementet kommet til at de beste grunner taler for at fylkesmannen oppnevner verger også etter disse lovene. Vergeoppnevning ligger utenfor domstolenes kjerneområde, og det må antas at dette er en oppgave domstolene nokså sjelden vil komme i befatning med. Fylkesmannen vil derimot ha en spesialkompetanse som vil sikre en hurtig saksbehandling i de tilfellene det haster å få oppnevnt verge. Som det ble pekt på i høringsbrevet og også i høringsuttalelsen fra Helse- og omsorgsdepartementet dreier det seg om sakstyper hvor det i noen tilfeller er av stor betydning at saken kan behandles raskt.

4 Andre lovendringsforslag

4.1 Overgangsregler for fremtidsfullmakter

Etter gjeldende rett er det ikke klart om det kan opprettes fullmakter som skal være i kraft etter at fullmaktsgiverens mentale kapasitet er blitt så redusert at han eller hun ikke lenger kan inngå rettslig bindende disposisjoner på de områder fullmakten gjelder. Når det gjelder økonomiske fullmakter, bestemmer avtaleloven § 22 at fullmakten mister sin virkning hvis fullmaktsgiveren blir umyndiggjort. Loven regulerer imidlertid ikke spørsmålet om hva som skjer med en fullmakt hvis fullmaktsgiveren bare rent faktisk mister handleevnen, uten formelt å bli fratatt den ved umyndiggjøring.

I Ot.prp. nr. 110 (2008-2009) side 139-140 beskrives gjeldende rett på følgende måte:

«Fullmakter på det økonomiske området er regulert i avtaleloven, jf. § 41. Lovens bestemmelser vil i praksis ofte være retningsgivende også for fullmakter i mer personlige forhold, jf. utredningen side 291. Avtaleloven § 22 bestemmer at fullmakter mister sin virkning hvis fullmaktsgiveren blir umyndiggjort. Tilsvarende bestemmes i de øvrige nordiske lands avtaler. Lovene regulerer imidlertid ikke spørsmålet om hva som skjer med en fullmakt hvis fullmaktsgiveren bare rent faktisk mister handleevnen, uten formelt å bli fratatt den ved umyndiggjøring.

I Danmark og Finland anses det som sikker rett at fullmakter beholder sin virkning i slike tilfeller, se Svend Danielsen: *Fremtidsfuldmakter – et nyt retsinstitut*, jf. NOU 2004: 16 Vergemål side 393. I svensk rett antas det at fullmakter i de fleste tilfeller mister sin virkning når fullmaktsgiveren rent faktisk mister handleevnen, jf. SOU 2004: 112 punkt 6.1.4 side 476. I norsk rett er rettstilstanden ikke avklart, jf. NOU 2004: 16 Vergemål side 292.»

På denne bakgrunn er det i den nye vergemålsloven gitt regler om såkalte fremtidsfullmakter. Med fremtidsfullmakt menes etter lovens § 78 «en

fullmakt til én eller flere personer om å representere fullmaktsgiveren etter at fullmaktsgiveren på grunn av sinnslidelse, herunder demens, eller alvorlig svekket helbred ikke lenger er i stand til å ivareta sine interesser innen de områdene som omfattes av fullmakten».

Som det fremgår, står «fremtidsfullmakter» som er opprettet eller opprettes før den nye vergemålsloven trer i kraft, i en usikker rettslig stilling. I *høringsnotatet* ble det som følge av dette reist spørsmål om det bør gis en overgangsbestemmelse i § 101 som går ut på at en fullmakt som oppfyller kravene til en fremtidsfullmakt i loven, men som er opprettet før lovens ikrafttredelse, skal ha de rettsvirkningene som følger av vergemålsloven fra den tid vergemålsloven trer i kraft. Den foreslåtte bestemmelsen skulle ifølge høringsnotatet gjelde selv om personen selv mister den rettslige handleevnen i mellomtiden. Den foreslåtte bestemmelsen sa ikke noe om fullmaktens eventuelle gyldighet før ikraftsettingen av den nye loven.

I høringsnotatet uttalte departementet:

«Departementet er noe i tvil om hensiktsmessigheten av en slik regel. Ulempen er blant annet at en slik regulering kan oppfattes som en oppfordring til å lage fremtidsfullmakter før disse bestemmelsene er trådt i kraft. Dette kan være uheldig, særlig fordi disse fullmaktenes gyldighet vil være usikker i tiden frem til de nye bestemmelsene om fremtidsfullmakter er trådt i kraft. På den annen side kan det fremstå som fornuftig at personer som allerede nå ønsker å regulere disse sidene ved livet, kan gjøre det – til tross for at virkningen av reguleringen kan ligge noe frem tid.»

Fylkesmannen i Oslo og Akershus, Grenland overformynderi, Oslo overformynderi, Tinn overformynderi og Skedsmo kommune støtter den foreslåtte overgangsbestemmelsen. Det samme gjør *Larvik overformynderi, Sandefjord overformynderi og Tønsberg overformynderi* i en felles høringsuttalelse. I den sistnevnte uttalelsen heter det:

«Forslaget om at fremtidsfullmakter som er opprettet før lovens ikrafttreden skal ha rettsvirkninger fra loven ikrafttreden støttes. Overformynderiene er kjent med slike er opprettet, der formkravene i den nye vergemålsloven er fulgt, med håp og tillit til, at disse vil bli lagt til grunn på et senere tidspunkt.»

Fylkesmannen i Hedmark, Fylkesmannen i Vest-Agder og Bærum overformynderi går imot forslaget. *Fylkesmannen i Vest-Agder* uttaler:

«Fylkesmannen er av den oppfatning at det er de færreste som i praksis oppretter slike fullmakter. Erfaringsmessig utgjør ikke denne typen fullmakter et stort antall pr. i dag. Dette kan endre seg etter hvert som denne muligheten blir gjort kjent når den nye vergemålsloven trer i kraft. Fylkesmannen kan ikke se at det er behov for å innføre en bestemmelse som foreslått, med de eventuelle tolkningsproblemer som kan oppstå i tiden frem til den nye loven trer i kraft.»

Fylkesmannen i Rogaland uttaler at dersom det innføres en overgangsregel som foreslått i høringsbrevet, bør det fremkomme at fremtidsfullmakten er opprettet også med tanke på forventet lovendring.

Departementet har kommet til at det kan være hensiktsmessig med en overgangsregel som foreslått i høringsnotatet. I høringsnotatet ble det pekt på som et mothensyn at en slik regel kunne virke som en oppfordring til å opprette fremtidsfullmakter før ikrafttredelsen av loven, og at dette kunne være uheldig på grunn av den uavklarte rettsstillingen man vil stå overfor dersom fullmaktsgiveren faktisk mister den rettslige handleevnen før ikrafttredelsen av loven. Dette argumentet har imidlertid mindre vekt nå. I og med at det vil være kort tid mellom vedtakelsen av en endringslov og ikrafttredelsen av vergemålsloven, vil innføringen av en overgangsregel antakelig i seg selv i liten grad få betydning for omfanget av fremtidsfullmakter før ikrafttredelsen av loven. I hvert fall vil det være mindre praktisk at noen i denne perioden ikke bare oppretter en fremtidsfullmakt, men også mister sin rettslige handleevne. Etter det departementet er kjent med, er det uavhengig av overgangsregelen allerede opprettet en del fremtidsfullmakter. For disse fullmaktsgiverne vil det være en fordel med en overgangsregel som innebærer at man ikke må opprette en ny fremtidsfullmakt etter ikrafttredelsen av loven. Man kan heller ikke utelukke at der-

som det ikke gis en overgangsregel, vil enkelte av disse fullmaktsgiverne ikke få med seg at fremtidsfullmakten må opprettes på nytt, slik at enkelte vil tro at fullmaktsforholdet er i orden uten at det er det.

Den foreslåtte overgangsregelen er tatt inn i § 101 som nytt nr. 5.

4.2 Overgangsregler for beslutninger etter tidligere lovgivning

I § 101 nr. 2 i den nye vergemålsloven er det gitt overgangsregler for beslutninger som er truffet etter lov 28. november 1898 om Umyndiggjørelse og lov 22. april 1927 nr. 3 om vergemål for umyndige. Disse lovene oppheves ved ikrafttredelsen av den nye vergemålsloven. Den nevnte overgangsregelen innebærer at beslutninger om vergemål som er truffet etter den tidligere lovgivningen beholder sin virkning selv om disse lovene oppheves og den nye loven trer i kraft.

Etter en fornyet vurdering har departementet kommet til at det kan være behov for en konkretisering av hva overgangsregelen innebærer. Det vil også være en pedagogisk fordel om det i loven kan tydeliggjøres i hvilken grad beslutninger etter tidligere lovgivning har gyldighet etter at den nye loven er satt i kraft.

Et viktig spørsmål som vil reise seg i forbindelse med ikrafttredelsen av loven, er om og på hvilken måte beslutninger om opprettelse av hjelpevergemål og umyndiggjøring fortsatt vil gjelde etter ikrafttredelsen. Den nye loven har ikke regler verken om hjelpevergemål eller umyndiggjøring, jf. punkt 3.2.1. Det ville være svært upraktisk om alle beslutninger om opprettelse av vergemål skulle falle bort, slik at det etter ikrafttredelsen av den nye loven må treffes nye beslutninger for enhver person som i dag har hjelpeverge eller er umyndiggjort. Departementet mener derfor at man bør ha en overgangsordning som innebærer at vergemål og hjelpevergemål som er opprettet etter tidligere lovgivning, fortsetter etter at den nye loven er trådt i kraft, men da med et innhold som er tilpasset reglene i den nye loven.

Departementet foreslår på denne bakgrunn at en beslutning om hjelpevergemål skal fortsette å gjelde også etter at vergemålsloven 2010 er trådt i kraft, men da slik at hjelpevergemålet fra dette tidspunktet regnes som et vergemål uten frataskelse av den rettslige handleevnen etter den nye lovens regler om dette. Dette innebærer at beslutningen videreføres etter det regelsettet i den nye loven som er mest i samsvar med hjelpevergemål

etter tidligere lovgivning. Hjelpevergemålet omfang følger av beslutningen om opprettelse av hjelpevergemålet, og dette bør være bestemmende også for vergemålets omfang etter den nye loven. Vergen vil dermed fortsette med det samme oppdraget som før. Utover dette vil det være den nye loven som gjelder. Dersom det er behov for å endre vergemålet, vil dette kunne skje etter den nye lovens regler.

Videre foreslås det at en dom om umyndiggjøring etter umyndiggjørelsesloven 1898 beholder sin virkning også etter ikrafttredelsen av den nye loven. Når det gjelder umyndiggjøring, foreslås det likevel en tidsbegrensning på tre år. Det er få personer som er umyndiggjort sammenliknet med antallet personer som har fått oppnevnt hjelpeverge. Videre er det et viktig prinsipp i den nye loven at vergemålet skal tilpasses den enkeltes behov. En tidsbegrenset videreføring av beslutninger om umyndiggjøring ville innebære at prinsippene i den nye loven ikke ville få betydning for dem som allerede er umyndiggjort. Vergemålsmyndigheten bør imidlertid gis noe tid til å få sørget for at det treffes nye vedtak om vergemål etter reglene i den nye loven, og departementet antar at tre år vil være tilstrekkelig.

Departementet foreslår at umyndiggjøringen ved ikrafttredelsen av den nye loven går over til å bli et vergemål med full fratakelse av den rettslige handleevnen etter den nye lovens regler om dette. Dette vil gjelde frem til det er truffet ny beslutning om vergemålets innhold, men uansett ikke i lenger tid enn tre år. For øvrig vil det være den nye lovens regler som gjelder. Dette innebærer blant annet at vergemålet kan endres etter reglene i § 63 annet ledd og § 75 fjerde ledd.

Videre ser departementet behov for en overgangsordning for forvaltningen av umyndiges finansielle eiendeler etter kapittel 6 i vergemålsloven 1927. Finansielle eiendeler som overstiger en beløpsgrense som er fastsatt i forskrift, forvaltes i dag av overformyndieret. Etter den nye loven skal finansielle eiendeler forvaltes av fylkesmannen etter reglene i kapittel 7, se punkt 4.3. Også etter den nye loven skal det fastsettes en beløpsgrense i forskrift, men det kan være aktuelt å sette denne grensen noe høyere enn dagens grense på 75.000 kroner, se Ot.prp. nr. 110 (2008-2009) side 114 annen spalte. Den nye loven § 49 første ledd tredje punktum gir fylkesmannen adgang til å beslutte at også midler som ligger under den fastsatte grensen skal forvaltes av fylkesmannen «når særlige grunner tilsier det». Det kan være hensiktsmessig at fylkesmannen får noe tid til å vurdere om det skal treffes slikt vedtak for eiendeler

som i dag forvaltes av overformyndieret, men som etter en ny og høyere beløpsgrense ikke lenger skal forvaltes av vergemålsmyndighetene. Departementet foreslår at vergemålsmyndighetene fortsetter å forvalte midlene i ett år etter ikrafttredelsen av loven, med mindre fylkesmannen treffer vedtak om noe annet.

De nevnte overgangsreglene er tatt inn som nr. 2, 3 og 4 i § 101 i lovforslaget. Med den foreslåtte konkretiseringen av overgangsreglene kan nåværende § 101 nr. 2 utgå. Departementet viser i den forbindelse til at det kan fastsettes overgangsregler også i forskrift, jf. nåværende nr. 3 som i lovforslaget blir nytt nr. 7.

4.3 Finansiell forvaltning

I Ot.prp. nr. 110 (2008-2009) Om lov om vergemål side 105 flg. er spørsmålet om modell for fylkesmannens forvaltning av finansielle eiendeler på vergemålsområdet behandlet. Departementet foreslo i proposisjonen en ordning med forvaltning av midlene som innskudd i bank, se side 111-112.

Etter vergemålsloven 2010 skal fylkesmannen forvalte finansielle eiendeler som eies av mindreårige eller voksne personer under vergemål. En person som er satt under vergemål, men ikke fratatt rettslig handleevne, må likevel samtykke til slik forvaltning, forutsatt at personen er samtykkekompetent. I utgangspunktet er det bare midler over en viss beløpsgrense som skal forvaltes av fylkesmannen. De nevnte reglene følger av §§ 48 og 49 i loven.

I proposisjonen drøftet departementet alternative modeller for forvaltning av vergetrengendes midler. Departementet drøftet muligheten for forvaltning i offentlige fond og i private fond. Departementet kom til at offentlig forvaltning var å foretrekke fremfor privat fondsforvaltning. Det ble lagt til grunn at en offentlig fondsforvaltning vil gi best mulighet for kontroll og dermed redusert risiko. Departementet fant imidlertid ikke noe aktuelt alternativ for offentlig fondsforvaltning som kunne anvendes uten tilpasninger.

På bakgrunn av dette kom departementet til at forvaltning i bank ville være å anbefale. Departementet foreslo at finansielle eiendeler som skal forvaltes av fylkesmannen, skal plasseres som innskudd på individuelle konti i bank. Departementet foreslo videre at den sentrale vergemålsmyndigheten skal forhandle sentralt om innskuddsvilkårene på vegne av fylkesmannen og fastsette hvilke finansinstitusjoner som skal benyttes til innskuddsformål.

Denne løsningen ble vedtatt av Stortinget, jf. vergemålsloven 2010 § 51 første og annet ledd.

Departementet antok i proposisjonen at en ordning hvor midlene forvaltes som fellesmasse av et offentlig organ, også vil kunne være en hensiktsmessig løsning. Departementet mente imidlertid at det knytter seg flere usikkerhetsmomenter til hvorvidt en slik forvaltningsmodell vil være gjennomførbar. Departementet ga derfor uttrykk for at det ville være behov for å arbeide videre med dette alternativet, og at departementet eventuelt ville komme tilbake til Stortinget med forslag om en slik forvaltningsmodell.

Justis- og beredskapsdepartementet har på denne bakgrunn utredet spørsmålet om forvaltningsmodell videre. I denne forbindelse ble det i desember 2010 innhentet en vurdering fra firmaet Gabler Wassum AS.

Gabler Wassum AS ble bedt om å vurdere tre modeller: den nye vergemålslovens ordning med forvaltning i bank på individuelle konti, dagens modell for kommunal forvaltning av fellesmasse i overformynderiene og en modell med Folketrygdfondet som forvalter. Gabler Wassum AS vurderte det slik at i dagens marked var plassering i bank konkurransedyktig med en plassering i offentlig fond med en forsiktig forvaltning. Det ble imidlertid pekt på at historisk vurdert vil fondsforvaltning over tid være å foretrekke. Videre mente Gabler Wassum AS at dersom det gis en statsgaranti på innskutt beløp etter en fondsmodell, vil fondsmodellen komme enda sterkere ut sammenliknet med individuell forvaltning i bank. Av de to fondsmodellene mente Gabler Wassum AS at forvaltning av Folketrygdfondet vil gi best resultat.

Regjeringen oppnevnte på denne bakgrunn en arbeidsgruppe med deltakelse fra Finansdepartementet, Justisdepartementet og Folketrygdfondet med sikte på å utrede en konkret modell med Folketrygdfondet som forvalter.

Utredningen viste at en slik modell fremstår som gjennomførbar, men at modellen byr på utfordringer knyttet til valg av styringsmodell og risikoen ved plasseringene.

En viktig målsetning ved valg av forvaltningsmodell bør være at man kan tilby en kostnadseffektiv og god forvaltning av midlene. Videre bør man ha som målsetning at de vergetrengende gis samme behandling og avkastning uavhengig av hvor de bor. Det bør også være en målsetning at en person under vergemål (minst) skal oppnå en økonomisk nøytral avkastning, slik at personen ikke har økonomiske tap som følge av forvaltningen. Det kan imidlertid ikke være et mål at for-

valtningssmodellen skal gi et betydelig bedre resultat enn andre former for forvaltning. Sist, men ikke minst, må det være en forutsetning at midlene plasseres med tilstrekkelig sikkerhet.

Departementet legger til grunn at man både ved en bankmodell med sentralt forhandlede innskuddsbetingelser og ved en offentlig fondsmodell med Folketrygdfondet som forvalter vil kunne oppnå en effektiv og god forvaltning av midlene. En offentlig fondsmodell med Folketrygdfondet som forvalter vil imidlertid medføre større styringsmessige utfordringer enn en bankmodell.

Forvaltning i regi av Folketrygdfondet ville innebære at midlene ble forvaltet samlet og likt. Eierne av midlene (de vergetrengende) vil imidlertid ha behov for utbetalinger til ulike tidspunkter. Dette innebærer at man rent faktisk vil få ulik avkastning av midlene. Ved fondsforvaltning vil tidspunktet for uttak av midler kunne ha større økonomisk betydning enn ved forvaltning i bank.

Departementet legger i den forbindelse vekt på at forvaltning i bank til betingelser som er forhandlet sentralt, under de rådende markedsforholdene må antas å være konkurransedyktig med forvaltning i offentlige fond med lav risiko.

Departementet legger videre vekt på at bankinnskudd klart vil gi best sikkerhet gjennom den alminnelige innskuddsgarantiordningen, jf. lov 6. desember 1996 nr. 75 om sikringsordninger for banker, forsikringsselskapenes garantiordninger og offentlig administrasjon m.v. av finansinstitusjoner.

Basert på disse vurderingene er det etter departementets syn i dagens marked ikke tilstrekkelige grunner til å foreslå forvaltning i offentlig fond i stedet for vergemålslovens løsning med forvaltning i bank.

4.4 Forvaltning av sikkerhetsfondene

Kapittel 6 i gjeldende vergemålslov har regler om overformynderiets forvaltning av umyndiges midler. § 69 i loven bestemmer at dersom overformynderiet har fast formann, kan kommunen med stadfestelse av Kongen gjøre vedtak om at penger som skal forvaltes av overformynderiet, kan forvaltes som en felles formuesmasse.

Det følger av § 73 at det skal svares en avgift til et sikkerhetsfond av de midlene som er under fellesforvaltning. Disse sikkerhetsfondene forvaltes som en del av fellesmassen, jf. § 73 tredje ledd. Som det fremgår av punkt 4.3, innebærer kapittel 7 i den nye vergemålsloven at finansielle eiendeler

som eies av personer under vergemål, og som skal forvaltes av fylkesmannen, skal plasseres som bankinnskudd på individuelle konti i bank. Dette innebærer at fellesmassene vil bli avviklet. Dette oppstår da et spørsmål om hva som skal skje med sikkerhetsfondene. Så lenge fellesmassene er under avvikling, må sikkerhetsfondene bestå som dekningsgaranti for eventuelle tap under avviklingen.

I høringsnotatet omtalte departementet to alternative løsninger for perioden etter at fellesmassene er avviklet:

«For det første bør det vurderes om midlene i fondene bør deles ut til dem under vergemål som hadde sine midler i fellesmassen frem til tidspunktet for avvikling. En slik løsning vil imidlertid innebære at disse vergetrengende får en tilfeldig fordel. Midlene i sikkerhetsfondet er innbetalt av mange personer under vergemål gjennom en årrekke, og det er ikke nødvendigvis rimelig at en utdeling av fondets midler skal skje til dem som tilfeldigvis har midler i fellesmassen når denne avvikles. Det vil heller ikke være opplagt om midlene skulle fordeles likt eller fordeles ut fra antall år vedkommende hadde deltatt i ordningen.

En annen mulighet er å samle de nåværende sikkerhetsfondene i ett nasjonalt sikkerhetsfond for midler som forvaltes av fylkesmannen. Dette fondet vil kunne fungere som et erstatningsfond for eventuelle tap som oppstår når fylkesmannen forvalter midlene. Selv om risikoen for slike tap ikke er stor med den bankinnskuddsmodellen som er valgt i den nye loven, er tap likevel ikke helt utelukket. På denne måten vil midlene fortsatt brukes til det formålet som var tilsiktet ved innsamlingen av dem.

Departementet mener en videreføring av sikkerhetsfondene som ett nasjonalt sikkerhetsfond for midler som forvaltes av fylkesmannen vil være en god løsning, og ønsker høringsinstansenes syn på en slik ordning. Det er foreslått en bestemmelse om dette i den nye lovens § 101 nr. 4.»

Samtlige av de høringsinstansene som uttaler seg om spørsmålet, støtter forslaget. Dette gjelder: *Fylkesmannen i Hedmark, Fylkesmannen i Møre og Romsdal, Fylkesmannen i Rogaland, Fylkesmannen i Oslo og Akershus, Fylkesmannen i Vestfold, Oslo kommune (Byrådsavdeling for finans og næring), Oslo overformynderi og Tinn overformynderi.*

Departementet foreslår på denne bakgrunn en ny bestemmelse i vergemålsloven om at midlene i sikkerhetsfondene som er opparbeidet etter § 73 i 1927-loven, fra ikrafttreddelsen av den nye vergemålsloven skal utgjøre et nasjonalt sikkerhetsfond når fellesmassene er avviklet, se forslaget til nytt nr. 6 i § 101. Det foreslås i bestemmelsen også en hjemmel til å gi forskrift med nærmere regler om sikkerhetsfondet.

Midlene kan etter departementets syn forvaltes som innskudd i bank. Departementet antar det kan være nødvendig å forvalte midlene inntil eventuelle krav fra tiden før ikrafttreddelsen av den nye loven er foreldet. Etter noe tid antar departementet at det vil være behov for å foreta en fornyet vurdering av om det er hensiktsmessig å videreføre en ordning med sikkerhetsfond. Et vurderingstema i den forbindelse kan være om den valgte modellen for forvaltning i bank innebærer en risiko som på sikt skulle tilsi behov for en fortsatt ordning med sikkerhetsfond.

4.5 Kartlegging av eiendeler som eies av personer under vergemål – vergemålsloven § 54

Under arbeidet med ny vergemålslov ble det fremhevet at reglene om forvaltning av finansielle eiendeler hos fylkesmannen må sikre en effektiv rapportering, jf. NOU 2004: 16 Vergemål side 221-222 og Ot.prp. nr. 110 (2008-2009) side 120 flg.

Dagens regelverk inneholder få bestemmelser som sikrer en effektiv kartlegging og registrering av midler som tilhører personer som er eller skal settes under vergemål. Vergen har etter gjeldende vergemålslov § 43 plikt til å melde fra til overformynderiet dersom den mindreårige eller den umyndiggjorte har midler som skal forvaltes av overformynderiet. Skifteforvalteren er etter skifteloven § 39 annet ledd pålagt en meldeplikt til overformynderiet dersom en umyndig loddeier arver verdier som overstiger det beløp som følger av den til enhver tid gjeldende beløpsgrense for overformynderiets forvaltning. Det er også lagt til grunn at bankenes plikt til å gi overformynderiet opplysninger om umyndiges konti etter finansavtaleloven § 25 annet ledd bare gjelder dersom saldoen overstiger 75 000 kroner, som er dagens beløpsgrense. Se nærmere Ot.prp. nr. 110 (2008-2009) side 115-116.

I den nye vergemålsloven § 54 første ledd er det gitt hjemmel for å gi regler i forskrift om at når en mindreårig eller en person som er fratatt den rettslige handleevnen, tilføres eiendeler, skal

offentlige forvaltningsorganer, finansinstitusjoner, fondsforvaltningsselskaper, verdipapirregistre og verge gi melding til fylkesmannen om dette. Videre er det i § 54 tredje ledd slått fast at vergen og fylkesmannen har rett til innsyn i ligning og selvangivelse for personer under vergemål og for personer som er begjært satt under vergemål, når slikt innsyn er nødvendig for at vergen og fylkesmannen skal kunne ivareta sine oppgaver etter loven.

I høringsnotatet uttalte departementet:

«På bakgrunn av drøftelsene i forarbeidene ser departementet behov for regler som i større grad enn i dag sikrer at fylkesmannen får tilstrekkelig tilgang til opplysninger om den samlede verdien av de finansielle eiendelene som skal forvaltes av fylkesmannen. Slike regler bør legge til rette for samfunnsmessig sett hensiktsmessige rapporteringsrutiner. I odelsingsproposisjonen legges det som utgangspunkt opp til at det kan gis regler om meldeplikt for de enkelte pliktsubjektene som er angitt i § 54 første ledd. En slik meldeplikt krever imidlertid en del tilleggs løsninger for å fange opp de tilfeller der personens samlede finansielle eiendeler har en verdi som overstiger beløpsgrensen, men der de forskjellige eiendelene er spredt på ulike institusjoner hvor verdien i hver enkelt institusjon ikke overstiger beløpsgrensen. Dette vil for eksempel være tilfelle dersom den enkelte har konti spredt i forskjellige banker, sparer i ulike fond eller liknende. En meldeplikt for hver enkelt institusjon vil også kunne føre til et ikke ubetydelig merarbeid for de ulike pliktsubjektene og for fylkesmannen som skal motta og behandle meldingene. Dersom hver enkelt institusjon skal gi melding til fylkesmannen, vil antallet meldinger kunne bli svært høyt.

Det vil etter departementets nærmere vurdering være mer hensiktsmessig med en ordning der man kan gjenbruke allerede innsamlede formuesopplysninger og der disse kan gis fra én kilde.»

Det kan etter dette være aktuelt å gi regler i forskrift om årlig rapportering av opplysninger om formue fra skattemyndighetene til fylkesmannen. Skattemyndighetene foretar en bred innsamling av opplysninger om formue, og det vil samfunnsmessig sett være ressurs sparende å gjenbruke disse. Personvernmessige hensyn taler også for en slik løsning. En samlet rapportering fra én kilde reduserer omfanget av behandling av per-

sonopplysninger i samfunnet sammenlignet med en ordning der hver kilde rapporterer. I tillegg gir modellen økt trygghet for at opplysningene behandles på en sikker måte i samsvar med lovgivningen.

Et slikt system krever enkelte endringer i vergemålsloven § 54 tredje ledd. Departementet viste i høringsnotatet til at det klarhetskravet som følger av ligningsloven § 3-13 nr. 2 bokstav h, taler for at dersom det i en forskrift til vergemålsloven skal fastsettes regler om automatisk og uoppfordret utlevering av opplysninger, bør dette ha en tydelig lovhjemmel.

Departementet foreslo på bakgrunn av dette et *nytt annet og tredje punktum i vergemålsloven § 54 tredje ledd*. I annet punktum ble det foreslått en bestemmelse som fastslår meldeplikten for skattemyndighetene. Skattemyndighetene skulle etter forslaget gi melding til den sentrale vergemålsmyndigheten om mindreåriges finansielle eiendeler som skattemyndighetene har innhentet opplysninger om fra en tredjepart, når disse overstiger den grensen som følger av forskrift etter vergemålsloven § 49 første ledd første punktum. I tredje punktum ble det foreslått en bestemmelse som gir hjemmel for å gi nærmere regler om gjennomføringen av meldeplikten, blant annet om meldepliktens omfang.

Videre foreslo departementet i høringsnotatet en endring av vergemålsloven § 54 *tredje ledd første punktum*. Det følger av denne bestemmelsen at vergen og fylkesmannen har «rett til innsyn i ligning og selvangivelse» for personer under vergemål. I Ot.prp. nr. 110 (2008-2009) er det på side 121 lagt til grunn at rett til innsyn i «ligning» vil omfatte både «alminnelig» og «spesifisert» ligning, og at ligningene fremover (etter lovens vedtakelse) vil bli mer spesifiserte. Utviklingen har imidlertid gått i motsatt retning, slik at ligningen i dag er mindre spesifisert enn tidligere.

Forslaget er beskrevet slik i høringsnotatet:

«Departementet foreslår at vergen og fylkesmannen uten hinder av taushetsplikt skal ha rett til innsyn i «opplysninger hos skattemyndighetene», når slikt innsyn er nødvendig for at vergen og fylkesmannen skal kunne ivareta sine oppgaver etter vergemålsloven, jf. forslaget til endring i ny vergemålslov § 54 tredje ledd. Ved opprettelsen av vergemålet vil fylkesmannen være avhengig av å skaffe til veie en fullstendig oversikt over den vergetrengendes formuesforhold for å kunne vurdere behovet for vergemål og for å kunne tilpasse vergens mandat til dette behovet. Fylkesmannen kan

også pålegge vergen å foreta en registrering og vurdering av eiendelene og gjelden til den som er under vergemål, jf. ny vergemålslov § 35 første ledd. Blant annet i denne sammenhengen vil vergen kunne ha behov for innsyn i opplysninger hos skattemyndighetene.

For vergen vil innsynsretten være begrenset til opplysninger om den personen vedkommende er verge for, og kun innenfor rammen av mandatet for vergeoppdraget.»

Vergemålsloven § 54 *første ledd* bestemmer som nevnt at Kongen kan gi regler i forskrift om at når en mindreårig eller en person som er fratatt den rettslige handleevnen, tilføres eiendeler, skal offentlige forvaltningsorganer, finansinstitusjoner

mv. gi melding til fylkesmannen om dette. Den nåværende bestemmelsen omfatter ikke forsikringsselskaper og pensjonsforetak. For å legge til rette for at det kan gis regler som sikrer opplysninger om forsikrings- og erstatningsutbetalinger, som kan utgjøre høye beløp, ble det i høringsnotatet foreslått at forsikringsselskaper og pensjonsforetak føyes til i bestemmelsen.

Skedsmo kommune slutter seg til reglene om innsynsrett i § 54 tredje ledd. Utover dette har ingen av *høringsinstansene* uttalt seg spesielt om de foreslåtte endringene av § 54. **D e p a r t e m e n t e t** foreslår en utforming av bestemmelsen i samsvar med forslaget i høringsnotatet og viser til begrunnelsen som ble gitt der.

5 Økonomiske og administrative konsekvenser

Lovforslaget gjelder i hovedsak rent tekniske tilpasninger til den nye vergemålsloven og antas dermed ikke å medføre nevneverdige økonomiske eller administrative konsekvenser.

I punkt 4.4 foreslås det at sikkerhetsfondene etter § 73 i nåværende vergemålslov samles i et nasjonalt sikkerhetsfond for midler som forvaltes av fylkesmannen. Det legges til grunn at en slik endring gjennomføres innenfor de budsjetttram-

mer som besluttes for den nye organiseringen av vergemålsmyndigheten.

Det antas at den foreslåtte endringen av ordlyden i vergemålsloven § 54 tredje ledd om rett til innsyn i opplysninger hos skattemyndighetene og meldeplikt for skattemyndighetene, jf. punkt 4.5, ikke vil føre til nevneverdig merarbeid for skattemyndighetene.

6 Merknader til de enkelte bestemmelser

6.1 Endringer i vergemålsloven

Til vergemålsloven § 26

Det foreslås en endring av § 26 på bakgrunn av at den nye politiregisterloven (lov 28. mai 2010 nr. 16) skaper behov for en justering av vergemålslovens bestemmelser om politiattest for verger. Kravene i § 26 om politiattest gjelder direkte faste verger, men er gitt tilsvarende anvendelse for alminnelige verger som ikke er nærstående, jf. vergemålsloven § 28 annet ledd.

I forslag til *nytt tredje punktum* er det foreslått å lovfeste at opplysningene fra politiattesten skal inngå i egnethetsvurderingen etter § 28 første ledd første punktum. Dette innebærer at en anmerkning ikke automatisk utelukker personen fra å bli oppnevnt som verge. Dette følger allerede også av forarbeidene til ny vergemålslov, jf. Ot.prp. nr. 110 (2008-2009) side 81 annen spalte.

Etter forslaget til endring av § 26 *fjerde punktum* foreslås det at det i stedet for å henvise til straffebud knyttet til seksuallovbrudd henvises til straffebud som omfattes av barneomsorgsattesten, jf. politiregisterloven § 39 første ledd. I tillegg skal attesten fortsatt omhandle straffebud om økonomisk kriminalitet. Under høringen har *Barneombudet* gitt uttrykk for at politiattester for verger for mindreårige må inneholde opplysninger om vold og seksuelle overgrep mot barn. Departementet viser til at barneomsorgsattesten etter politiregisterloven § 39 første ledd omfatter slike forhold.

Det fremgår videre av fjerde punktum at attesten skal være utvidet på de områdene den gjelder, ved at også verserende saker skal anmerkes. Dersom slike saker anmerkes, skal politiattesten kort forklare hva den verserende saken gjelder, hva slags straffebud saken gjelder og hvor langt saken har kommet i den påtalemessige behandlingen, jf. politiregisterloven § 41 nr. 2.

Politiattesten skal videre etter forslaget være uttømmende i tid, jf. *femte punktum*. Attesten vil derfor være saklig avgrenset til de straffebud som omfattes, men tidsmessig uttømmende innenfor disse områdene.

Siden lovbestemmelsen etter den foreslåtte endringen henviser direkte til den opplistingen av straffebud som omfattes av barneomsorgsattesten, er det ikke lenger behov for en så vid forskriftshjemmel til å fastsette de nærmere straffebudene som etter den nåværende utformingen. Det er derfor foreslått å begrense forskriftshjemmelen til at det kan gis nærmere regler om hvilke straffebud om økonomisk kriminalitet som skal omfattes av attesten, jf. lovforslagets *sjette punktum*. I tillegg har departementet i samme punktum foreslått å presisere at hjemmelen til å gi regler om kvalifikasjonskrav, organisering og godtgjøring gjelder de faste vergene.

Til vergemålsloven § 28

Det følger av vergemålsloven § 28 annet ledd annet punktum at den som skal oppnevnes som verge, skal legge frem politiattest etter § 26. I annet punktum er det gjort unntak for verger som omfattes av definisjonen av «nærstående» etter § 94 annet ledd, det vil si ektefeller og samboere, barn, barnebarn og foreldre. Under høringen har *Rana kommune* gitt uttrykk for at det kan virke urimelig at det ikke er gjort unntak også for søsken og barn av søsken. Rana kommune viser til at søsken og barn av søsken utgjør en stor andel av dem som oppnevnes som verger. Departementet er enig i at det bør gjøres unntak fra kravet om politiattest også for søsken. Departementet foreslår imidlertid i denne omgang ikke at det også gjøres unntak for nevøer og nieser, og viser blant annet til at forslaget ikke har vært på høring. Med «søsken» siktes det til helsøsken.

Til vergemålsloven § 30

Vergemålsloven § 30 gjelder godtgjøring av verger og adgang til å få dekket utgifter i forbindelse med vergeoppdraget. Etter første ledd fjerde punktum i bestemmelsen skal det offentlige betale vergen dersom den vergetrengende har en inntekt «eller» formue som er lavere enn de grenser som fastsettes av Kongen i forskrift. Se også forskriftshjemmelen i annet ledd. Departementet

legger til grunn at i en slik forskrift bør det stilles krav om at inntekten og formuen skal ses i sammenheng, slik at en høy formue utelukker offentlig betalt verge selv om inntekten er lav, og omvendt. Dette synes også lagt til grunn i Ot.prp. nr. 110 (2008-2009), se side 87 annen spalte. Departementet foreslår på denne bakgrunn at ordet «eller» erstattes av «og».

Til vergemålsloven § 51

Det foreslås et nytt annet ledd annet punktum med en hjemmel for Kongen til å gi nærmere regler i forskrift om organiseringen av forvaltningen i bank av vergetrengendes midler. Forskriftshjemmelen knytter seg til de forholdene som er regulert i bestemmelsens første og annet ledd. Det presiseres i bestemmelsen at hjemmelen blant annet omfatter adgangen til å regulere hvem som har adgang til å velge plassering av midlene. Dersom det etter annet ledd første punktum fremforhandles en avtale med flere finansinstitusjoner og om plassering til flere alternative innskuddsvilkår, gir bestemmelsen hjemmel for å gi nærmere regler om hvem som kan velge mellom de ulike kvalifiserte finansinstitusjonene og mellom de ulike fremforhandlede plasseringsalternativene. Det kan for eksempel være aktuelt at vergen gis en slik valgrett i stedet for fylkesmannen.

Til vergemålsloven § 54

Forslaget om endringer av vergemålsloven § 54 er nærmere omtalt i punkt 4.5.

I § 54 *første ledd* foreslås det at forsikringselskaper og pensjonsforetak føyes til i bestemmelsen.

Etter forslagets *tredje ledd første punktum* har vergen og fylkesmannen, uten hinder av taushetsplikt, rett til innsyn i opplysninger hos skattemyndighetene, når slikt innsyn er nødvendig for at vergen og fylkesmannen skal kunne ivareta sine oppgaver etter vergemålsloven. Ved at bestemmelsen foreslås endret slik at innsynsretten omfatter «opplysninger hos skattemyndighetene», og ikke bare innsyn i ligning og selvangivelse, kan også grunnlagsdata som ikke fremgår av selve ligningen og selvangivelsen, være gjenstand for innsyn, se punkt 4.5 om behovet for mer spesifiserte opplysninger.

Som det fremgår, er innsynsretten etter første punktum begrenset til innsyn som er nødvendig for at vergen og fylkesmannen kan ivareta sine oppgaver etter vergemålsloven. Fylkesmannen vil først og fremst ha behov for innsyn ved opprettel-

sen av vergemålet, og ved vurderingen av om finansielle eiendeler tilhørende en person under vergemål skal forvaltes av fylkesmannen. Også i forbindelse med kontrollen av vergeregnskapene kan fylkesmannen ha behov for innsyn.

Vergens innsynsrett er begrenset til opplysninger om personen vedkommende er verge for, og kun innenfor rammen av mandatet for vergeoppdraget. Vergen kan for eksempel ha behov for innsyn i opplysninger i forbindelse med utarbeidelsen av vergeregnskapet.

Det foreslås et *nytt annet punktum* som går ut på at skattemyndighetene skal gi melding til den sentrale vergemålsmyndigheten om mindreåriges finansielle eiendeler som skattemyndighetene har innhentet opplysninger om fra tredjepart, når disse overstiger den grensen som følger av forskrift etter vergemålsloven § 49 første ledd første punktum. Den sentrale vergemålsmyndigheten må sørge for at opplysningene bringes videre til fylkesmannen. *Nytt tredje punktum* gir hjemmel for å gi nærmere regler om gjennomføringen av meldeplikten i forskrift. Begrunnelsen for bestemmelsene fremgår av punkt 4.5

Til vergemålsloven § 57

Forslaget går ut på at ordet «fylkesmannen» i *første ledd første punktum* endres for å få samme skrivemåte som ellers i loven. Ordet ble endret i forbindelse med lovendring 24. juni 2011 nr. 30.

Til vergemålsloven § 67

Forslaget er det samme som endringen av vergemålsloven § 57. I tillegg foreslås å rette en inkurie ved at et paragraftegn er fjernet og ordet «eller» er tatt inn.

Til vergemålsloven § 77

I *første ledd* foreslås en *ny bokstav e*, som innebærer at dom om fratakelse av den rettslige handleevnen også skal registreres i Folkeregisteret, jf. forskrift 9. november 2007 nr. 1268 om folkeregistrering § 2-1.

Ved en inkurie er det i nåværende *tredje ledd annet punktum* vist til «nr. 2». Det foreslås å rette denne henvisningen.

Til vergemålsloven § 86

I § 86 *første ledd annet punktum* foreslås det å rette en inkurie ved at «fullmaktsgiver» erstattes med «fullmektig».

Til vergemålsloven § 101

Det foreslås noen nye overgangsregler i bestemmelsen.

Reglene i nr. 2, 3 og 4 er omhandlet i punkt 4.2.

I *nr. 2* foreslås en overgangsregel som viderefører beslutninger om hjelpevergemål etter den gamle loven. Etter ikrafttredelsen av den nye loven vil hjelpevergemålet regnes som et vergemål uten fratakelse av rettslig handleevne, og vergemålet vil følge den nye lovens regler som om beslutningen var truffet etter den nye loven.

Etter *nr. 3* videreføres beslutninger om umyndiggjøring i en periode på tre år etter ikrafttredelsen av den nye loven. Etter ikrafttredelsen av den nye loven regnes umyndiggjøringen som et vergemål med full fratakelse av den rettslige handleevnen, og vergemålet vil følge den nye lovens regler som om beslutningen var truffet etter den nye loven.

Det er presisert i tredje punktum i nr. 2 og nr. 3 at vergeoppdraget fortsetter også etter at den nye loven er i kraft. Det vil dermed ikke være behov for å oppnevne vergen på nytt. Ved hjelpevergemål vil vergen fortsette med det oppdraget han eller hun fikk ved oppnevningen. Ved umyndiggjøring vil vergens oppdrag ha det innhold som gjelder for vergemål med full fratakelse av den rettslige handleevnen etter den nye lovens regler.

For øvrig vil det være den nye lovens regler som regulerer vergeoppdraget, blant annet reglene i § 29 om opphør av vervet som verge, § 30 om godtgjøring og dekning av utgifter og kapittel 6 om utførelsen av vergeoppdraget.

Nr. 4 gjelder finansielle eiendeler som forvaltes av overformynderiet etter reglene i vergemålsloven 1927 kapittel 6, men som har en verdi som innebærer at de ikke skal forvaltes av fylkesmannen etter reglene i den nye vergemålsloven kapittel 7. Bestemmelsen innebærer at vergemålsmyndighetene skal fortsette å forvalte midlene i ett år etter ikrafttredelsen av den nye loven. Dette gir fylkesmannen mulighet til å vurdere om det skal treffes vedtak etter § 49 første ledd tredje punktum. Bestemmelsen er ikke til hinder for at fylkesmannen tilbakefører midlene før ettårsfristen er over, jf. annet punktum.

I *nytt nr. 5* foreslås en regel om virkningen av fremtidsfullmakter som er opprettet før loven trer i kraft, se nærmere punkt 4.1. I *nytt nr. 6* foreslås det at sikkerhetsfondene etter § 73 i den nåværende vergemålsloven samles i ett nasjonalt sikkerhetsfond, se punkt 4.4.

Til vergemålsloven § 102

§ 102 i den nye vergemålsloven har regler om endringer i annen lovgivning som følge av den nye loven. § 102 gir, slik den nå er utformet, bare en begrenset regulering av hvilke endringer som må foretas i andre lover. Med den foreslåtte endringen av § 102 tas det sikte på å gi en mer fullstendig regulering av endringer det er behov for i annen lovgivning.

Til nr. 1 (opphevelse av umyndiggjørelsesloven)

Den nye vergemålsloven vil erstatte umyndiggjørelsesloven fra 1898 og vergemålsloven fra 1927. Umyndiggjørelsesloven må derfor oppheves når den nye vergemålsloven trer i kraft.

Til nr. 2 (endringer i straffeloven 1902)

§ 78 første ledd gjelder adgangen til å begjære påtale når fornærmede er under 18 år. I forbindelse med vedtakelsen av ny vergemålslov er det vedtatt nye regler i straffeprosessloven § 93 g om straffeprosessuelle rettigheter som fornærmet eller etterlatt for mindreårige og personer som er fratatt den rettslige handleevnen, se nærmere om dette Ot.prp. nr. 110 (2008-2009) side 162 flg. Departementet legger til grunn at de samme reglene bør gjelde for kompetansen til å begjære påtale. Dette innebærer blant annet at det for mindreårige er vergen, og ikke den som har foreldreansvar, som har kompetanse. I praksis vil dette gjerne være samme person, men endringen har blant annet den betydning at vergemålslovens regler om inhabilitet får anvendelse. Videre innebærer endringen at mindreårige får kompetanse til selv å begjære påtale fra de er 15 år, ikke 16 år som i dag. Henvisningen til straffeprosessloven § 93 g innebærer også at man får en regulering av vergens adgang til å begjære påtale når fornærmede er fratatt rettslig handleevne, jf. straffeprosessloven § 93 g tredje ledd.

Straffeloven §§ 216 og 300 bruker begrepet «umyndig», og begge bestemmelsene må derfor endres, jf. punkt 3.2.1.

Straffeloven § 216 første ledd tar sikte på mindreårige, ikke voksne umyndiggjorte, jf. blant annet ordlyden før endringen ved lov 8. april 1981 nr. 7 og Ot.prp. nr. 62 (1979-80) side 58. Det foreslås derfor at «umyndig» erstattes av «mindreårig».

Straffeloven § 300 gjelder misbruk av mindreåriges eller umyndiges lettsinn og uerfarenhet. Det foreslås å endre *første punktum* slik at bestem-

melsen generelt omfatter personer under vergemål. Ut fra formålet med bestemmelsen synes det for voksne ikke å være grunn til å begrense virkeområdet slik at det bare er personer uten rettslig handleevne som omfattes.

Til nr. 3 (endringer i domstolloven)

Ordet «hjelpeverge» er sløffet i § 106 nr. 4, jf. punkt 3.2.1.

Til nr. 4 (endringer i avtaleloven)

Forslaget til endring av § 22 er det samme som endringen som allerede er vedtatt ved den nye vergemålsloven, se § 102 nr. 2 slik bestemmelsen nå lyder. Om bakgrunnen for endringen, se Ot.prp. nr. 110 (2008-2009) side 227 med videre henvisninger.

Endringen av § 24 følger opp endringen av avtaleloven § 22 og er omformulert for å unngå begrepene «umyndig» og «den umyndiggjorte».

Til nr. 5 (endringer i Svalbardloven)

Opphevelse av §§ 14 og 15 er allerede vedtatt ved den nye vergemålsloven, se § 102 nr. 3 slik bestemmelsen nå lyder. Om bakgrunnen for endringen, se Ot.prp. nr. 110 (2008-2009) side 227 og henvisningen til § 3.

Til nr. 6 (opphevelse av vergemålsloven)

Den nye vergemålsloven vil erstatte umyndiggjøringsloven fra 1898 og vergemålsloven fra 1927. Vergemålsloven 1927 må derfor oppheves når den nye vergemålsloven trer i kraft.

Til nr. 7 (endringer i skifteloven)

§ 8 fjerde ledd er justert som følge av den nye vergemålslovens regler om finansiell forvaltning, jf. lovens kapittel 7. Det samme gjelder §§ 39 og 87.

I § 19 er alternativet som gjelder umyndige loddeiere, tatt ut. Mindreårige og personer som er satt under vergemål, vil være representert ved verge under skiftebehandlingen, jf. skifteloven § 79, og det vil da være vergens oppgave å ivareta loddeierens interesser. Se for øvrig det tilsvarende forslaget i NOU 2007: 16 Ny skiftelovgivning side 254 (spesialmerknaden til lovforslaget § 9-5).

Det følger av skifteloven § 53 første ledd nr. 3 at ved felleseieskifte mellom ektefeller skal boet skiftes offentlig hvis noen av ektefellene er under 18 år eller umyndiggjort. Når det gjelder umyn-

diggjorte, foreslås det at bestemmelsen endres slik at den får anvendelse når én av (eller begge) ektefellene er fratatt rettslig handleevne. Det vil være tilstrekkelig at handleevnen delvis er fratatt ektefellen. Offentlig skifte kan være en omstendelig og ikke minst kostbar måte å dele boet på. For å gjøre bestemmelsen noe mer fleksibel enn etter gjeldende lov foreslås det at vergen skal kunne samtykke til privat skifte, jf. den tilsvarende adgangen etter § 79 første ledd om dødsboskifte. Vergen vil ha kompetanse til å samtykke uavhengig av hvilke disposisjoner fratakelsen av handleevnen omfatter i utgangspunktet.

I § 61 annet ledd tredje punktum kan ordet «umyndiggjort» ikke videreføres, jf. punkt 3.2.1. Det foreslås at bestemmelsen generelt får anvendelse for personer under vergemål.

§ 65 annet ledd annet punktum er foreslått endret på bakgrunn av at bestemmelsen nå gjelder umyndige, jf. punkt 3.2.1.

Det følger av skifteloven § 79 første ledd første punktum at dersom noen av loddeierne er umyndige, må vergen skriftlig samtykke i at boet blir skiftet privat. Tilsvarende det som er foreslått for felleseieskifte, foreslås det for voksne at kravet om skriftlig samtykke skal gjelde for loddeier som er «fratatt rettslig handleevne». Det vil være tilstrekkelig at handleevnen delvis er fratatt loddeieren.

I § 84 annet ledd er «Overformynderiet» erstattet av «fylkesmannen», jf. punkt 3.3.1. Videre er begrepet «umyndig loddeier» erstattet av «en mindreårig loddeier eller loddeier som er fratatt rettslig handleevne», se punkt 3.2.1. For voksne under vergemål innebærer endringsforslaget at dersom loddeieren helt eller delvis er fratatt den rettslige handleevnen, kan fylkesmannen eller vergen kreve offentlig skifte selv om vedtaket om fratakelse av handleevnen ikke omfatter denne typen disposisjoner.

I § 98 er «umyndig» erstattet av «arving under vergemål». Med person under vergemål menes etter vergemålsloven § 2 første ledd person under 18 år og person over 18 år som det er vedtatt vergemål for etter vergemålsloven kapittel 4. Bestemmelsen får dermed et videre virkeområde enn etter gjeldende lov, men slik bestemmelsen er utformet, får dette neppe særlig betydning.

I § 123 er henvisningen til den gamle vergemålsloven endret.

Til nr. 8 (endringer i gjeldsbrevloven)

I § 17 er «umyndigskap» erstattet av «manglende rettslig handleevne», jf. punkt 3.2.1.

Til nr. 9 (endringer i lov om forsvunne personer m.v.)

Endringen i § 3 første ledd annet punktum og § 13 første punktum er kun en justering av ordlyden for å tilpasse den til den nye vergemålsloven.

Til nr. 10 (endringer i sparebankloven)

I § 13 annet ledd tredje punktum og § 35 første ledd er «umyndig» erstattet av «mindreårig eller fratatt rettslig handleevne», se punkt 3.2.1. Både hel eller delvis fratakelse av den rettslige handleevnen omfattes.

Til nr. 11 (endringer i forretningsbankloven)

Endringen i § 13 første ledd er av samme art som de foreslåtte endringene i sparebankloven. I lovforslaget er hele leddet gjengitt for å få riktig nummerering av punktumene, jf. lovendringen 20. juni 2003 nr. 42 der åttende punktum ble opphevet uten at det ble angitt noe om hva som skulle skje med de påfølgende punktumene i bestemmelsen.

Til nr. 12 (endringer i våpenloven)

I § 7 femte ledd er «umyndig» erstattet av «mindreårig eller person som er fratatt rettslig handleevne», se punkt 3.2.1. Bestemmelsen vil gjelde uavhengig av området for eller omfanget av fratakelsen av handleevnen.

Til nr. 13 (endringer i arveavgiftsloven)

Endringen i § 9 tredje ledd er kun en justering av ordlyden for å tilpasse den til den nye vergemålsloven.

Nåværende § 25 tredje ledd annet punktum bestemmer at meldeplikt om arv eller gave etter bestemmelsen påhviler vergen hvis personen det gjelder, er umyndig. Det foreslås at bestemmelsen endres slik at den generelt omfatter personer under vergemål. Det er en fordel at loven tydelig utpeker hvem som har meldeplikt. Hensynet til den vergetrengende selv synes heller ikke i nevneverdig grad å tale mot en slik utvidelse av vergens oppgaver. Under høringen har *Tinn overformynderi* uttalt at man slutter seg til forslaget.

Til nr. 14 (endringer i lov om utlevering for å få iverksatt vedtak om frihetsinngrep truffet av myndighet i annet nordisk land)

I § 5 fjerde ledd foreslås det å erstatte «hjelpesverge» med «verge».

Til nr. 15 (endringer i arveloven)

Etter nåværende § 9 annet ledd kreves det samtykke fra arvingene for at en gjenlevende ektefelle skal kunne sitte i uskifte med særøie. Er arvingen umyndig, «må samtykke (...) gis av overformyndieriet», jf. tredje punktum. Tilsvarende kan den gjenlevende etter § 10 bare sitte i uskifte i forhold til særskilt livsarving hvis livsarvingen samtykker, og er han eller hun umyndig, kreves samtykke fra overformyndieriet. Etter § 21 må overformyndieriet samtykke til at en gjenlevende i uskifte gir arveoppgjør hvis en av arvingene er umyndig.

I de nevnte bestemmelsene må begrepet «umyndig» endres, jf. punkt 3.2.1. Det foreslås at bestemmelsene får anvendelse for arvinger som er mindreårige eller mangler rettslig handleevne på det økonomiske området. Når det gjelder voksne som er fratatt rettslig handleevne, får bestemmelsen anvendelse hvis vedtaket om fratakelse av handleevnen gjelder disposisjoner som må sies å gjelde det økonomiske området. Det er med andre ord ikke et krav om at det å samtykke til disposisjoner vedrørende uskifte og arv er omfattet av vedtaket om fratakelse av handleevnen. Hvis personen først er fratatt handleevnen helt eller delvis når det gjelder disposisjoner som må anses å gjelde det økonomiske området, vil kravet om samtykke få anvendelse.

Det foreslås også å erstatte «overformyndieriet» med «fylkesmannen», se punkt 3.3.1. Videre foreslås det en omformulering for å få frem at når de nevnte bestemmelsene stiller krav om fylkesmannens samtykke, erstatter ikke dette kravet om arvingens eget samtykke. Dette kan virke noe uklart etter gjeldende lov. Hvis arvingen mangler rettslig handleevne på det økonomiske området, må arvingens verge samtykke på vegne av arvingen. De nevnte bestemmelsene krever etter dette at vergen må samtykke på vegne av arvingen og dessuten at fylkesmannen må gi samtykke. Er vergen inhabil, må det oppnevnes en setteverge, jf. vergemålsloven § 34 annet ledd. Se også arveloven § 15.

Det følger av § 13 annet ledd at en gjenlevende ektefelle som er umyndiggjort, i utgangspunktet ikke har rett til å sitte i uskifte. Bestemmelsen foreslås endret slik at det avgjørende vil

være om den gjenlevende er fratatt den rettslige handleevnen når det gjelder disposisjoner på det økonomiske området. I dette ligger at dersom vedtaket om fratakelse av handleevnen helt eller delvis gjelder disposisjoner som må sies å gjelde det økonomiske området, har den gjenlevende ikke rett til å sitte i uskifte. Det er med andre ord ikke nødvendig at fratakelsen av handleevnen uttrykkelig omfatter retten til å sitte i uskifte.

En gjenlevende ektefelle med manglende rettslig handleevne vil kunne ha det samme behovet for å sitte i uskifte som andre gjenlevende. Bestemmelsen bør derfor ikke gjøres mer omfattende enn nødvendig. Departementet antar at dersom den gjenlevende ektefellens manglende handleevne gjelder disposisjoner på det økonomiske området, kan arvingene ha behov for den beskyttelsen som ligger i bestemmelsen. Dette kan riktignok være tilfellet også hvis den gjenlevende er satt under andre former for vergemål. I så fall må arvingene reise sak for å få endret vergemålet, jf. i den forbindelse arveloven § 23 annet ledd og den foreslåtte endringen av denne bestemmelsen. I rettens vurdering av om vergemålet bør utvides, bør det legges vekt på betydningen av uskifteretten for den gjenlevende og for arvingene.

For øvrig foreslås det at «overformyndieriet» erstattes av «fylkesmannen», se punkt 3.3.1.

I §§ 15 og 16 foreslås det at begrepet «umyndig» erstattes av «under vergemål», se punkt 3.2.1. I § 16 foreslås det også at «overformyndieriet» erstattes av «fylkesmannen», se punkt 3.3.1.

§ 22 første ledd har regler om i hvilken utstrekning arvingene etter førsteavdøde tar arv når uskifteboet skal skiftes. Første ledd *annet punktum* har særregler for tilfeller der det for rett til uskifte gjelder et krav om samtykke fra arvingene «eller om dei er umyndige frå overformyndieriet», jf. § 9 annet ledd og § 10. Som det fremgår av merknaden til §§ 9 og 10, foreslås det å presisere i disse bestemmelsene at arvingen skal samtykke selv også når han eller hun er under vergemål, og at det derfor i tillegg er et krav om samtykke fra fylkesmannen. Passusen «eller om dei er umyndige frå overformyndieriet» blir dermed overflødig og foreslås sløyfet.

Endringen av begrepet «umyndig» i § 24 tredje og fjerde ledd svarer til forslaget om endring av §§ 9 og 10. I fjerde ledd er også «overformyndieriet» erstattet av «fylkesmannen», jf. punkt 3.3.1.

I § 32 er ordlyden tilpasset den nye vergemålslovens regler om fylkesmannens forvaltning av finansielle eiendeler, jf. lovens kapittel 7.

Arveloven § 45 annet ledd og § 74 annet ledd erstattes av § 42 i den nye vergemålsloven. Forslaget er det samme som endringen som allerede er vedtatt ved den nye vergemålsloven, se § 102 nr. 4 slik bestemmelsen nå lyder. Om bakgrunnen for endringen, se Ot.prp. nr. 110 (2008-2009) side 228 med videre henvisninger.

Forslaget om endring av § 48 tredje ledd har bakgrunn i ny begrepsbruk i den nye loven, se punkt 3.2.1.

I § 56 annet ledd *annet punktum* er «overformyndieriet» erstattet av «fylkesmannen», se punkt 3.3.1, og «umyndig» er erstattet av «person under verjemål», se punkt 3.2.1. Kravet om samtykke fra fylkesmannen gjelder bare i den grad arvepakten gjelder midler personen under vergemål ikke rår over selv, se i den forbindelse vergemålsloven §§ 48 og 49.

Til nr. 16 (endringer i lov om eksplosive varer)

Begrepet «umyndig» i § 25 fjerde ledd *tredje punktum* må endres, jf. punkt 3.2.1. Det foreslås at bestemmelsen får anvendelse på personer som er fratatt rettslig handleevne. Bestemmelsen vil gjelde uavhengig av området for eller omfanget av fratakelsen av handleevnen.

Til nr. 17 (endringer i odelsloven)

Begrepet «umyndig» i § 20 a *tredje ledd* må endres, jf. punkt 3.2.1. Videre foreslås det å endre «overformyndieriet» til «fylkesmannen», jf. punkt 3.3.1. Som følge av dette må også paragrafoverskriften i § 20 a endres. Ordet «overformyndieriet» må også endres i § 74 annet ledd.

Til nr. 18 (endringer i lov om svangerskapsavbrudd)

Etter nåværende § 4 *tredje ledd* skal det oppnevnes hjelpeverge for kvinnen hvis hun er psykisk utviklingshemmet mv. og ikke allerede har en verge. Hjelpevergen skal utføre de oppgavene som er lagt til vergen etter loven, blant annet å uttale seg om begjæringen om svangerskapsavbrudd. Etter den nye vergemålsloven må det i stedet oppnevnes en verge for disse oppgavene, se punkt 3.2.1. Den nye vergemålsloven åpner for at vergeoppdraget kan skreddersys for oppgavene etter lov om svangerskapsavbrudd. Se for øvrig punkt 3.3.2 og spørsmålet som reises der, om hvem som bør stå for vergeoppnevning i de tilfellene bestemmelsen regulerer.

Til nr. 19 (endringer i lov om sterilisering)

Endringen av § 4 fjerde ledd er av samme art som endringen av § 4 i lov om svangerskapsavbrudd. Det vises til merknaden til denne bestemmelsen og til punkt 3.3.2.

Til nr. 20 (endringer i lov om anerkjennelse og fullbyrding av nordiske dommer på privatrettens område)

Ordet «umyndiggjøring» i § 7 nr. 1 bokstav a foreslås endret, se punkt 3.2.1.

Til nr. 21 (endringer i foreldelsesloven)

I § 12 nr. 1 bokstav a foreslås det å erstatte ordet «umyndig» med «person under vergemål», se punkt 3.2.1 og definisjonen i vergemålsloven § 2 første ledd. Det følger av forarbeidene til bestemmelsen at den tar sikte på tilfeller hvor det består et særlig forhold mellom skyldneren og fordringshaveren og det av den grunn ikke kan ventes at fordringen gjøres gjeldende, jf. Ot.prp. nr. 38 (1977-78) side 65. Hensynene bak regelen taler for at den får anvendelse ikke bare for mindreårige og personer som er fratatt rettslig handleevne, men også personer under ordinært vergemål.

Den nåværende bestemmelsen gjelder krav mot både verge og overformyndet. Departementet foreslår at alternativet «overformyndet» sløyfes. Siden ordningen med kommunale overformyndetier ikke er videreført i den nye loven, måtte man eventuelt erstatte «overformyndet» med «fylkesmannen», jf. punkt 3.3.1. Det synes imidlertid ikke å være det samme behovet for å la bestemmelsen omfatte krav mot fylkesmannen. Den nye vergemålsloven innebærer en annen rollefordeling mellom vergen og vergemålsmyndigheten enn etter nåværende lov. Etter den nye loven har ikke fylkesmannen kompetanse til å opptre utad på vegne av personen under vergemål. Fylkesmannens rolle er begrenset til å samtykke til vergens disposisjoner, jf. Ot.prp. nr. 110 (2008-2009) side 103.

Til nr. 22 (endringer i ligningsloven)

Når det gjelder endringen i § 4-5 nr. 2, se punkt 3.2.1. Det foreslås at bestemmelsen, i tillegg til mindreårige, får anvendelse på personer som er fratatt rettslig handleevne. Bestemmelsen vil gjelde uavhengig av området for eller omfanget av fratakelsen av handleevnen.

§ 4-5 nr. 1 bruker begrepet «myndig». Det foreslås ikke endringer av denne bestemmelsen. Det er naturlig å forstå begrepet «myndig» slik det er definert i vergemålsloven § 2 tredje ledd. Det blir dermed fullt samsvar mellom reguleringen i nr. 1 og nr. 2.

Til nr. 23 (endringer i lov om fri rettshjelp)

Den nåværende § 16 første ledd nr. 5 gir regler om rett til fri sakførsel i saker om umyndiggjøring. Det samsvarer best innholdsmessig å erstatte dette med saker om fratakelse av rettslig handleevne. Dette vil omfatte både hel og delvis fratakelse av handleevnen. I lovforslaget er hele første ledd gjengitt for samtidig å rydde opp i nummereringen i bestemmelsen.

Til nr. 24 (endringer i barneloven)

Barneloven § 6 gjelder adgangen til å reise sak for domstolene om farskap. Når det gjelder adgangen for barnet til å reise sak, innebærer *annet punktum* i bestemmelsen at «fødte verger» ikke vil ha adgang til å reise sak på vegne av barnet, siden far og mor må anses inhabile etter vergemålsloven § 15, jf. NOU 1977: 35 side 110. Det må dermed oppnevnes verge for dette formålet. Bestemmelsen tar dermed sikte på mindreårige, og det foreslås at ordet «umyndig» erstattes av «mindreårig». Se for øvrig punkt 3.2.1.

Saksanlegg etter § 6 kan være aktuelt også for voksne under vergemål der foreldrene er verger. I et slikt tilfelle vil far eller mor være «oppnevnt» verge, og adgangen til å opptre på vegne av personen under vergemål må vurderes etter inhabilitetsbestemmelsen i den nye vergemålsloven § 34.

Barneloven § 29 c innebærer at en verge ikke kan reise slektskapssak på vegne av en umyndig uten samtykke fra den umyndige. Forutsetningen er at personen er over 15 år og ikke er alvorlig psykisk syk eller utviklingshemmet. Det foreslås at «umyndig» erstattes av «person under vergemål», jf. vergemålsloven § 2 første ledd og punkt 3.2.1. Endringsforslaget innebærer med dette ikke noen utvidelse av vergens kompetanse sammenliknet med den nåværende utformingen av § 29 c. Om vergen i det hele tatt har kompetanse til å reise sak på vegne av personen under vergemål, beror etter vanlige regler på vergemålets rekkevidde og vergens mandat. Poenget med § 29 c er å slå fast at i de tilfeller vergen har kompetanse, gjelder uansett et samtykkekrav.

Det foreslås også at unntaket fra samtykkekravet for personer som er alvorlig psykisk syke

eller utviklingshemmet, endres slik at unntaket gjelder når «personen ikkje er i stand til å forstå kva eit samtykke fører med seg». En tilsvarende terminologi er brukt i vergemålsloven, se blant annet § 20 annet ledd første punktum.

I § 33 foreslås det at ordet «myndig» erstattes av en direkte henvisning til myndighetsalderen (18 år).

Til nr. 25 (endringer i straffeprosessloven)

Det følger av § 83 at dersom den siktede er under 18 år, har vergen partsrettigheter etter straffeprosessloven. Vergen for en mindreårig vil vanligvis være den eller de som har foreldreansvar etter barneloven, jf. § 16 i ny vergemålslov. Dersom vergen ikke kan eller vil vareta siktedes tarv i saken, skal det etter gjeldende § 83 oppnevnes hjelpeverge. Hjelpevergeordningen er ikke videreført i den nye vergemålsloven, og bestemmelsen må derfor endres, jf. punkt 3.2.1. Bestemmelsen er foreslått endret slik at fylkesmannen skal oppnevne en midlertidig vergen dersom den opprinnelige vergen ikke ivaretar siktedes tarv. Bestemmelsen gir bare adgang til å oppnevne en midlertidig vergen med mandat til å utøve partsrettigheter. Skal det oppnevnes en midlertidig vergen med et videre mandat, må dette skje etter de vanlige reglene i vergemålsloven, se § 16. Det følger for øvrig direkte av lovforslaget at ved vergeoppnevning etter straffeprosessloven § 83 er det bare den midlertidige vergen som har partsrettigheter. Den opprinnelige vergen kan dermed ikke utøve partsrettigheter ved siden av (eller eventuelt i konkurranse med) den midlertidige vergen.

§ 84 gjelder vergens partsrettigheter i tilfeller hvor den siktede er «i en tilstand som nevnt i straffeloven § 44» (psykotisk, psykisk utviklingshemmet i høy grad mv.) Etter *annet ledd fjerde punktum* skal det oppnevnes hjelpeverge hvis personen mangler vergen. Hjelpevergeordningen er ikke videreført, og det foreslås at bestemmelsen endres slik at det skal oppnevnes vergen. Bestemmelsen skal forstås som en selvstendig hjemmel for å oppnevne vergen, slik at det er vilkårene etter § 84 som er avgjørende, ikke vilkårene etter vergemålsloven § 20. Skal vergen gis et videre mandat enn det å kunne utøve partsrettigheter på vegne av den siktede, må man imidlertid følge reglene i vergemålsloven, og kravene i § 20 må være oppfylt.

Forslaget om en *ny § 93 g* er det samme som endringen som allerede er vedtatt ved den nye

vergemålsloven, se § 102 nr. 6 slik bestemmelsen nå lyder. Om bakgrunnen for endringen, se Ot.prp. nr. 110 (2008-2009) side 228 med videre henvisninger.

Ordet «umyndig» i § 409 tredje ledd foreslås endret, se punkt 3.2.1. Det foreslås å samordne bestemmelsen med den foreslåtte ordlyden i straffeloven § 78.

Til nr. 26 (endringer i rettsgebyrloven)

Den nåværende bestemmelsen i § 10 første ledd nr. 7 gjelder fritak for rettsgebyr for saker om umyndiggjøring. Det foreslås at dette endres til saker om (hel eller delvis) fratakelse av rettslig handleevne, jf. punkt 3.2.1. Bestemmelsen vil omfatte også saker om å oppheve fratakelsen av handleevnen.

Til nr. 27 (endringer i dekningsloven)

§§ 3-4, 3-7 og 3-8 har regler om at overformyndertiet kan oppnevnes som tillitsmann ved beslagsforbud. Etter den nye vergemålsloven er det mest nærliggende å legge oppgaven til fylkesmannen, jf. punkt 3.3.1.

Til nr. 28 (endringer i adopsjonsloven)

Det følger av nåværende § 4 i adopsjonsloven at umyndiggjorte bare kan adoptere med samtykke fra sin vergen. Videre følger det av nåværende § 8 at umyndiggjorte bare kan adopteres med samtykke fra sin vergen. Begrepet «umyndiggjorte» kan ikke videreføres, jf. punkt 3.2.1. I *høringsbrevet* ble det foreslått at bestemmelsene endres slik at de får anvendelse i alle tilfeller der personen helt eller delvis er fratatt rettslig handleevne. Under høringen har *Barne-, likestillings- og inkluderingsdepartementet* gitt uttrykk for at det ikke bør stilles krav om samtykke fra vergen hvis personen utelukkende er fratatt rettslig handleevne i økonomiske spørsmål. Barne-, likestillings- og inkluderingsdepartementet viser til at «adopsjon er et personlig forhold der hensynet til individets selvbestemmelse og integritet må veie tungt». Justis- og beredskapsdepartementet slutter seg til denne vurderingen og foreslår at §§ 4 og 8 i adopsjonsloven endres slik at det stilles krav om samtykke fra vergen i tilfeller der personen er fratatt rettslig handleevne på det personlige området.

Til nr. 29 (endringer i finansieringsvirksomhetsloven)

Det følger av § 1-3 første ledd nr. 2 at overformynderi ikke anses som finansinstitusjon. Bestemmelsen må endres, jf. punkt 3.3.1, slik at bestemmelsen i stedet viser til fylkesmannens forvaltning av finansielle eiendeler etter vergemålsloven kapittel 7.

Til nr. 30 (endringer i forsikringsavtaleloven)

I § 17-1 femte ledd tredje punktum er ordet «umyndiggjort» endret, jf. punkt 3.2.1. Videre er henvisningen til umyndiggjørelsesloven endret til den tilsvarende bestemmelsen i vergemålsloven.

I § 17-6 annet punktum er «umyndighet» erstattet med «mindreårighet eller vergemål med fratakelse av rettslig handleevne.», jf. punkt 3.2.1.

Til nr. 31 (endringer i lov om megling i konfliktråd)

I § 12 annet ledd annet punktum foreslås det en endring som tilsvarende endringen i straffeprosessloven § 83. En verge som oppnevnes etter bestemmelsen, vil være kompetent verge etter konfliktrådsloven § 13 tredje ledd.

§ 13 tredje ledd krever at ved inngåelse av avtale i konfliktrådet om en straffesak, skal vergen godkjenne avtalen dersom parten er umyndig. For mindreårige foreslås det en innholdsmessig videreføring. Det vil si at vergen må godkjenne avtalen også om avtalen etter sitt innhold faller innenfor den mindreåriges kompetanse, jf. vergemålsloven kapittel 3. For voksne foreslås det at bestemmelsen endres slik at vergen skal godkjenne avtalen dersom parten er «satt under vergemål og mangler rettslig handleevne til å inngå slik avtale». Dette innebærer at det avgjørende vil være om avtalen innholdsmessig faller innenfor det området fratakelsen av handleevnen gjelder, jf. vergemålsloven § 22 annet og tredje ledd. Se for øvrig punkt 3.2.1.

Til nr. 32 (endringer i ekteskapsloven)

Det foreslås å endre § 2 om krav om samtykke fra vergen for å inngå ekteskap for umyndiggjorte og personer med hjelpeverge. Se nærmere punkt 3.2.3.

Endringen av § 7 er en ren konsekvensendring som følge av endringen av § 2.

De foreslåtte endringene i § 8 fjerde ledd må ses på bakgrunn av forslagene om endring av skifteloven §§ 53 og 79.

§ 16 sjette ledd tredje punktum oppheves og § 27 annet ledd bokstav c endres som følge av at hjelpevergeordningen ikke er videreført i den nye vergemålsloven.

Ekteskapsloven § 28 gjelder blant annet partsrettigheter for umyndig ektefelle i saker om separasjon og skilsmisse. Etter første ledd kan slike saker reises av eller mot en umyndig ektefelle, men vergen kan opptre til støtte for denne ektefellen i saken. Det foreslås at bestemmelsen endres slik at den, i tillegg til mindreårige, får anvendelse i alle tilfeller der en ektefelle helt eller delvis er fratatt rettslig handleevne, jf. punkt 3.2.1.

Tredje ledd gjelder ektefelle med oppnevnt hjelpeverge. Bestemmelsen gir adgang for hjelpevergen til å opptre til støtte for ektefellen etter reglene i første ledd og på visse vilkår fremme sak på vegne av ektefellen hvis det «faller innenfor hjelpevergens oppdrag å opptre i eller fremme sak om separasjon eller skilsmisse eller ekteskapsak». Det foreslås at bestemmelsen endres slik at den får anvendelse i tilfeller der ektefellen er satt under vergemål uten å være fratatt rettslig handleevne. Forutsetningen om at det må ligge innenfor vergens mandat å opptre i eller fremme sak som nevnt i bestemmelsen, foreslås videreført. I Ot.prp. nr. 28 (1990-91) antas det på side 102 at dersom hjelpevergens oppdrag er begrenset til enkelte særlige anliggender, vil det bare unntaksvis falle innenfor oppdraget å opptre eller fremme sak etter § 28. Det vises til at saker om separasjon og oppløsning av ekteskap er meget personlige anliggender, selv om de kan få store økonomiske konsekvenser. Videre uttales det at hvis hjelpevergens oppdrag utelukkende knytter seg til rene økonomiske anliggender, vil det normalt ikke falle innenfor hjelpevergens oppdrag å opptre i eller å fremme sak om oppløsning av ekteskapet eller separasjon. Tilsvarende synspunkter må legges til grunn etter endringsforslaget. Hvis det viser seg at vergens mandat er for snevert i forhold til behovet, vil det etter de alminnelige reglene i vergemålsloven være mulig for fylkesmannen å treffe vedtak om en utvidelse av mandatet.

Den nåværende bestemmelsen i fjerde ledd annet punktum skriver seg fra tvistemålsloven 1915 § 419 tredje punktum. Bestemmelsen gjaldt hjelpeverger, forutsatt at det falt innenfor hjelpevergens oppdrag å tre inn i saken, og bestemmelsen henviste til reglene i tvistemålsloven §§ 38 og 39. Tvistemålsloven § 39 er nå videreført i tvisteloven 2005 § 2-4 tredje ledd. Henvisningen til tvistemålsloven § 38 innebar at hjelpevergen fikk de samme prosessuelle rettighetene som en verge hadde etter denne bestemmelsen, blant annet en

rett til å tre inn i saken. Tvistemålsloven § 38 er ikke videreført i tvisteloven 2005. Den nåværende henvisningen i *første punktum* til tvisteloven § 2-3 synes å skyldes en inkurie, og det foreslås å oppheve bestemmelsen. Departementet foreslår etter dette ikke noen bestemmelse som gir vergen særlige prosessuelle rettigheter i saker om bidrag og økonomiske spørsmål. Mangler ektefellen rettslig handleevne på området, følger det av tvisteloven § 2-3 at vergen er ektefellens stedfortreder. Der som ektefellen er under vergemål, men med den rettslige handleevnen i behold, har vergen ikke egne prosessuelle rettigheter.

Ekteskapsloven § 47 gjelder umyndige persons adgang til å inngå avtaler etter ekteskapsloven §§ 42 til 46 (blant annet avtale om særøie), og det er et krav at vergen samtykker til en slik avtale. For personer med oppnevnt hjelpeverge kreves det samtykke fra hjelpevergen hvis det faller innenfor hjelpevergens oppdrag å gi slikt samtykke. Det foreslås at samtykkekravet videreføres for mindreårige. For voksne foreslås det at det skal gjelde et krav om samtykke fra vergen hvis personen er fratatt rettslig handleevne på det økonomiske området. Dette innebærer at avtaler som nevnt i ekteskapsloven §§ 42 til 46 ikke trenger å være uttrykkelig nevnt i vedtaket om fratakelse av handleevnen og i vergens mandat. Hvis personen først er fratatt handleevnen helt eller delvis når det gjelder disposisjoner som må anses å gjelde det økonomiske området, vil kravet om vergesamtykke få anvendelse.

Under høringen har *Tinn overformynderi* pekt på at det kan være et behov for å kreve samtykke fra vergen også for personer som ikke er fratatt rettslig handleevne. *Tinn overformynderi* uttaler:

«Begrunnelsen for dette er at de fleste av de personer som har verge med mandat å ivareta vedkommendes økonomiske interesser, uten å være fratatt rettslig handleevne helt eller delvis, er i en slik tilstand at de ikke er i stand til å foreta en forsvarlig vurdering av om de bør inngå så vidtrekkende avtaler som omfattes av ekteskapsloven §§ 42-46. Hadde de vært det, ville de neppe hatt behov for verge med slikt mandat. Derfor bør ikke ekteskapsloven § 47 endres i realiteten.»

Departementet er enig i at det for avtaler etter ekteskapsloven §§ 42 til 46 kan være behov for å stille krav om samtykke fra vergen uten at man må gå veien om vedtak fra tingretten om fratakelse av rettslig handleevne. Departementet foreslår en bestemmelse om at vergen må sam-

tykke også for personer som ikke er fratatt rettslig handleevne, dersom det å gi slikt samtykke faller innenfor vergeoppdraget. Dette tilsvarer løsningsen for personer med hjelpeverge etter nåværende annet punktum.

I ekteskapsloven § 54 *første ledd femte punktum* er henvisningene til umyndighet og hjelpevergeordningen tatt ut, jf. punkt 3.2.1. Bestemmelsen regulerer ikke i hvilke tilfeller det stilles krav om vergesamtykke, men stiller formkrav for ektepakter i de tilfeller der det følger av andre regler at vergen skal samtykke. Det foreslås på den bakgrunn en forenklet utforming av bestemmelsen.

I § 57 *første ledd bokstav c annet punktum* om når en ektefelle kan kreve deling av felleseie, foreslås en tilsvarende endring som i § 47.

Til nr. 33 (endringer i bygdeallmenningsloven)

Det foreslås i § 4-2 *tredje og fjerde ledd* at begrepet «umyndig» endres, jf. punkt 3.2.1. I høringsbrevet var det foreslått at bestemmelsene skulle omfatte personer som er mindreårige eller er «fratatt rettslig handleevne på det økonomiske området». Etter innspill fra *Finansnæringens Fellesorganisasjon*, som viser til at løsningen bør være den samme som for eksempel etter sparebankloven § 8 a, foreslås det at bestemmelsene i tillegg til de mindreårige får anvendelse på personer som er «fratatt rettslig handleevne».

Til nr. 34 (endringer i lov om skogsdrift m.v. i statsallmenningene)

§ 3-2 foreslås endret på samme måte som bygdeallmenningsloven § 4-2, se merknaden til denne bestemmelsen.

Til nr. 35 (endringer i lov om autorisasjon av regnskapsførere)

§ 4 stiller krav for autorisasjon som regnskapsfører. Nr. 5 foreslås endret slik at det at en person er mindreårig eller helt eller delvis er fratatt rettslig handleevne, vil være til hinder for autorisasjon. Se punkt 3.2.1.

Til nr. 36 (endringer i lov om europeiske økonomiske foretaksgrupper)

Det foreslås å endre begrepet «umyndig» i § 3 slik at bestemmelsen får anvendelse på mindreårige og personer som helt eller delvis er fratatt rettslig handleevne etter vergemålsloven § 22, jf. punkt 3.2.1.

Til nr. 37 (endringer i folketrygdloven)

Forslaget til endring av §§ 22-4 og 22-6 er begrunnet i Ot.prp. nr. 110 (2008-2009) på side 60. Det foreslås dessuten å endre overskriften til § 22-6 da denne ikke lenger er dekkende etter lovendringen 18. desember 2009 nr. 131.

Til nr. 38 (endringer i eierseksjonsloven)

Det foreslås en endring av begrepet «umyndig» i eierseksjonsloven § 38 annet ledd tredje punktum, se punkt 3.2.2.

Til nr. 39 (endringer i aksjeloven)

Det foreslås en endring av § 6-8, se punkt 3.2.2 og sammenhengen med § 6-11 annet ledd.

Til nr. 40 (endringer i allmennaksjeloven)

Det foreslås en endring av § 6-8, se punkt 3.2.2 og sammenhengen med § 6-11 annet ledd.

Til nr. 41 (endringer i passloven)

Begrepet «umyndig» må endres, jf. punkt 3.2.1. Når det gjelder voksne under vergemål, foreslås det at samtykkekravet får anvendelse for personer som helt eller delvis er fratatt rettslig handleevne. Bestemmelsen vil gjelde uavhengig av området for eller omfanget av fratakelsen av handleevnen.

Til nr. 42 (endringer i finansavtaleloven)

Forslaget til endring av § 25 er med to unntak det samme som endringen som allerede er vedtatt ved den nye vergemålsloven, se § 102 nr. 7 slik bestemmelsen nå lyder. Om bakgrunnen for endringen, se Ot.prp. nr. 110 (2008-2009) side 228-229 med videre henvisninger.

Første ledd i § 25 åpner for at en mindreårig som har fylt 15 år, kan inngå avtale om konto for midler den mindreårige har rett til å disponere over på egen hånd, jf. vergemålsloven § 12. Det følger av *annet punktum* at den mindreårige selv kan disponere over en slik konto «ved kontante innskudd og uttak». Etter innspill fra Finansnæringens Fellesorganisasjon foreslår departementet en endring som innebærer at den mindreårige kan benytte kontoen også ved bruk av betalingskort og nettbank. Som Finansnæringens Fellesorganisasjon peker på, er betalingskort blitt den vanligste måten å disponere innskuddsmidler på. Bestemmelsen gjelder midler som loven gir den

mindreårige rett til å disponere over selv, og etter departementets syn er det på denne bakgrunn ikke tilstrekkelig grunn til å begrense bruken av kontoen til kontante uttak. Et slikt krav er lite i samsvar med den teknologiske utviklingen. Bestemmelsen gjelder bare adgang til å disponere over midlene på kontoen og åpner ikke for bruk av kredittkort.

I *femte ledd* stilles det, slik bestemmelsen nå er vedtatt, et krav om at opplysninger som finansinstitusjonen skal meddele kontohaveren, også skal gis til vergen og fylkesmannen. Departementet foreslår at det gis en hjemmel til å gi forskrift om hvilke opplysninger som skal sendes fylkesmannen. Det kan for eksempel være tilstrekkelig med en årlig oppdatering av transaksjoner på kontoen.

Til nr. 43 (endringer i pasient- og brukerrettighetsloven)

Forslaget i § 1-3 bokstav b annet punktum om å føye til fremtidsfullmektig i listen over hvem som skal anses som pårørende, er i samsvar med endringen som allerede er vedtatt ved den nye vergemålsloven, se § 102 nr. 8 slik bestemmelsen nå lyder. Om bakgrunnen for endringen, se Ot.prp. nr. 110 (2008-2009) side 229 med videre henvisninger. Det foreslås i tillegg at kravet om at barn og søsken må være myndige for å regnes som pårørende, endres til at de må være over 18 år. Det synes ikke å være tilstrekkelig grunn til at regelen skal utelukke personer som er fratatt rettslig handleevne, fra å kunne regnes som pårørende. Et slikt krav gjelder heller ikke for andre familiedlemmer som er regnet som pårørende.

Kapittel 4 i pasient- og brukerrettighetsloven har regler om pasientens samtykke til helsehjelp. Hovedregelen om samtykkekompetanse følger av § 4-3 første ledd. Bokstav a i denne bestemmelsen fastslår at myndige personer i utgangspunktet har samtykkekompetanse. Mindreåriges samtykkekompetanse er regulert i bokstav b. Begrepet «myndig» i bokstav a må endres som følge av den nye vergemålsloven, jf. punkt 3.2.1. Det foreslås at bestemmelsen endres til å gjelde personer over 18 år, og at den nåværende reservasjonen for umyndiggjorte i stedet tas inn ved en særskilt henvisning til § 4-7 (som også foreslås endret).

I bokstav b foreslås en terminologisk endring for å tilpasse ordlyden til bokstav a.

Det følger av § 4-3 annet ledd at en pasient som i utgangspunktet har samtykkekompetanse etter § 4-3 første ledd, kan mangle samtykkekompetanse hvis han eller hun på grunn av fysiske eller psykiske forstyrrelser, senil demens eller

psykisk utviklingshemming åpenbart ikke er i stand til å forstå hva samtykket omfatter. § 4-6 har regler om adgangen til å yte helsehjelp i slike tilfeller. § 4-6 gjelder etter ordlyden «myndig» pasient som ikke har samtykkekompetanse. Det foreslås å sløyfe ordet «myndig» (jf. punkt 3.2.1), og i stedet presisere at bestemmelsen bare gjelder personer over 18 år. Videre foreslås en henvisning til § 4-3 annet ledd for å få frem at bestemmelsen ikke gjelder personer som mangler samtykkekompetanse på grunn av fratakelse av rettslig handleevne på det personlige området. Denne gruppen personer er regulert i forslaget til § 4-7.

Nåværende § 4-7 bestemmer at personer som er umyndiggjort, i så stor utstrekning som mulig selv skal samtykke til helsehjelp. Hvis dette ikke er mulig, skal vergen samtykke. Det foreslås å endre bestemmelsen slik at den får anvendelse på personer som er fratatt rettslig handleevne på det personlige området. Samtykke til helsehjelp vil typisk være en disposisjon som faller innenfor begrepet «personlige forhold» etter vergemålsloven § 22 tredje ledd. Etter departementets vurdering kan det ikke være aktuelt å la bestemmelsen omfatte alle personer som er fratatt rettslig handleevne. En fratakelse av handleevnen bare på det økonomiske området trenger ikke å ha noe å si for evnen til å bestemme over helsemessige forhold. Og uansett kan § 4-3 annet ledd få anvendelse hvis personen mangler evne til å forstå hva samtykket omfatter.

At bestemmelsen gjelder pasienter som er «fratatt rettslig handleevne på det personlige området», innebærer at den gjelder i alle tilfeller der fratakelsen gjelder en eller annen form for personlige forhold, jf. vergemålsloven § 22 tredje ledd. Det er ikke nødvendig at det i vedtaket er presisert at fratakelsen gjelder helserelaterede forhold.

I § 4-9 er det foreslått en endring av *tredje ledd* for å tilpasse bestemmelsen til endringen av § 4-7.

Til nr. 44 (endringer i angrerettloven)

Det foreslås i § 7 *a tredje ledd annet punktum* at ordet «umyndig» erstattes med «personer uten rettslig handleevne», jf. punkt 3.2.1. Bestemmelsen gjennomfører Europaparlaments- og rådsdirektiv 2002/65/EF, og den foreslåtte ordlyden synes å være best i samsvar med artikkel 3 nr. 2 i dette direktivet.

Til nr. 45 (endringer i stiftelsesloven)

Etter den nye vergemålsloven er det fylkesmannen, og ikke overformynderiet, som står for den finansielle forvaltningen. § 21 *annet ledd bokstav a* er justert som følge av dette.

Den foreslåtte endringen av § 27 *første ledd annet punktum* er av samme art som endringen av aksjeloven § 6-8 første ledd. Det vises til merknaden til denne bestemmelsen.

Til nr. 46 (endringer i verdipapirregisterloven)

I § 8-2 nr. 3 *første punktum* foreslås det at «umyndiggjort» erstattes av «person som er fratatt rettslig handleevne», jf. punkt 3.2.1.

Til nr. 47 (endringer i bustadbyggjelagslova)

Det foreslås en endring av § 6-7 *første ledd annet punktum*, se punkt 3.2.2 og sammenhengen med § 6-1 første ledd annet punktum.

Til nr. 48 (endringer i lov om alternativ behandling av sykdom)

I § 7 *tredje ledd første punktum* foreslås det at ordet «myndig» tas ut. Bestemmelsen henviser uansett til reglene om samtykkekompetanse i pasientrettighetsloven § 4-3 første og annet ledd, jf. § 4-7 (se forslaget om endring av disse bestemmelsene).

Til nr. 49 (endringer i bioteknologiloven)

Bioteknologiloven § 2-5 *annet ledd tredje punktum* bestemmer at man må være myndig for å kunne samtykke til assistert befruktning. For mindreårige ser departementet ingen grunn til å gjøre noen endring. Når det gjelder voksne, foreslås det et krav om at personen ikke må være fratatt rettslig handleevne på det personlige området, se punkt 3.2.1. Den samme endringen foreslås i § 2-9 *første ledd første punktum* som gjelder krav for å kunne være sædgiver.

Til nr. 50 (endringer i straffeloven 2005)

Det foreslås i § 261 *første ledd* at begrepet «umyndig» erstattes av «mindreårig». Endringen er den samme som endringen av den tilsvarende bestemmelsen i straffeloven 1902 § 216. Det vises til merknaden til denne bestemmelsen.

Til nr. 51 (endringer i tvisteloven)

Reglene i tvisteloven kapittel 2 om i hvilken grad umyndige er prosessdyktige må endres som følge av den nye vergemålsloven, jf. punkt 3.2.1.

Det følger av tvisteloven § 2-2 første ledd at man med prosessdyktighet mener evnen til selv å opptre i retts sak, herunder reise og ta imot søksmål. Myndiges og umyndiges prosessdyktighet er regulert i henholdsvis annet og tredje ledd.

Når det gjelder voksne under vergemål, mener departementet at prosessdyktigheten bør korrespondere med personens rettslige handleevne. Forslaget innebærer etter dette for det første at en person som er under vergemål, men uten å være fratatt rettslig handleevne, er prosessdyktig på samme måte som andre voksne. Dette følger av annet ledd som bestemmer at «myndige personer» i utgangspunktet er prosessdyktige. Departementet foreslår ingen endring av denne bestemmelsen. Det vil være naturlig å forstå «myndig» på samme måte som etter legaldefinisjonen i vergemålsloven § 2 tredje ledd.

Videre innebærer forslaget at en person som er fratatt rettslig handleevne, som hovedregel ikke er prosessdyktig hvis saken gjelder et forhold som faller innenfor det området der personen er fratatt handleevnen, jf. nytt *annet punktum i tredje ledd*. Domstolene må foreta en konkret vurdering av i hvilken grad saksanlegget må sies å falle innenfor eller utenfor området for fratakelsen av handleevnen.

Reguleringen av mindreåriges prosessdyktighet foreslås videreført i *tredje ledd første punktum*.

I *fjerde ledd første punktum* foreslås det å fjerne ordet «myndig» blant annet fordi det er unødvendig ut fra sammenhengen. I annet punktum er «hjelpeverge» erstattet av «verge».

Endringen av § 2-3 *annet ledd* svarer til endringen av § 2-2 fjerde ledd.

I § 2-4 er *første ledd første punktum* omformulert slik at bestemmelsen knyttes direkte til virkeområdet for § 2-2 tredje ledd. *Annet punktum* gjelder bare mindreårige og er omformulert for å unngå ordet «umyndig».

Nåværende *tredje ledd* gir en særregulering for tilfeller der søksmålet gjelder midler som forvaltes av overformynderiet. Reglene om offentlig forvaltning av vergetrengendes midler er langt på vei videreført i vergemålsloven kapittel 7, men blant annet med den forskjell at det er fylkesmannen som skal forvalte midlene.

Nåværende tredje ledd har regler om at søksmålet skal forkynnes for fylkesmannen, og at fylkesmannen har rett til å tre inn i saken. Når det

gjelder den nåværende bestemmelsen, har det vært reist spørsmål om den får anvendelse i tilfeller der den umyndige unntaksvis er prosessdyktig, se Schei m.fl.: Tvisteloven, bind I, side 126.

Departementet går i lovforslaget inn for at stevningen skal forkynnes for fylkesmannen i alle de tilfeller der søksmålet gjelder midler som er til forvaltning hos fylkesmannen. Det vil si også i de tilfeller der personen selv er prosessdyktig. Adgangen for fylkesmannen til å tre inn i saken er imidlertid begrenset til tilfeller der personen ikke er prosessdyktig. Regelen om forkynning sikrer at fylkesmannen blir gjort kjent med søksmålet og kan vurdere om vergemålet skal utvides slik at fylkesmannen kan tre inn i saken hvis dette anses nødvendig.

Forkynning for fylkesmannen kommer i tillegg til forkynning for saksøkte (eventuelt ved dennes verge), jf. § 2-4 første ledd. Det foreslås å ta inn ordet «også» for å få dette klarere frem.

Til nr. 52 (endringer i reindriftsloven)

Det foreslås i § 10 *tredje ledd annet punktum* at «umyndige barn» endres til «mindreårige barn», se punkt 3.2.1.

Til nr. 53 (endringer i samvirkeloven)

Det foreslås å oppheve bestemmelsen i § 8 *annet ledd annet punktum* om at umyndige ikke kan være stiftere av samvirkeforetak. I annen selskapslovgivning er det ikke en slik uttrykkelig regulering av adgangen for umyndige til å være stifter. Dette vil følge av de alminnelige reglene i vergemålsloven.

Det foreslås også en endring av § 72 *første ledd annet punktum*, se punkt 3.2.2 og sammenhengen med § 64 første ledd annet punktum.

Til nr. 54 (endringer i helseforskningsloven)

De foreslåtte endringene i § 17 *første og sjette ledd* er av samme art som endringene av pasient- og brukerrettighetsloven §§ 4-3 og 4-7. Det vises til merknaden til disse bestemmelsene.

Til nr. 55 (endringer i helse- og omsorgstjenesteloven)

Det er behov for justeringer av ordlyden i flere av bestemmelsene i kapittel 9 i helse- og omsorgstjenesteloven fra det tidspunkt vergemålsloven trer i kraft.

§ 9-3 annet og tredje ledd foreslås endret som følge av at ordningen med hjelpevergemål ikke er videreført i den nye vergemålsloven, jf. punkt 3.2.1. I stedet for å oppnevne hjelpeverge i saker om bruk av tvang og makt etter bestemmelsen vil det etter den nye vergemålsloven være aktuelt å oppnevne verge, eventuelt med et mandat som er begrenset til de oppgaver vergen har etter bestemmelsen.

I *høringsbrevet* ble det reist spørsmål om det er fylkesmannen eller tingretten som bør stå for vergeoppnevningen etter blant annet sosialtjenesteloven § 4A-3 tredje ledd første punktum. Denne bestemmelsen er nå erstattet av helse- og omsorgstjenesteloven § 9-3 tredje ledd første punktum. Spørsmålet har derfor tilsvarende relevans for denne bestemmelsen. Justis- og beredskapsdepartementet foreslår ingen endringer av bestemmelsen på dette punktet. Dette innebærer at det vil være fylkesmannen som skal stå for oppnevningen av verger, se punkt 3.3.2.

Fylkesmannen i Oslo og Akershus og *Fylkesmannen i Rogaland* har under høringen gitt uttrykk for at det etter sosialtjenesteloven kapittel 4A må fremgå av hjelpevergens mandat at vergeoppdraget omfatter oppgaver etter disse reglene. Sosialtjenesteloven er som nevnt nå erstattet av helse- og omsorgstjenesteloven. *Fylkesmannen i Rogaland* uttaler at det er viktig å videreføre denne ordningen. Videre heter det i uttalelsen:

«Fylkesmannen har erfaring med at ansvarlige i tiltaket ikke får opplysninger fra overformynderiet om hvilket mandat hjelpevergen har. Dette oppleves som ganske problematisk, da det kan være usikkerhet om vedkommende kun er oppnevnt i forhold til økonomi eller i sin alminnelighet, eventuelt spesifikt på kap. 4A. Der oppnevningen kun gjelder i forhold til økonomi, er kap. 4A-saker uvedkommende for vergen, og kommunen vil dermed bryte en grense for taushetsplikt. Overformynderiet har dekket seg bak taushetsplikten når de nekter å oppgi hjelpevergens mandat. Vi mener det vil være helt nødvendig at de som skal arbeide med blant annet å informere verge om 4A-saker, må vite hvilket mandat vergen har.»

Justis- og beredskapsdepartementet er enig i at de oppgaver som er lagt til vergen etter helse- og omsorgstjenesteloven kapittel 9, forutsetter at vergen har et mandat som omfatter slike oppgaver. Det følger av helse- og omsorgstjenesteloven § 9-3 tredje ledd første punktum at dersom personen tvangsvedtaket gjelder, ikke fra før har oppnevnt verge eller hjelpeverge, skal det oppnevnes hjelpeverge. Tilsvarende må det legges til grunn at hvis personens allerede oppnevnte verge ikke har et tilstrekkelig mandat, må fylkesmannen utvide mandatet til å omfatte oppgavene etter kapittel 9, jf. vergemålsloven § 28 femte ledd. Når det gjelder problemene som Fylkesmannen i Rogaland omtaler med hensyn til å få opplysninger om mandatet, vises det til at det etter den nye vergemålsloven § 65 er uttrykkelig slått fast at det ikke er taushetsbelagt at en person er under vergemål. Det er naturlig å forstå bestemmelsen slik at heller ikke vergemålets omfang da er undergitt taushetsplikt.

Også i §§ 9-7, 9-8, 9-11 og 9-12 er alternativet hjelpeverge tatt ut, jf. punkt 3.2.1.

Til nr. 56 (endringer i lov om endringer i straffeloven, straffeprosessloven, straffegjennomføringsloven, konfliktrådsloven m.fl.)

Det foreslås å endre endringslovens endring av konfliktrådsloven § 18 tredje ledd, som bruker begrepet «hjelpeverge», jf. punkt 3.2. Endringsforslaget er av samme art som den foreslåtte endringen av straffeprosessloven § 83 og konfliktrådsloven § 12.

6.2 Endringer i hundeloven

Hundeloven viser i enkelte bestemmelser til lov 20. desember 1974 nr. 73 om dyrevern. Denne loven er nå opphevet og erstattet av lov 19. juni 2009 nr. 97 om dyrevelferd. Det foreslås å rette henvisningene i §§ 1, 10, 16 og 25 slik at det vises til lov om dyrevelferd i stedet for til dyrevernloven. I § 1 foreslås det også å ta ut henvisningen til husdyrloven, som er opphevet.

Justis- og beredskapsdepartementet

t i l r å r :

At Deres Majestet godkjenner og skriver under
et fremlagt forslag til proposisjon til Stortinget om
endringer i vergemålsloven mv.

Vi **HARALD**, Norges Konge,

s t a d f e s t e r :

Stortinget blir bedt om å gjøre vedtak til lov om endringer i vergemålsloven mv. i samsvar med et vedlagt forslag.

Forslag til lov om endringer i vergemålsloven mv.

I

I lov 26. mars 2010 nr. 9 om vergemål gjøres følgende endringer:

§ 26 skal lyde:

§ 26 *Faste verger*

Fylkesmannen kan engasjere faste verger. Den som engasjeres som fast verge, skal legge frem en politiattest. Opplysningene fra politiattesten skal inngå i egnethetsvurderingen etter § 28 første ledd første punktum. I attesten skal det anmerkes om personen er siktet, tiltalt, har vedtatt forelegg eller er dømt for overtredelse av straffebud om økonomisk kriminalitet og de straffebud som omfattes av barneomsorgsattesten etter politiregisterloven § 39 første ledd. Attesten skal være uttømmende i samsvar med politiregisterloven § 41 nr. 1. Kongen gir i forskrift nærmere regler om kravet om politiattest, herunder hvilke straffebud om økonomisk kriminalitet som skal omfattes av attesten, og kan også gi regler om kvalifikasjonskrav, organisering og godtgjøring for faste verger.

§ 28 annet ledd annet punktum skal lyde:

Dette gjelder likevel ikke der nærstående som nevnt i § 94 annet ledd eller søsken oppnevnes som verge.

§ 30 første ledd fjerde punktum skal lyde:

Har han eller hun en inntekt og formue som er lavere enn de grenser som fastsettes av Kongen i forskrift, skal godtgjøringen og utgiftene likevel dekkes av fylkesmannen.

§ 51 annet ledd annet punktum skal lyde:

Kongen kan i forskrift gi nærmere regler om organiseringen av forvaltningen i bank, herunder regler om rett til å velge plassering av midlene.

§ 54 første ledd skal lyde:

Kongen kan i forskrift gi regler om at når en mindreårig eller en person som er fratatt den rettslige handleevnen, tilføres eiendeler, skal offentlige forvaltningsorganer, finansinstitusjoner, forsikringsselskaper, pensjonsforetak, fondsfor-

valtningsselskaper, verdipapirregistre og verge gi melding til fylkesmannen om dette.

§ 54 tredje ledd skal lyde:

Vergen og fylkesmannen har, uten hinder av taushetsplikt, rett til innsyn i opplysninger hos skattemyndighetene om personer under vergemål og om personer som er begjært satt under vergemål, når slikt innsyn er nødvendig for at vergen og fylkesmannen skal kunne ivareta sine oppgaver etter loven her. Skattemyndighetene skal gi melding til den sentrale vergemålsmyndigheten om mindreåriges finansielle eiendeler som skattemyndighetene har innhentet opplysninger om fra tredjepart, når disse eiendelenes verdi overstiger den grensen som følger av forskrift etter vergemålsloven § 49 første ledd første punktum. Kongen kan i forskrift gi nærmere regler om gjennomføringen av meldeplikten, herunder om meldepliktens omfang.

§ 57 første ledd første punktum skal lyde:

Må det antas at det er behov for vergemål for en person som er innlagt i institusjon, skal institusjonen melde fra til fylkesmannen.

§ 67 skal lyde:

§ 67 *Vurdering av tvungen forvaltning*

I forbindelse med opprettelsen av vergemålet skal fylkesmannen vurdere om midler som er underlagt tvungen forvaltning i medhold av folketrygdloven § 22-4, folketrygdloven § 22-6 eller helse- og omsorgstjenesteloven § 12-4, i stedet skal forvaltes av vergen.

§ 77 første ledd bokstav d og ny bokstav e skal lyde:

- d) Verdipapirsentralen,
- e) Folkeregisteret.

§ 77 tredje ledd annet punktum skal lyde:

Fratakelse av den rettslige handleevnen kan ikke gjøres gjeldende overfor den som i god tro har inngått avtale med vedkommende om eiendeler som nevnt i første ledd bokstav b før den påbudte meldingen er innført i dagbok eller register.

§ 86 første ledd annet punktum skal lyde:

Fullmektigen kan likevel gjennomføre disposisjoner etter §§ 87 og 88 og disposisjoner som fullmakten særskilt angir at *fullmektigen* skal kunne gjennomføre.

§ 101 skal lyde:

1. Loven gjelder fra den tid Kongen bestemmer. De enkelte bestemmelsene kan settes i kraft til ulik tid.
2. *Beslutning om opprettelse av hjelpevergemål etter lov 22. april 1927 nr. 3 om vergemål for umyndige gjelder også etter ikrafttreddelsen av loven her. Hjelpevergemålet regnes etter lovens ikrafttredelse som et vergemål uten fratakelse av den rettslige handleevnen etter reglene i loven her og med det innhold som er besluttet for hjelpevergemålet. Oppdraget som hjelpeverge fortsetter etter lovens ikrafttredelse som et oppdrag som verge etter reglene i loven her og med det innhold som er besluttet for hjelpevergemålet.*
3. *Beslutning om umyndiggjøring etter lov 28. november 1898 om Umyndiggjørelse gjelder i tre år etter ikrafttreddelsen av loven her. Beslutningen om umyndiggjøring regnes i denne perioden som et vergemål med full fratakelse av den rettslige handleevnen etter reglene i loven her. Oppdraget som verge fortsetter etter lovens ikrafttredelse som et oppdrag som verge etter reglene i loven her og med det innhold som gjelder for vergemål med full fratakelse av den rettslige handleevnen.*
4. *Finansielle eiendeler som ved ikrafttreddelsen av loven her har vært forvaltet av overformynderiet etter lov 22. april 1927 nr. 3 kapittel 6, men som utgjør et beløp som er lavere enn beløpsgrensen som følger av forskrift etter § 49 første ledd første punktum i loven her, skal forvaltes av fylkesmannen i ett år etter lovens ikrafttredelse. Dette gjelder likevel ikke hvis fylkesmannen i denne perioden beslutter at eiendelene ikke skal forvaltes av fylkesmannen.*
5. *En fullmakt som oppfyller kravene til en fremtidsfullmakt etter lovens kapittel 10, men som er opprettet før loven her trer i kraft, skal fra lovens ikrafttredelse ha de rettsvirkninger som følger av loven her.*
6. *Midlene i sikkerhetsfondene opparbeidet som en del av fellesmassene etter lov 22. april 1927 nr. 3 om vergemål for umyndige § 73 skal fra ikrafttreddelsen av loven her utgjøre et nasjonalt sikkerhetsfond når fellesmassene er avviklet.*

Kongen kan i forskrift gi nærmere regler for det nasjonale sikkerhetsfondet, herunder nærmere regler for organisering, tilsyn, avsetning og utdeling.

7. Kongen kan i forskrift gi nærmere overgangsregler.

§ 102 skal lyde:

§ 102 *Endringer i andre lover*

Fra den tid loven trer i kraft gjøres følgende endringer i andre lover:

1. Lov 28. november 1898 om Umyndiggjørelse oppheves.

2. I Almindelig borgerlig Straffelov 22. mai 1902 nr. 10 gjøres følgende endringer:

§ 78 første ledd skal lyde:

For fornærmede som er under 18 år eller fratatt rettslig handleevne, gjelder reglene i straffeprosessloven § 93 g tilsvarende for adgangen til å begjære påtale. Er fornærmede over 15 år, kan det ikke mot hans uttalte vilje begjæres påtale i saker om legemsfornærmelse og ærekrenkelse.

§ 216 første ledd skal lyde:

Med fengsel inntil 3 år straffes den som bevirker eller medvirker til at en *mindreårig* ulovlig unndras eller holdes unndratt fra sine foreldres eller andre vedkommendes omsorg. På samme måte straffes den som tar en *mindreårig* ut av landet eller holder tilbake en *mindreårig* i utlandet og ved det ulovlig unndrar eller medvirker til å unndra den *mindreårige* fra noen som har foreldreansvar eller som har omsorgen etter barnevernloven.

§ 300 første punktum skal lyde:

Med Bøder straffes den, som ved Sagsanlæg eller ved Trusel derom eller om nogenslags Fortræd søger enten hos den anden Part selv eller hos nogen Tredjemand at inddrive et ugyldigt Krav, som han har erhvervet ved i vindesyg Hensigt at *misbruge Letsind* eller Uerfarenhed hos *person under vergemål*, eller som medvirker hertil.

3. I lov 13. august 1915 nr. 5 om domstolene skal § 106 nr. 4 lyde:

4. når han er *verge for* noen, som står i slikt forhold til saken som nevnt under nr. 1, eller har vært *verge for* en part, etter at saken begynte;

4. I lov 31. mai 1918 nr. 4 om avslutning av avtaler, om fuldmagt og om ugyldige viljeserklæringer gjøres følgende endringer:

§ 22 skal lyde:

§ 22 *Blir fullmaktsgiveren på grunn av sinnslidelse, herunder demens, eller alvorlig svekket helbred ute av stand til å inngå rettslig bindende disposisjoner, får en disposisjon fullmektigen deretter foretar, ikke annen virkning enn den ville ha hatt om fullmaktsgiveren selv hadde foretatt den, med mindre noe annet følger av reglene i vergemålsloven kapittel 10.*

Blir fullmaktsgiveren fratatt rettslig handleevne etter vergemålsloven § 22, får en disposisjon fullmektigen deretter foretar, ikke annen virkning enn den ville ha hatt om fullmaktsgiveren selv hadde foretatt den.

Blir fullmaktsgiveren satt under vergemål, kan vergen innenfor sitt mandat kalle tilbake fullmakter.

§ 24 skal lyde:

§ 24 *Selv om fullmaktsgiveren er i en tilstand eller situasjon som nevnt i § 22 første eller annet ledd eller hans bo som dødsbo eller konkursbo er kommet under offentlig skiftebehandling, kan fullmektigen likevel i kraft av fullmakten foreta de rettshandler, som er nødvendige for å beskytte vedkommende eller boet mot tap, inntil vergen eller bestyrelsen kan vareta deres tarv.*

5. I lov 17. juli 1925 nr. 11 om Svalbard gjøres følgende endringer:

§ 14 oppheves.

§ 15 oppheves.

6. Lov 22. april 1927 nr. 3 om vergemål for umyndige oppheves.

7. I lov 21. februar 1930 om skifte gjøres følgende endringer:

§ 8 fjerde ledd skal lyde:

Skifte av arvelodd som er tildelt en fraværende arving og forvaltes etter reglene i vergemålsloven, foretas av tingretten på det sted hvor arven først falt.

§ 19 skal lyde:

§ 19 *Med hensyn til forvaltningen av boets eiendeler er retten bundet av loddeiernes beslutning forsåvidt de alle er enige og retten ikke finner at beslutningen strider mot fraværende arvingers eller mot kreditorenes tarv.*

§ 39 annet ledd første punktum skal lyde:

Er det gitt utlegg til person under vergemål eller til noen hvis midler skal forvaltes som foreskrevet i § 19 i lov om forsvunne personer mv., og utlegget i verdi svarer til eller overstiger det beløp som er fastsatt i medhold av vergemålsloven § 49 første ledd, skal skifteforvalteren uoppholdelig sende utskrift av utloddingsprotokollen til fylkesmannen som forvaltningen av midlene hører under.

§ 53 første ledd nr. 3 skal lyde:

3. *hvis noen av ektefellene er under atten år eller fratatt rettslig handleevne, med mindre vergen skriftlig samtykker i at boet skiftes privat,*

§ 61 annet ledd tredje punktum skal lyde:

Retten skal påse at avgjørelsen ikke blir til skade for loddeier som er under vergemål, eller som er forhindra fra sjølv å gjøre sine ønsker gjeldende eller fra å være personlig til stede under skiftet.

§ 65 annet ledd annet punktum skal lyde:

Dersom det stilles fullgod sikkerhet, kan lodd til en person som er under 18 år eller fratatt rettslig handleevne, også i andre tilfeller legges ut ved en fordring på den som overtar eiendelen eller rettigheten.

§ 79 skal lyde:

§ 79 *Er noen av loddeierne under 18 år, må vergen skriftlig samtykke i at boet blir skiftet privat. Det samme gjelder om noen av loddeierne er fratatt rettslig handleevne. Retten skal skriftlig varsle fylkesmannen om at boet skiftes privat. Person som nevnt i første og annet punktum representeres under skiftebehandlingen av vergen, og vergen har på dennes vegne de rettigheter som tilkommer en loddeier. Ved vergemål uten frataskelse av rettslig handleevne får vergen de samme rettighetene som nevnt i fjerde punktum hvis representasjon under skifte faller innenfor vergeoppdraget.*

Er alle loddeierne i en situasjon som nevnt i første ledd første og annet punktum, kan det skiftes privat hvis vergen overtar ansvaret for avdødes forpliktelser. Er det flere verger, hefter de fullt og solidarisk for gjelden. Regelen i første ledd tredje punktum gjelder tilsvarende.

§ 84 annet ledd skal lyde:

Fylkesmannen og verge kan kreve offentlig skifte på vegne av en mindreårig loddeier eller loddeier som er fratatt rettslig handleevne. Fylkesmannen har rett til å kreve offentlig skifte selv om privat skifte er avsluttet, hvis fylkesmannen finner at størrelsen på arvelodd som tilkommer en person som nevnt i første punktum, ikke er tilfredsstillende.

§ 87 skal lyde:

§ 87 Boet skal skiftes offentlig hvis det er bestemt av arvelateren i gyldig testament, eller hvis arvelateren har bestemt at arv som tilfaller noen av arvingene, skal forvaltes etter reglene i vergemålsloven kapittel 7, og arven for den eller de arvinger det gjelder, antas å overstige grensen etter vergemålsloven § 49 første ledd første punktum.

§ 98 annet ledd tredje punktum skal lyde:

Hvis arvingene eller deres verger ikke vedtar denne oppgave, eller skifteforvalter på vegne av arving under vergemål finner særlig grunn til å dra oppgavens riktighet i tvil, kan de kreve nærmere opplysninger, og i fornødent fall registrering og takst.

§ 123 skal lyde:

§ 123 Med hensyn til vergemål under offentlig skifte for arvinger som er forsvunnet etter arvefallet eller hvis oppholdssted ikke kjennes, får vergemålsloven kapittel 5 og § 34 tilsvarende anvendelse.

8. I lov 17. februar 1939 nr. 1 om gjeldsbrev skal § 17 lyde:

§ 17 Utgjevaren kann likeins gjera gjeldande at gjeldsbrevet er falskt eller forfalska, underskrive på hans vegner utan fullmakt eller ugildt på grunn av grov tvang (§ 28 i avtalelova), manglande rettsleg handleevne eller sinnssjukdom, at gjeldsbrevet er sagt maktlaust, eller at kravet er bortfalle eller brigda etter reglane om deponeering, forelding, preklusjon eller tvangsakkord.

9. I lov 23. mars 1961 nr. 1 om forsvunne personer m.v. gjøres følgende endringer:

§ 3 første ledd annet punktum skal lyde:

Midlene forvaltes etter reglene i vergemålsloven.

§ 13 første punktum skal lyde:

Er det gått 10 år siden siste tidspunkt da en vet at den forsvunne var i live, uten at midler som forvaltes etter reglene i vergemålsloven eller av verge eller fullmektig, er skiftet, skal den som har forvaltningen, gi melding til tingretten, som da behandler midlene som om den forsvunne var død.

10. I lov 24. mai 1961 nr. 1 om sparebanker gjøres følgende endringer:

§ 13 annet ledd tredje punktum skal lyde:

Heller ikke kan det velges noen som er *mindreårig eller fratatt rettslig handleevne*, eller som står i samarbeids-, underordnings- eller avhengighetsforhold til eller er gift med eller i rett opp- eller nedstigende linje eller i første sidelinje er beslektet eller besvogret med styremedlem, varamedlem til styret, revisor eller overordnet tjenestemann i sparebanken.

§ 35 første ledd skal lyde:

Den som er *mindreårig eller fratatt rettslig handleevne*, eller hvis bo er under konkursbehandling, akkordforhandling eller privat administrasjon, kan ikke være revisor.

11. I lov 24. mai 1961 nr. 2 om forretningsbanker skal § 13 første ledd lyde:

En forretningsbank skal ha en kontrollkomité med minst tre medlemmer og minst ett varamedlem med en funksjonstid på to år. Medlemmer og varamedlemmer velges av generalforsamlingen. Et medlem av komiteen skal tilfredsstille de krav som stilles til dommere etter lov av 13. august 1915 nr. 5 om domstolene § 54 annet ledd. Valget av dette medlem skal godkjennes av Finanstilsynet. Finanstilsynet kan dispensere fra bestemmelsene i de to foregående punktum. Kontrollkomiteen velger selv sin formann og nestformann hvis ikke vedtektene legger denne myndighet til generalforsamlingen. Medlem av komiteen som skal velges av generalforsamlingen, må fylle vilkårene for valg til representantskapet. Representantskapets formann og nestformann, styremedlem, varamedlem til styre, revisor eller tjenestemann i banken kan ikke velges til medlem eller varamedlem av kontrollkomiteen. Heller ikke kan det velges noen som er *mindreårig eller fratatt rettslig handleevne*, eller som står i samarbeids-, underordnings- eller avhengighetsforhold til eller er gift med eller i rett opp- eller nedstigende linje

eller i første sidelinje er beslektet eller besvogret med styremedlem, varamedlem til styret, revisor eller overordnet tjenestemann i banken. Heller ikke kan det velges noen som er gått konkurs, har åpnet gjeldsforhandling eller er under privat administrasjon. Inntrer forhold som gjør at vedkommende ikke lenger er valgbar, trer han ut av kontrollkomiteen. I stedet for medlem som trer ut, velges ved første anledning nytt medlem for resten av hans valgperiode. For avdelinger med eget styre kan velges lokale kontrollkomiteer for stedlig kontroll under tilsyn av hovedkomiteen.

12. I lov 9. juni 1961 nr. 1 om skytevåpen og ammunisjon mv. skal § 7 femte ledd lyde:

Søknad fra *mindreårig eller person som er fratatt rettslig handleevne*, må være tiltrådt av verge.

13. I lov 19. juni 1964 nr. 14 om avgift på arv og visse gaver gjøres følgende endringer:

§ 9 tredje ledd skal lyde:

Ved fastsettelsen av tiden for rådighetservervet sees det bort fra arvelaters eller givers bestemmelse om at midlene skal behandles *etter reglene i vergemålsloven kapittel 7* eller være undergitt lignende rådighetsinnskrenkning.

§ 25 tredje ledd annet punktum skal lyde:

For en *person under vergemål* er vergen meldepfiktig.

14. I lov 5. juni 1970 nr. 35 om utlevering for å få iverksatt vedtak om frihetsinngrep truffet av myndighet i annet nordisk land skal § 5 fjerde ledd lyde:

Dersom hensynet til den som kreves utlevert tilsier det, skal det oppnevnes *verge*.

15. I lov 3. mars 1972 nr. 5 om arv m.m. gjøres følgende endringer:

§ 9 annet ledd tredje punktum skal lyde:

For arving som er *mindreårig eller fråteken rettsleg handleevne på det økonomiske området*, må *vergen og også fylkesmannen samtykke etter første punktum*, og *fylkesmannen må* i tilfelle også *samtykke* i avtale med arvingane som nemnd i andre punktum.

§ 10 annet og tredje punktum skal lyde:

Er den særskilde livsarvingen *mindreårig eller fråteken rettsleg handleevne på det økonomiske området*, må *vergen samtykke*, og det krevst også

samtykke frå fylkesmannen. *Fylkesmannen* bør som regel berre samtykke når *fylkesmannen* meiner det vil være til gagn også for den særskilde livsarvingen at attlevande ektemake får rett til uskifte.

§ 13 annet og tredje ledd skal lyde:

Ektemake som er *fråteken rettsleg handleevne på det økonomiske området*, har ikkje rett til uskifte. Så langt det er nødvendig for at ektemaken og heimeverande barn kan få forsvarleg underhold og halde heimen oppe, kan retten likevel med samtykke frå *fylkesmannen* gjere vedtak om at ektemaken skal ta over buet eller ein del av det uskift.

Ein mindreårig ektemake har berre rett til uskifte når *fylkesmannen* samtykker.

§ 15 første punktum skal lyde:

Er ein arving *under verjemål* og attlevande ektemake verja hans, skal retten syte for at det blir oppnemnt setteverje.

§ 16 annet ledd skal lyde:

Er attlevande ektemake eller nokon av arvingane *under verjemål*, skal retten sende *fylkesmannen på staden der personen under verjemål* bur, slik oppgave, status eller registrering og verdsetjing som er nemnd i § 14.

§ 21 første ledd annet punktum skal lyde:

For arvingar som er mindreårige eller fråtekne rettsleg handleevne på det økonomiske området, må *vergen og også fylkesmannen* samtykke.

§ 22 første ledd annet punktum skal lyde:

Trengst det for rett til uskifte samtykke frå *arvingane*, tar desse likevel arv utan omsyn til om dei lever på den tid som er nemnd.

§ 23 annet ledd skal lyde:

Det same gjeld når attlevande ektemake er *fråteken rettsleg handleevne på det økonomiske området*, likevel slik at føresegna i § 13 andre ledd andre punktum gjeld tilsvarande.

§ 24 tredje og fjerde ledd skal lyde:

Har attlevande ektemake overtatt buet uskift med førstavdødes særskilde livsarvingar og desse var *mindreårige eller fråtekne rettsleg handleevne på det økonomiske området*, kan desse krevje skifte for seg sjølve når dei er blitt myndige. Døyr ein *slik* livsarving, plikter ektemaken å skifte med livsarvingane hans dersom dei ikkje samtykker i at uskiftet held fram. Paragraf 10

andre og tredje punktum gjeld tilsvarende. Om ein særskilt livsarving kan krevje arveoppgjær etter desse føresegnene, fører ikkje det til at attlevande ektemake mister retten til å sitje i uskifte med resten av buet.

Er ektemaken eller arvingen mindreårig eller fråteken rettsleg handleevne på det økonomiske området, er det verja som med samtykke frå fylkesmannen reiser krav om skifte.

§ 32 annet ledd første punktum skal lyde:
Etter slikt testament skal arven heilt eller delvis styrast *etter reglane i vergemålsloven kapittel 7*, eller på annan måte som gir god nok trygd og avkasting.

§ 32 annet ledd femte punktum skal lyde:
Dersom arven skal styrast *etter reglane i vergemålsloven kapittel 7*, kan det fastsetjast at tillitsmann ikkje skal oppnemnas.

§ 45 annet ledd oppheves. Nåværende tredje ledd blir nytt annet ledd.

§ 48 tredje ledd skal lyde:
Er det vedteke verjemål for testator, bør erklæring frå lege om tilstanden til testator leggjast ved testamentet.

§ 56 annet ledd annet punktum skal lyde:
Vil nokon som er *under verjemål* gjere arvepakt, krevst dessutan samtykke frå *fylkesmannen* i den mon arvepakta gjeld midlar som *personen* ikkje rår over sjølv.

§ 74 annet ledd oppheves. Nåværende tredje ledd blir nytt annet ledd.

16. I lov 14. juni 1974 nr. 39 om eksplosive varer skal § 25 fjerde ledd tredje punktum lyde:

Søknad fra *person som er fratatt rettslig handleevne*, må være tiltrådt av verge.

17. I lov 28. juni 1974 nr. 58 om odelsretten og åsetesretten gjøres følgende endringer:

§ 20 a overskriften skal lyde:
§ 20 a *Frist og formkrav mv.*

§ 20 a tredje ledd skal lyde:
Er det *mindreårige eller personar som heilt eller delvis manglar rettsleg handleevne* mellom dei som det er aktuelt å gi eit slikt tilbod, skal tilbodet også sendast *fylkesmannen*.

§ 74 annet ledd skal lyde:

Føresegna i første stykket gjeld tilsvarende dersom saksøkjaren misser si rettslege handleevne før løysingssaka er sluttført, og *fylkesmannen* fråfell saka på hans vegner.

18. I lov 13. juni 1975 nr. 50 om svangerskapsavbrudd skal § 4 tredje ledd lyde:

Er kvinnen uten verge i tilfelle som nevnt i første ledd tredje punktum eller annet ledd, skal *fylkesmannen* etter begjæring fra hennes lege eller nemnda (jfr. § 7) oppnevne *verge*.

19. I lov 3. juni 1977 nr. 57 om sterilisering skal § 4 fjerde ledd lyde:

Er en person uten verge i tilfelle som nevnt i annet eller tredje ledd, skal *fylkesmannen* etter begjæring fra vedkommende lege eller nemnda (jfr. § 6 annet ledd) eller rådet (jfr. § 6 første ledd), oppnevne *verge*.

20. I lov 10. juni 1977 nr. 71 om anerkjennelse og fullbyrding av nordiske dommer på privatrettens område skal § 7 nr. 1 bokstav a lyde:

a) avgjørelse eller forlik om oppheving av formuesfellesskapet, separasjon, skilsmisse, omstøting av ekteskap, stiftelse eller oppheving av adopsjonsforhold, *hel eller delvis fratagelse av rettslig handleevne eller endring av vedtak om dette*, eller om deling av formue eller erstatning i forbindelse med separasjon, skilsmisse eller omstøting av ekteskap, for så vidt gjelder fullbyrding får loven dog anvendelse på avgjørelse som har bindende virkning her i landet etter artikkel 22 i konvensjon 6 februar 1931 mellom Danmark, Finland, Island, Norge og Sverige angående internasjonal-privatrettslige bestemmelser om ekteskap, adopsjon og vergemål,

21. I lov 18. mai 1979 nr. 18 om foreldelse av fordringer skal § 12 nr. 1 bokstav a lyde:

a) *person under vergemål* mot *verge, eller*

22. I lov 13. juni 1980 nr. 24 om ligningsforvaltning skal § 4-5 nr. 2 lyde:

2. For *skatteyster som er mindreårig eller fratatt rettslig handleevne*, skal selvangivelse m.v. leveres av vergen. Dette gjelder ikke barn som har nådd den alder da det etter skatte-loven anses som selvstendig skattyter og leverer selvangivelse selv.

23. I lov 13. juni 1980 nr. 35 om fri rettshjelp skal § 16 første ledd lyde:

Fri sakførsel innvilges uten behovsprøving i saker som nevnt i § 11 første ledd nr. 4, 5 og 7, samt i følgende tilfeller:

1. for den vernepliktige i militærnektersaker etter lov 19. mars 1965 nr. 3 om fritaking for militærtjeneste av overbevisningsgrunner,
2. for den et tvangstiltak retter seg mot i saker om overprøving av administrative tvangsvedtak i helse- og sosialsektoren etter tvisteloven kapittel 36,
3. for den private part i saker hvor søksmål er anbefalt av Stortingets ombudsmann for forvaltningen,
4. for utlending i tilfeller som nevnt i utlendingsloven § 92 tredje ledd annet punktum og fjerde ledd eller for den som har rett til fri sakførsel etter statsborgerloven § 27 sjuende ledd annet punktum,
5. til den som er begjært *fratatt rettslig handleevne*, eller som begjærer *et vedtak om fratakelse av rettslig handleevne* opphevet etter *vergemålsloven*,
6. til den det oppnevnes advokat for i medhold av barneloven § 61 første ledd nr. 5.

24. I lov 8. april 1981 nr. 7 om barn og foreldre gjøres følgende endringer:

§ 6 annet punktum skal lyde:

Er barnet *mindreårig*, vert saka reist av oppnemnd verje.

§ 29 c skal lyde:

§ 29 c *Stillinga til verja*

Verja kan ikkje reise slektskapssak for ein *person under verjemål* som har fylt 15 år, utan samtykke frå *personen* med mindre *personen* ikkje er i stand til å forstå kva eit samtykke fører med seg.

§ 33 skal lyde:

§ 33 *Barnet sin sjølvråderett*

Foreldra skal gje barnet stendig større sjølvråderett med alderen og fram til det *fyller 18 år*.

25. I lov 22. mai 1981 nr. 25 om rettergangsmåten i straffesaker gjøres følgende endringer:

§ 83 skal lyde:

§ 83 Er siktede under 18 år, har også hans verge partsrettigheter. Dersom vergen ikke kan eller

vil vareta siktedes tarv i saken, skal *fylkesmannen oppnevne en midlertidig verge som har partsrettigheter i stedet for den opprinnelige vergen*.

§ 84 annet ledd fjerde punktum skal lyde:

Har han ikke verge, skal det oppnevnes *verge*.

I kapittel 8 skal ny § 93 g lyde:

§ 93 g Rettigheter som etter loven her tilkommer fornærmede og etterlatte, utøves av vergen når den fornærmede eller etterlatte er under 18 år, med mindre noe annet følger av lov. Er vergene uenige seg imellom om utøvelsen av rettighetene, skal det oppnevnes en setteverge.

En mindreårig som har fylt 15 år, kan på ethvert tidspunkt i saken selv utøve rettighetene som fornærmet eller etterlatt, med mindre den mindreårige er i en tilstand som beskrevet i vergemålsloven § 20.

Rettigheter som nevnt i første ledd utøves av vergen når den fornærmede eller etterlatte fullt ut er fratatt den rettslige handleevnen. Det samme gjelder en fornærmet eller etterlatt som delvis er fratatt den rettslige handleevnen når fratakelsen av handleevnen må anses å omfatte det å utøve prosessuelle rettigheter.

§ 409 tredje ledd skal lyde:

Er fornærmede *under 18 år, helt eller delvis fratatt den rettslige handleevnen*, antas å være i en tilstand som nevnt i straffeloven § 44, eller er han død, gjelder reglene i straffeloven § 78.

26. I lov 17. desember 1982 nr. 86 om rettsgebyr skal § 10 første ledd nr. 7 lyde:

7. sak om *fratakelse av den rettslige handleevnen etter vergemålsloven*,

27. I lov 8. juni 1984 nr. 59 om fordringshavernes dekningsrett gjøres følgende endringer:

§ 3-4 første ledd første punktum skal lyde:

Når en overdrager tar forbehold som nevnt i § 3-1 eller § 3-2, skal han oppnevne en bank, en advokat eller etter nærmere regler *fylkesmannen* som tillitsmann.

§ 3-4 tredje ledd skal lyde:

Kongen kan gi nærmere regler om *fylkesmannens* adgang og plikt til å være *tillitsmann* og om tillitsmannens forvaltning av beslagsfrie midler, derunder om den godtgjøring som tillitsmannen har krav på.

§ 3-7 annet ledd annet punktum skal lyde:

Slikt samtykke gis av *fylkesmannen* dersom *fylkesmannen* er tillitsmann, og ellers av Stiftelsestilsynet.

§ 3-8 annet ledd skal lyde:

Forvaltningsloven gjelder likevel for *fylkesmannen* som tillitsmann. For vedtak truffet av *fylkesmannen* er Stiftelsestilsynet klageinstans.

28. I lov 28. februar 1986 nr. 8 om adopsjon gjøres følgende endringer:

§ 4 skal lyde:

§ 4 *Personer som er fratatt rettslig handleevne på det personlige området*, kan bare adoptere med samtykke fra sin verge.

§ 8 skal lyde:

§ 8 *Personer som er fratatt rettslig handleevne på det personlige området*, kan ikke adopteres uten samtykke fra vergen.

29. I lov 10. juni 1988 nr. 40 om finansieringsvirksomhet og finansinstitusjoner skal § 1-3 første ledd nr. 2 lyde:

2. *fylkesmannen ved forvaltning av finansielle eiendeler etter vergemålsloven* og stiftelser som ikke har til formål å drive næringsvirksomhet

30. I lov 16. juni 1989 nr. 69 om forsikringsavtaler gjøres følgende endringer:

§ 17-1 femte ledd tredje punktum skal lyde:

Tilsvarende gjelder dersom forsikringstakeren blir *fratatt rettslig handleevne*, jf *vergemålsloven § 77 første ledd bokstav b*.

§ 17-6 annet punktum skal lyde:

Dette gjelder likevel ikke dersom ugyldigheten skyldes *falsk, forfalskning, sinnssykdom, grov tvang* som nevnt i avtaleloven § 28, *mindreårig- eller vergemål med fratakelse av rettslig handleevne*.

31. I lov 15. mars 1991 nr. 3 om megling i konfliktråd gjøres følgende endringer:

§ 12 annet ledd annet punktum skal lyde:

Dersom vergen ikke kan eller vil vareta partens tarv i saken, skal *fylkesmannen oppnevne en midlertidig verge som skal opptre i stedet for den opprinnelige vergen under konfliktrådsbehandlingen*.

§ 13 tredje ledd skal lyde:

Er en part *mindreårig, eller er en part satt under vergemål og mangler rettslig handleevne til å inngå slik avtale*, må avtalen godkjennes av vergen.

32. I lov 4. juli 1991 nr. 47 om ekteskap gjøres følgende endringer:

§ 2 skal lyde:

§ 2 *Adgangen til å inngå ekteskap for personer som er satt under vergemål*.

Den som er *satt under vergemål*, må ha samtykke fra vergen for å inngå *ekteskap* dersom det faller innenfor *vergens oppdrag* å gi slikt samtykke. Nektet *vergen*, kan fylkesmannen likevel gi tillatelse hvis det ikke er rimelig grunn for nektelsen.

§ 7 bokstav c skal lyde:

c. Er noen av brudefolkene *satt under vergemål og det faller innenfor vergens oppdrag å samtykke til ekteskap*, skal det godtgjøres at det er gitt samtykke eller tillatelse til ekteskapet etter § 2 første punktum, jf *andre* punktum.

§ 8 fjerde ledd skal lyde:

Erklæring som nevnt i første ledd kan ikke gis av noen som er under 18 år eller *fratatt rettslig handleevne*, hvis ikke vergen har gitt samtykke til privat skifte etter skifteloven § 53 første ledd nr. 3 eller § 79.

§ 16 sjette ledd tredje punktum oppheves.

§ 27 annet ledd bokstav c skal lyde:

c. når sak om separasjon eller skilsmisse blir reist av *vergen* etter § 28.

§ 28 skal lyde:

§ 28 *Partsrettigheter for ektefelle under vergemål mv*.

Sak for fylkesmannen om separasjon eller skilsmisse og ekteskapssak for domstolene reises av eller mot en ektefelle personlig også når han eller hun er *mindreårig eller fratatt rettslig handleevne etter vergemålsloven § 22*. Når sak er reist, kan vergen opptre til støtte for *denne ektefellen*. Vergen skal varsles om saken av fylkesmannen. Er sak reist for domstolene, skal stevning også forkynnes for vergen.

En verge kan fremme sak på vegne av en ektefelle som mangler rettslig handleevne, dersom det er påtrengende nødvendig av hensyn til

denne ektefellen. Disse sakene behandles i alle tilfeller av domstolene, som også avgjør om det er grunnlag for saksanlegget.

Dersom en ektefelle er *satt under vergemål uten å være fratatt rettslig handleevne*, og det faller innenfor *vergens* oppdrag å opptre i eller fremme sak om separasjon eller skilsmisse eller ekte-skapssak, gjelder reglene i første og annet ledd tilsvarende for *vergen*.

§ 47 skal lyde:

§ 47 *Personer med manglende rettslig handleevne*

En ektefelle som er *mindreårig eller fratatt rettslig handleevne på det økonomiske området*, må ha samtykke av verge for å inngå avtaler i sam-svar med reglene i §§ 42 til 46. Det samme gjel-der *en ektefelle som er satt under vergemål uten å være fratatt rettslig handleevne*, dersom det faller innenfor *vergens* oppdrag å gi slikt samtykke.

§ 54 første ledd femte punktum skal lyde:

Kreves det for *en ektefelle* samtykke av *verge*, må dette samtykket gis på samme måte.

§ 57 første ledd bokstav c annet punktum skal lyde:

Dersom ektefellen er *mindreårig eller fratatt rettslig handleevne på det økonomiske området*, må ver-ge samtykke.

33. I lov 19. juni 1992 nr. 59 om bygdeallmennin-ger skal § 4-2 tredje og fjerde ledd lyde:

For *person som er mindreårig eller fratatt rettslig handleevne*, utøves stemmeretten av *vergen*.

Ingen kan avgi mer enn to stemmer. I tilfelle hvor både *vergen* og *person som nevnt i tredje ledd* har stemmerett, kan likevel *vergen* stemme både for seg selv og *personen han eller hun er verge for*.

34. I lov 19. juni 1992 nr. 60 om skogsdrift m.v. i statsallmenningene skal § 3-2 tredje og fjerde ledd lyde:

For *person som er mindreårig eller fratatt rettslig handleevne*, utøves stemmeretten av *vergen*.

Ingen kan avgi mer enn to stemmer. I tilfelle hvor både *vergen* og *person som nevnt i tredje ledd* har stemmerett, kan likevel *vergen* stemme både for seg selv og *personen han eller hun er verge for*.

35. I lov 18. juni 1993 nr. 109 om autorisasjon av regnskapsførere skal § 4 første ledd nr. 5 lyde:

5. ikke være *mindreårig eller fratatt rettslig hand-leevne etter vergemålsloven*,

36. I lov 22. desember 1995 nr. 85 om euro-peiske økonomiske foretaksgrupper ved gjen-nomføring av EØS-avtalens vedlegg XXII nr. 10 (rådsforordning (EØF) nr. 2137/85) skal § 3 lyde:

§ 3 Ingen kan være forretningsfører i en fore-taksgruppe når vedkommende er *mindreårig eller fratatt rettslig handleevne*, eller det inntreer slik hindring for vedkommende som nevnt i kon-kursloven § 142.

37. I lov 28. februar 1997 nr. 19 om folketrygd gjøres følgende endringer:

§ 22-4 første ledd skal lyde:

For den som er innlagt i en helseinstitusjon for langtidspasienter, og som ikke er i stand til å disponere ytelsen selv, skal ytelsen utbetales til institusjonen. Helseinstitusjonen skal forvalte midlene til beste for den som har rett til ytelsen. Reglene i *vergemålsloven* får ikke anvendelse på midler som institusjonen forvalter. *Fylkesman-nen skal ha kopi av vedtak etter første punktum. Hvis fylkesmannen treffer vedtak om vergemål for personen etter reglene i vergemålsloven, kan fylkes-mannen beslutte at midlene i stedet skal forvaltes av vergen. Er personen allerede under vergemål, må vergen samtykke til vedtak som nevnt i første punk-tum hvis forvaltning av midlene hører under ver-gens mandat.*

I § 22-6 skal overskriften lyde:

§ 22-6 *Utbetaling til NAV-kontor o.a.*

§ 22-6 nytt tredje ledd skal lyde:

Reglene i vergemålsloven får ikke anvendelse på ytelser det er truffet vedtak om etter første ledd. Fyl-kesmannen skal ha kopi av vedtaket. Hvis fylkes-mannen treffer vedtak om vergemål for personen etter reglene i vergemålsloven, kan fylkesmannen beslutte at ytelsen i stedet skal forvaltes av vergen. Er personen allerede under vergemål, må vergen samtykke til vedtak som nevnt i første ledd hvis for-valtning av ytelsen hører under vergens mandat.

Nåværende tredje ledd blir nytt fjerde ledd.

38. I lov 23. mai 1997 nr. 31 om eierseksjoner skal § 38 annet ledd tredje punktum lyde:

Bare myndige personer kan være styremedlemmer.

39. I lov 13. juni 1997 nr. 44 om aksjeselskaper skal § 6-8 første ledd annet punktum lyde:

Det samme gjelder hvis et styremedlem blir *fratatt rettslig handleevne* eller blir satt i konkursskarantene etter konkursloven §§ 142 og 143.

40. I lov 13. juni 1997 nr. 45 om allmennaksjeselskaper skal § 6-8 første ledd annet punktum lyde:

Det samme gjelder hvis et styremedlem blir *fratatt rettslig handleevne* eller blir satt i konkursskarantene etter konkursloven §§ 142 og 143.

41. I lov 19. juni 1997 nr. 82 om pass skal § 4 lyde:

§ 4 Pass til mindreårige og personer som er fratatt rettslig handleevne

Til barn under 18 år utstedes ikke pass uten samtykke fra den eller de som har foreldreansvaret. Har foreldrene felles foreldreansvar, må begge samtykke. Pass kan likevel utstedes til barn med bare den ene av foreldrenes samtykke i tilfelle der vedkommende i henhold til barneloven har anledning til å ta med barnet ut av landet uten den annens samtykke. Dersom barneverntjenesten har overtatt omsorgen for barnet etter barnevernloven § 4-8 eller § 4-12, skal samtykke kun innhentes fra barneverntjenesten.

Til *person som er fratatt rettslig handleevne*, utstedes ikke pass uten samtykke fra vergen.

Pass kan i særlige tilfeller utstedes til *person som nevnt i første og annet ledd* uten samtykke dersom det er åpenbart ubetenkelig.

42. I lov 25. juni 1999 nr. 46 om finansavtaler og finansoppdrag skal § 25 lyde:

§ 25 Kontohaver under vergemål

(1) En mindreårig som har fylt 15 år, kan inngå avtale om *innskuddskonto* for midler han eller hun har rett til å disponere over, jf. vergemålsloven § 12. Den mindreårige kan selv disponere over en slik *konto, med* mindre institusjonen har fått melding fra fylkesmannen om at den mindreårige er fratatt rådgivningen over midlene etter vergemålsloven § 12 tredje ledd.

(2) Midler som etter vergemålsloven eller vedtak om vergemål bare kan disponeres av vergen eller fylkesmannen, skal ikke settes inn på

konto som personen under vergemål har rett til å disponere over på egen hånd.

(3) En verge kan inngå avtale om konto i den mindreåriges navn uten den andre vergens samtykke. Ved avtaleinngåelsen skal vergen opplyse om det finnes andre verger for den mindreårige. Dersom det finnes flere verger, skal institusjonen informere den andre vergen om opprettelsen av kontoen.

(4) Har en kontohaver under vergemål flere verger, disponerer de kontoen i fellesskap med mindre de skriftlig har gitt melding om noe annet, fylkesmannen har besluttet at en av vergene skal disponere kontoen, jf. vergemålsloven § 18 fjerde ledd, eller en gavevokter eller arvelater har besluttet at arven eller gaven skal forvaltes på en bestemt måte, jf. vergemålsloven § 95.

(5) Opplysninger som institusjonen etter loven her skal meddele kontohaveren, skal gis *verge med* mindre opplysningene gjelder midler personen under vergemål har rett til å disponere over på egen hånd. *Kongen kan i forskrift fastsette at de samme opplysningene også skal gis fylkesmannen, eller at fylkesmannen skal gis en kontoutskrift for disse kontoene ved årets slutt.*

43. I lov 2. juli 1999 nr. 63 om pasient- og brukerrettigheter gjøres følgende endringer:

§ 1-3 bokstav b annet punktum skal lyde:

Dersom pasienten er ute av stand til å oppgi pårørende, skal nærmeste pårørende være den som i størst utstrekning har varig og løpende kontakt med pasienten, likevel slik at det tas utgangspunkt i følgende rekkefølge: ektefelle, registrert partner, personer som lever i ekteskapslignende eller partnerskapslignende samboerskap med pasienten, barn *over 18 år*, foreldre eller andre med foreldreansvaret, søsken *over 18 år*, besteforeldre, andre familiemedlemmer som står pasienten nær, verge eller fremtidsfullmektig med kompetanse på det personlige området.

§ 4-3 første ledd skal lyde:

Rett til å samtykke til helsehjelp har:

- personer over 18 år*, med mindre annet følger av § 4-7 eller annen særlig lovbestemmelse, og
- personer mellom 16 og 18 år*, med mindre annet følger av særlig lovbestemmelse eller av tiltakets art.

§ 4-6 overskriften skal lyde:

§ 4-6 *Om pasienter over 18 år som ikke har samtykkekompetanse*

§ 4-6 første ledd skal lyde:

Dersom *en pasient over 18 år* ikke har samtykkekompetanse *etter § 4-3 annet ledd*, kan den som yter helsehjelp, ta avgjørelse om helsehjelp som er av lite inngripende karakter med hensyn til omfang og varighet.

§ 4-7 skal lyde:

§ 4-7 *Om pasienter som er fratatt rettslig handleevne på det personlige området*

Pasient som er *fratatt rettslig handleevne på det personlige området etter vergemålsloven § 22 tredje ledd*, skal i så stor utstrekning som mulig selv samtykke til helsehjelp. Dersom dette ikke er mulig, kan vergen samtykke på vegne av *pasienten*.

§ 4-9 tredje ledd skal lyde:

Helsepersonell må forsikre seg om at pasient som nevnt i første og annet ledd er *over 18 år og ikke er fratatt rettslig handleevne på det personlige området*, og at vedkommende er gitt tilfredsstillende informasjon og har forstått konsekvensene for egen helse ved behandlingsnektelsen.

44. I lov 21. desember 2000 nr. 105 om opplysningsplikt og angrerett mv. ved fjernsalg og salg utenfor fast utsalgssted skal § 7 a tredje ledd annet punktum lyde:

Det skal tas særskilt hensyn til behovet for beskyttelse av *personer uten rettslig handleevne*, som for eksempel mindreårige.

45. I lov 15. juni 2001 nr. 59 om stiftelser gjøres følgende endringer:

§ 21 annet ledd bokstav a skal lyde:

a) eiendeler som etter vedtektene eller styrets beslutning forvaltes av *fylkesmannen* etter vergemålsloven § 97, og

§ 27 første ledd annet punktum skal lyde:

Det samme gjelder *mindreårige, personer som er fratatt rettslig handleevne, og personer* det har inntrådt slik hindring for som nevnt i konkursloven § 142.

46. I lov 5. juli 2002 nr. 64 om registrering av finansielle instrumenter skal § 8-2 nr. 3 første punktum lyde:

Tingretten og namsmannen har rett til å få opplyst hvilke registrerte finansielle instrumenter som tilhører en saksøkt, en skyldner eller en *person som er fratatt rettslig handleevne*, og om det er øvrige begrensede rettigheter i disse.

47. I lov 6. juni 2003 nr. 38 om bustadbyggjelag skal § 6-7 første ledd annet punktum lyde:

Det same gjeld dersom ein styremedlem blir *fråteken rettsleg handleevne* eller blir sett i konkurskarantene etter konkursloven §§ 142 og 143.

48. I lov 27. juni 2003 nr. 64 om alternativ behandling av sykdom mv. skal § 7 tredje ledd første punktum lyde:

Bestemmelsen i første ledd gjelder ikke dersom behandlingen skjer i samarbeid eller samforståelse med pasientens lege, og *pasienten har samtykkekompetanse etter pasient- og brukerrettighetsloven § 4-3 første og andre ledd*.

49. I lov 5. desember 2003 nr. 100 om humanmedisinsk bruk av bioteknologi m.m. gjøres følgende endringer:

§ 2-5 annet ledd tredje punktum skal lyde:

Bare personer over 18 år som ikke er fratatt rettslig handleevne på det personlige området, kan gi slikt samtykke.

§ 2-9 første ledd første punktum skal lyde:

En sædgiver skal være *over 18 år og ikke fratatt rettslig handleevne på det personlige området*.

50. I lov 20. mai 2005 nr. 28 om straff skal § 261 første ledd lyde:

Den som alvorlig eller gjentatte ganger unndrar en *mindreårig* eller holder denne unndratt fra noen som i henhold til lov, avtale eller rettsavgjørelse skal ha den *mindreårige* boende fast hos seg, eller som urettmessig unndrar den *mindreårige* fra noen som har omsorgen etter barnevernloven, straffes med bot eller fengsel inntil 2 år. På samme måte straffes den som tar en *mindreårig* ut av landet eller holder tilbake en *mindreårig* i utlandet og ved det ulovlig unndrar den *mindreårige* fra noen som i henhold til lov, avtale eller rettsavgjørelse har foreldreansvar eller som har omsorgen etter barnevernloven.

51. I lov 17. juni 2005 nr. 90 om mekling og rettergang i sivile tvister gjøres følgende endringer:

§ 2-2 tredje og fjerde ledd skal lyde:

(3) *Mindreårige* er bare prosessdyktige når det følger av særlig lovbestemmelse. *Personer som er fratatt rettslig handleevne etter vergemålsloven § 22, er bare prosessdyktige hvis saken gjelder eiendeler, disposisjoner eller forhold utenfor området for fratakelsen av handleevnen, med mindre noe annet følger av særlig lovbestemmelse.*

(4) *En person* som på grunn av sin psykiske helsetilstand ikke er i stand til å vareta sine egne interesser under saken, er ikke prosessdyktig. Har ikke personen *verge*, skal retten sørge for at det oppnevnes *verge*.

§ 2-3 annet ledd skal lyde:

(2) *For personer* som mangler prosessdyktighet etter § 2-2 fjerde ledd, er *vergen* stedfortreder.

§ 2-4 skal lyde:

§ 2-4 *Stedfortreder for mindreårige og personer som er fratatt rettslig handleevne mv.*

(1) *For personer som mangler prosessdyktighet etter § 2-2 tredje ledd*, er *vergen* stedfortreder. Er *en mindreårigs* foreldre *verge* i fellesskap, får vergemålsloven § 18 anvendelse.

(2) *En mindreårig* over 15 år skal varsles til rettsmøtene. Retten skal opplyse om at den mindreårige har rett, men ikke plikt, til å være til stede i rettsmøtet. Den mindreårige skal meddeles prosesskriv samtidig med *vergen*, hvis ikke den mindreårige selv har erklært at det er unødvendig. For mindreåriges rett til innsyn i dokumenter gjelder § 14-1 første ledd.

(3) Gjelder søksmålet midler som forvaltes av *fylkesmannen etter vergemålsloven kapittel 7*, skal stevningen forkynnes også for *fylkesmannen*. *Fylkesmannen har rett til å tre inn i saken dersom personen mangler prosessdyktighet etter § 2-2 tredje ledd*. *Fylkesmannens* prosesshandlinger kommer i så fall *personen* til gode selv om de strider mot *personens* egne prosesshandlinger.

52. I lov 15. juni 2007 nr. 40 om reindrift skal § 10 tredje ledd annet punktum lyde:

Mindreårige barn hvis foreldre ikke lever sammen, har likevel adgang til å eie rein i siidaandel både hos fars slekt og hos mors slekt.

53. I lov 29. juni 2007 nr. 81 om samvirkeforetak gjøres følgende endringer:

§ 8 annet ledd annet punktum oppheves.

§ 72 første ledd annet punktum skal lyde:

Det same gjeld dersom ein styremedlem blir *fråteken rettsleg handleevne* eller blir sett i konkurskarantene etter konkursloven §§ 142 og 143.

54. I lov 20. juni 2008 nr. 44 om medisinsk og helsefaglig forskning gjøres følgende endringer:

§ 17 første ledd skal lyde:

Rett til å samtykke til deltakelse i medisinsk og helsefaglig forskning har:

- a) *personer over 18 år, med mindre annet følger av sjette ledd, og*
- b) *personer mellom 16 og 18 år, med mindre annet følger av særlige lovbestemmelser eller av tiltakets art.*

§ 17 sjette ledd skal lyde:

For personer som er *fratatt rettslig handleevne på det personlige området*, gjelder pasient- og brukerrettighetsloven § 4-7 tilsvarende.

55. I lov 24. juni 2011 nr. 30 om kommunale helse- og omsorgstjenester m.m. gjøres følgende endringer:

§ 9-3 annet og tredje ledd skal lyde:

Brukeren, pasienten, pårørende og *verge* skal høres før det treffes vedtak om bruk av tvang og makt etter reglene i kapitlet her og gis informasjon om adgangen til å uttale seg i saker som skal overprøves, klageadgang og adgangen til å bringe vedtaket inn for tilsynsmyndighet og tingretten.

Dersom *verge* ikke allerede er oppnevnt der kommunen anser det aktuelt å fatte vedtak om bruk av tvang og makt etter reglene i kapitlet her, skal *verge* oppnevnes. Kommunen skal begjære oppnevning av *verge* dersom ikke oppnevning er begjært av andre som kan fremsette slik begjæring, jf. vergemålsloven § 56. Opplysninger om personlige forhold som *vergen* mottar, kan bare gis videre dersom det er nødvendig for å utføre *vergeoppdraget*.

§ 9-7 første ledd fjerde punktum skal lyde:

Det skal straks sendes melding om beslutningen til den faglig ansvarlige for tjenesten,

Fylkesmannen, *verge og* pårørende, eller på den måten Fylkesmannen beslutter.

§ 9-7 fjerde ledd annet punktum skal lyde:
Vedtaket skal samtidig sendes spesialisthelse-
tjenesten, *verge og* pårørende som kan avgi utta-
lelse til Fylkesmannen.

§ 9-8 annet ledd skal lyde:

Fylkesmannen skal gi *vergen og* pårørende
opplysning om klageadgangen etter § 9-11 andre
ledd.

§ 9-11 første ledd første punktum skal lyde:
Beslutning etter § 9-5 tredje ledd bokstav a kan
påkLAGES av brukeren eller pasienten, *verge og*
pårørende til Fylkesmannen.

§ 9-11 annet ledd første punktum skal lyde:
Vedtaket etter § 9-5 tredje ledd bokstavene b og c
som er overprøvd av Fylkesmannen etter § 9-8,
kan påkLAGES av brukeren eller pasienten, *vergen
og* pårørende, til fylkesnemnda for barnevern og
sosiale saker.

§ 9-12 annet ledd tredje punktum skal lyde:
Søksmål kan også reises av pårørende *eller
verge*.

56. I lov 20. januar 2012 nr. 6 om endringer i
straffeloven, straffeprosessloven, straffegjen-
nemføringsloven, konfliktrådsloven m.fl. (barn
og straff) skal endringen i loven del V av § 18
tredje ledd i lov 15. mars 1991 nr. 3 om megling i
konfliktråd lyde:

Under ungdomsstormøtet skal domfelte,
domfeltes verger, samt representanter fra krimi-
nalomsorgen og politiet være til stede. Dersom

vergene ikke kan eller vil være til stede, *skal fyl-
kesmannen oppnevne en midlertidig verge som kan
opptre i stedet for den opprinnelige vergen under
ungdomsstormøtet*. Fornærmede og fornærmedes
verger har rett til å være til stede. Forsvarer og
bistandsadvokat som er oppnevnt etter straffe-
prosessloven § 100 annet ledd og § 107 a første
ledd bokstav d, kan være til stede.

II

I lov 4. juli 2003 nr. 74 om hundehold gjøres føl-
gende endringer:

§ 1 tredje ledd skal lyde:

For hundeholdet gjelder også bestemmelser
i annen lovgivning, bl.a. de alminnelige reglene i
lov om *dyrevelferd og* i granneloven, og dessuten
særskilte regler om hundehold eller dyrehold
f.eks. i husleieloven.

§ 10 fjerde ledd skal lyde:

Opptak og behandling av løse hunder etter
paragrafen her skal skje i samsvar med *reglene i
lov om dyrevelferd*.

§ 16 annet punktum skal lyde:

Lov om dyrevelferd § 4, jf. § 12, om hjelp til dyret
gjelder overfor den som har skadet dyret.

§ 25 tredje ledd annet punktum skal lyde:

Den skal foregå etter reglene i *lov om dyrevelferd*.

III

Loven trer i kraft straks.
